

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-140

[Total No. of Pages : 3

[6041]-601

T.Y. B.A.

COMPULSORY ENGLISH

Exploring New Horizons

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36001) (Credit System)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Answer the following questions in one sentence (6 out of 9) **[6]**

- i) What was Shakespeare's mother?
- ii) According to Virginia Woolf. What forced Shakespeare to seek his fortune in London?
- iii) How was Marriage for Judith?
- iv) What time does the story 'After Twenty years' begin?
- v) Where were Jimmy and Bob Raised?
- vi) Where was the man from the west learning in the story 'After twenty years'?
- vii) Who is the author of the story ' The conjuror's Revenge'?
- viii) How did the audience react to the 'Quick Man'?
- ix) What is the mood of the audience in 'The Conjuror's Revenge'?

b) Answer the following questions (Any 2 out of 3) **[14]**

- i) How and why did society in the sixteenth century suppressed talented women like Judith?
- ii) Write a short note on 'Silky Bob's appearance.
- iii) Write a note on the character of the Quick Man.

P.T.O.

Q2) a) Answer the following questions in a sentence each. (6 out of 9) **[6]**

- i) Who is the poet of the poem 'The Man of Life Upright'?
- ii) How does Upright Man consider this world?
- iii) What cannot 'delude' the Upright Man?
- iv) How is the money madness according to D.H. Lawrence?
- v) How are people, without money, treated according D.H. Lawrence?
- vi) According to D.H. Lawrence, what things should be made available free of cost to the people in the world?
- vii) Why was the child beaten by the father in the poem 'The Toys'?
- viii) Where was the mother of the son when the poet punished his son?
- ix) Why did the poet visit the bedroom of his son in the poem 'The Toys'?

b) Attempt the following questions. (Any 2 out of 3) : **[14]**

- i) Write a note on the character of the 'Upright Man'.
- ii) How does D.H. Lawrence show that the possession of money is a kind of madness?
- iii) Write a note on the character of a child depicted in the poem 'The Toys'.

Q3) Do as directed :

a) Change the following sentences into 'yes-no' questions. (Any 3 out of 5)

[3]

- i) Rajesh has taken his Medicines
- ii) This is made of sugar
- iii) Maya is Kunal's sister
- iv) The stadium is already full
- v) This food is not edible.

- b) Change the following sentences into Wh-question. (Any 3 out of 5) [3]
- i) The tea tasted bitter.
 - ii) Prabha has three pet dogs.
 - iii) He left home because he felt lonely.
 - iv) Lata is playing cricket.
 - v) Mumbai is 200 K.M. from Pune
- c) Change the following sentences into negative sentences. (Any 4 out of 6) [4]
- i) Put away the crockery
 - ii) You take your breakfast here
 - iii) Turn up the heat
 - iv) Write neatly
 - v) Look at the sky
 - vi) Give him your books

Q4) Answer the following questions in brief. (Any 2 out of 3) [10]

- a) Write an email to your friend telling her how much you like the vacation photos she posted online.
- b) Write a short not on the 'use of graphs'.
- c) Imagin that you are a patient suffering from sever headache and you go to a doctor to consult him. Write a dialogue based on this situation.

Q5) Answer the following questions in brief : (any 2 out of 3) [10]

- a) What are some of the effective ways of Managing stress, according to you?
- b) What are the benefits of positive attitude?
- c) Explain the terms 'goal' and 'goal setting'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P141

[Total No. of Pages : 1

[6041]-602

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1D : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास (इ.स. 1601 ते 1817)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36021)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [10]

- अ) पेशवेकालीन सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ब) शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- क) बखर वाङ्मयाची प्रेरणा व प्रवृत्ती लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) संत तुकारामाच्या अभंगाच्या आधारे सामाजिक परिस्थितीचे चित्रण करा.
- ब) संत रामदासाच्या वाङ्मयाचे स्वरूप सोदाहरण लिहा.
- क) शिवकालीन सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) पंडिती वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करून पंडिती वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) शाहिरी वाङ्मयाच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करून या वाङ्मयाचा परिचय करून द्या.
- क) 'अनंत फंदी' व 'होनाजी बाळा' या शाहिरींच्या वाङ्मयाचा आढावा घ्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 200 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [20]

- अ) 'बखर' म्हणजे काय? ते सांगून शिवकालीन बखरीचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) कृष्णाजी अनंत सभासद लिखित 'सभासदाची बखर' या बखरीचे विशेष सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) रामचंद्रपंत आमृत्य यांच्या 'आज्ञापत्र' गद्यग्रंथाचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P142

[Total No. of Pages : 2

[6041]-603

T.Y.B.A.

URDU

DSE-1D (S-3) : Forms of Urdu Poetry

(Study of Qaseeda & Ghazal (Old S-III)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36071)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

نوٹ : تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔

نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ غزل کی ہیئت پر روشنی ڈالتے ہوئے اس کی تاریخ و ارتقاء پر بحث کیجئے۔

یا

اردو کی تمام اصناف میں سب سے زیادہ مقبول صنف غزل ہے، دلائل سے واضح کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۲۔ سراج اورنگ آبادی کے معاصرین پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔

یا

رومانی شاعری کے تناظر میں سراج اورنگ آبادی کی شاعری کا جائزہ لیجئے۔

[10] سوال نمبر ۳۔ سراج اورنگ آبادی اپنے معاصرین میں ممتاز حیثیت رکھتے ہیں، واضح کیجئے۔

یا

سراج اورنگ آبادی کے معاصرین سے ان کی شاعری کا تقابل کرتے ہوئے ان کی شاعرانہ خصوصیات کا جائزہ لیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ دکنی شاعری کے فروغ میں سراج کی شاعری کا کیا حصہ ہے؟ واضح کیجئے۔

یا

سراج اورنگ آبادی کی غزل گوئی کا تنقیدی جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵ (الف) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کیجئے۔ (کوئی پانچ)

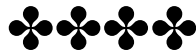
[10]

- (۱) بے شکار کمند عشق سراج اس گلے ہار کا تماشا ہے
- (۲) عشق اور عقل میں ہوئی ہے شرط جیت اور ہار کا تماشا ہے
- (۳) نسخہ حسن میں ترے قد کوں مصرع انتخاب دیکھا ہوں
- (۴) چلی سمت غیب میں کیا ہوا کہ چمن ظہور کا جل گیا مگر ایک شاخ نہال غم جسے دل کہو سوہری رہی
- (۵) اپنا جمال مجھ کوں دکھایا رسول آج عاجز کی التماس کوں کرنا قبول آج
- (۶) لشکر عشق جب میں آیا ہے ملک دل کوں خراب دیکھا ہوں
- (۷) مجلس چشم مست ساقی میں دو جام شراب دیکھا ہوں

سوال نمبر ۵۔ (ب) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کیجئے۔ (کوئی پانچ)

[10]

- (۱) ہوا یہ باغ جہاں میں شگفتگی کا جوش کلید قفل دل تنگ و خاطر دلگیر
- (۲) کوندے ہے جو بجلی تو یہ سو جھے ہے نشے ساقی نے ہے، آتش سے، مئے تیز اڑائی
- (۳) ہے آج جو یوں خوش نما، نورِ سحر رنگِ شفق پر تو ہے، کسی خورشید کا، نورِ سحر رنگِ شفق
- (۴) آتش گل کے لئے، ہے جامہ رنگیں زیبائش غنچہ کے لئے، تنگ قبائی
- (۵) ہر شعر غزل میں تیرے معنی شفا ہیں قربان غزل کے تری دیوان شفا ئی
- (۶) دیتا ہے دعا ذوق کہ مضمون ثنا میں ہے ذہن رسا کو، یہ کہاں اس کے رسائی
- (۷) اثر سے باد بہاری کے لہلہاتے ہیں زمیں پہ ہم سرنبل ہے موج نقشِ حصیر

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-143

[6041]-604

[Total No. of Pages : 3

T.Y.B.A

HINDI (हिंदी)

DSE- 1 D (S-3) : हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल सामान्य परिचय)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) हिंदी साहित्य के आधुनिक काल की धार्मिक पृष्ठभूमि पर प्रकाश डालिए।
- ब) बद्रिनारायण चौधरी 'प्रेमधन' का सामान्य परिचय दीजिए।
- क) भारतेन्दुयुगीन काव्य की सामान्य विशेषताएँ लिखिए।
- ड) मैथिलीशरण गुप्त के साहित्यिक योगदान पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) छायावादी काव्यधारा पर संक्षेप में प्रकाश डालिए।
- ब) प्रगतिवादी काव्य की प्रमुख विशेषताएँ लिखिए।
- क) महादेवी वर्मा के काव्य में विरह की प्रधानता है, स्पष्ट कीजिए।
- ड) प्रयोगवाद में अज्ञेय के योगदान को स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) हिंदी गद्य के विकासक्रम का सामान्य परिचय दीजिए।
- ब) हिंदी खड़ीबोली के विकास में फोर्ट विलियम कॉलेज के योगदान को स्पष्ट कीजिए।
- क) प्रेमचंदपूर्व हिंदी कहानी के विकासक्रम का विवेचन कीजिए।
- ड) नाटक के उद्भव और विकास को विस्तार से प्रतिपादित कीजिए।

P.T.O.

प्र.4) टिप्पणियाँ लिखिए। (6 में से 3)

[21]

- अ) भारतेन्दु हरिश्चंद्र
- ब) अयोध्यासिंह उपाध्याय 'हरिऔध'
- क) जयशंकर प्रसाद
- ड) रामधारी सिंह दिनकर
- इ) फोर्ट विलियम कॉलेज
- फ) उपन्याससम्राट प्रेमचंद

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं सात के उत्तर लिखिए।

[7]

- i) 'प्रियप्रवास' के रचनाकार कौन है?
 - अ) अज्ञेय
 - ब) अयोध्यासिंह उपाध्याय 'हरिऔध'
 - क) मोहन राकेश
 - ड) धर्मवीर भारती
- ii) किस युग को नवजागरण काल भी कहा जाता है?
 - अ) द्विवेदी युग
 - ब) आदिकाल
 - क) रीतिकाल
 - ड) भक्तिकाल
- iii) महावीरप्रसाद द्विवेदी जी ने किस पत्रिका का संपादन किया?
 - अ) हंस
 - ब) आलोचना
 - क) रंगविमर्श
 - ड) सरस्वती
- iv) जयशंकर प्रसाद किस काव्यधारा के कवि हैं?
 - अ) छायावाद
 - ब) द्विवेदी युग
 - क) प्रयोगवाद
 - ड) प्रगतिवाद

-

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P144

[Total No. of Pages : 2

[6041]-605

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1D : Laghusiddhanta Kaumudi Vaidik Vangamyasya Itihas
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36111)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) A) Explain any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण करा :

- नमः स्वस्तिस्वाहास्वधालंवषड्योगाच्च।
- विप्रतिषेधे परं कार्यम्।
- छे च।

B) Explain any two terms of the following : [5]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन संज्ञा स्पष्ट करा :

- अधिकरणम्
- करणम्
- प्रातिपदिकार्थः

प्र.2) A) Split any four of the following by quoting relevant rule : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचा संबंधित सूत्रे व वार्तिके उद्धृत करून संधिविग्रह करा :

- भो देवाः
- मनोरथः
- शम्भूराजते
- उत्थानम्
- शिवोऽर्च्यः
- विष्णुस्त्राता

P.T.O.

B) Match of the following. (Any Five): [5]

योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच)

i) वा	अ) सुटि
ii) हलि	आ) षि
iii) हशि	इ) तुक्
iv) नपरे	ई) नः
v) शि	उ) च
vi) तोः	ऊ) सर्वेषाम्
vii) समः	ऋ) शरि

प्र.3) Write an essay on कल्प and शिक्षा वेदांग. [15]

कल्प आणि शिक्षा या वेदांगांवर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on निरुक्त वेदांग.

निरुक्त या वेदांगावर निबंध लिहा.

प्र.4) A) Write critical notes on any two. [10]

कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

- i) धर्मसूत्राणि
- ii) मूण्डकोपनिषद्
- iii) आरण्यकम्

B) Match the pairs. (Any five) [5]

योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच)

i) ऋग्वेदः	अ) सामवेदः
ii) शुक्लयजुर्वेदः	आ) व्याकरणस्य कात्स्न्यम्
iii) कृष्णयजुर्वेदः	इ) प्रश्नोपनिषद्
iv) सामवेदः	ई) जैमिनीय आरण्यकम्
v) अथर्ववेदः	उ) मैत्रायणीयारण्यकम्
vi) निरुक्तम्	ऊ) बृहदारण्यकम्
vii) नारदीय शिक्षा	ऋ) शांखायन आरण्यकम्

प्र.5) Write an essay in sanskrit (any one) [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संस्कृतात निबंध लिहा.

- i) अहिंसा परमो धर्मः।
- ii) वाग्भूषणं भूषणम्।
- iii) प्रदूषणसमस्या।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P145

[6041]-606

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151) (Special Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in one or two sentence each (Any Eight):[16]

- a) Write the full form of 'SAARC'.
- b) What is mean by 'Fixed Exchange Rate'?
- c) What is Foreign Direct Investment?
- d) What is Free Trade?
- e) When was the European Economic Community (EEC) established?
- f) What is full form of 'FEMA'?
- g) What is 'Bilateral Loans'?
- h) Where is the headquarters of World Trade Organization (WTO)?
- i) Write the meaning of Special Economic Zones (SEZs)?
- j) State name the member countries of 'BRICS'.

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in brief: (Any Four) [16]

- a) Explain the functions of 'World Trade Organization'.
- b) Write the salient features of India's Foreign Trade Policy 2015-2020.
- c) Write the problems of Foreign Capital in brief.
- d) Explain the functions of 'SAARC'.
- e) Explain the convertibility of rupee on current account.
- f) Explain the functions of 'BRICS'.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words each: (Any Three) [18]

- a) Explain the role of Foreign Trade in economic development.
- b) Explain the functions of Foreign Exchange Market.
- c) Explain the functions of European Economic Community (EEC).
- d) Explain the types of Foreign Investment.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words each: (Any Two) [20]

- a) Explain the arguments in favour and against of Protective Trade Policy.
- b) What is Flexible Exchange Rate? Explain the Merits and Demerits of Flexible Exchange Rate.
- c) State the meaning of Foreign Capital and explain the role of Foreign Capital in Economic Development.

Total No. of Questions : 4]

P145

[6041]-606

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) सार्कचे पूर्ण रूप लिहा.
- ब) स्थिर विनिमय दर म्हणजे काय?
- क) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणूक म्हणजे काय?
- ड) मूक्त व्यापार म्हणजे काय?
- इ) युरोपियन आर्थिक समुदायाची स्थापना केव्हा झाली?
- फ) 'फेमा' चे पूर्ण रूप काय आहे?
- य) द्विपक्षीय कर्जे म्हणजे काय?
- र) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय कोठे आहे?
- ल) विशेष आर्थिक क्षेत्राचा अर्थ लिहा.
- व) ब्रिक्सच्या सदस्य राष्ट्रांची नावे सांगा.

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्ये थोडक्यात लिहा.
- ब) भारताचे परकीय व्यापार धोरण 2015-2020 ची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) परकीय भांडवलाच्या समस्या थोडक्यात लिहा.
- ड) सार्कची कार्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) चालु खात्यावरील रुपयाची परिवर्तनियता स्पष्ट करा.
- फ) ब्रिक्सची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) आर्थिक विकासातील परकीय व्यापाराची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) परकीय विनिमय बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) युरोपियन आर्थिक समुदायाची कार्ये विशद करा.
- ड) परकीय गुंतवणूकीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या बाजूचे आणि विरोधी युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- ब) बदलता विनिमय दर म्हणजे काय ते सांगून बदलत्या विनिमय दराचे गुण-दोष विशद करा.
- क) परकीय भांडवलाचा अर्थ सांगून आर्थिक विकासातील परकीय भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P146

[6041]-607

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1D : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 8 of the following (20 words):

[16]

- a) Meaning of Retirement.
- b) Define Bureaucracy.
- c) What is the meaning of Administrative Reforms.
- d) What is the meaning of Formal Training.
- e) Types of Recruitment.
- f) Define Budget.
- g) What is the Meaning of Financial Administration.
- h) Explain the ways for the Judiciary control over Administration.
- i) Explain the ways for the executive control over Administration.
- j) Meaning of Promotion.

P.T.O.

Q2) Attempt any 4 of the following (50 words):

[16]

- a) Explain the objectives of Retirement.
- b) Explain the nature of Administrative Tribunals.
- c) Write the importance of Personnel Administration.
- d) Explain the types of Training.
- e) Explain the control of Executive Branch over Administrative Functions.
- f) Explain the control of Legislature over Administration.

Q3) Attempt any 3 of the following (100 words):

[18]

- a) Explain the features of Bureaucracy.
- b) Explain the importance of Administrative Recruitment.
- c) Write a note on Participatory Budget.
- d) Explain the Judiciary control over Administration.

Q4) Attempt any 2 of the following (200 words):

[20]

- a) What is the meaning of Recruitment and write its advantages and disadvantages.
- b) Explain the implementation process of Budget.
- c) What is the meaning of Administrative Reform and explain the solutions.

Total No. of Questions : 4]

P146

[6041]-607

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1D : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा.

[16]

- अ) सेवानिवृत्ती म्हणजे काय?
- ब) नोकरशाहीची व्याख्या लिहा.
- क) प्रशासकीय सुधारणा म्हणजे काय?
- ड) औपचारिक प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- इ) भरतीचे प्रकार सांगा.
- फ) अंदाजपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- य) वित्तीय प्रशासन म्हणजे काय?
- र) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रणाचे मार्ग सांगा.
- ल) प्रशासनावरील कायदेमंडळाच्या नियंत्रणाचे मार्ग सांगा.
- व) बढती म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[16]

- अ) सेवानिवृत्तीचा उद्देश्य सांगा.
- ब) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे स्वरूप सांगा.
- क) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्त्व लिहा.
- ड) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.
- इ) प्रशासनावरील कार्यकारी मंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- फ) प्रशासनावरील कायदेमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा.

[18]

- अ) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) प्रशासकीय भरतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) सहभागी अंदाजपत्रक टिपा लिहा.
- ड) प्रशासनावरील न्यायमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) भरती म्हणजे काय सांगून भरतीचे गुण-दोष लिहा.
- ब) अंदाजपत्रकाच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) प्रशासकीय सुधारणा म्हणजे काय सांगून प्रशासकीय सुधारणेसाठीच्या उपाय योजना सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P147

[6041]-608

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE-1D : Applied History

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36171)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer following questions in 300 words each: (Any One) **[15]**

- a) Explain the definition nature and features of contemporary history.

OR

- b) Review the archival sources of ancient Indian History.

Q2) Answer following questions in 300 words each: (Any One) **[15]**

- a) Write in detail about World Heritage Sites in India.

OR

- b) Explain in detail the various types of media.

Q3) Answer the following questions in 200 words each: (Any two) **[20]**

- a) Explain the application of history to Economics.
- b) Give information about natural heritage sites in India.
- c) Review briefly the development of newspapers in India.
- d) Explain the beginning and expansion of Radio in India.

Q4) Write short notes (Any Four): **[20]**

- a) William Jones.
- b) Mumbai archives.
- c) World Heritage Committee.
- d) Heritage Sites Conservation and Economy.
- e) Balshastri Jambhekar.
- f) Blog writing.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P147

[6041]-608

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE-1D : Applied History

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) समकालीन इतिहासाची व्याख्या स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या पुराभिलेखीय साधनांचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) भारतातील जागतिक वारसा स्थळांबाबत सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) माध्यमांचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नाची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) इतिहासाचे अर्थशास्त्राशी असलेले उपयोजन स्पष्ट करा.
ब) भारतातील नैसर्गिक वारसा स्थळाबाबत माहिती द्या.
क) भारतातील वृत्तपत्रांच्या विकासाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
ड) भारतातील नभोवाणीचा (रेडिओ) प्रारंभ व विस्तार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
अ) विल्यम जोन्स
ब) मुंबई पुराभिलेखागार
क) जागतिक वारसा समिती
ड) वारसा स्थळ संवर्धन आणी अर्थकारण
इ) बाळशास्त्री जांभेकर
फ) ब्लॉग लेखन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P148

[6041]-609

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE 1D - Gg-320 B : Geography of India - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw a neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers of the questions about 20 words each (any eight): **[16]**

- a) Write Panchamaharrate in Jainism.
- b) Write the names of Tribal Tribes found in India.
- c) Which is the longest national highway in India.
- d) Which are two major organization that manage and regulate air transport in India.
- e) What is non renewable resources?
- f) State the favarable factors required for hydropower generation.
- g) Give examples of non metallic minerals.
- h) Who is called the father of Green Revolution?
- i) Where was the first textile mill established in India?
- j) What are agro based Industries?

P.T.O.

Q2) Write short notes in about 50 words (any three):

[18]

- a) Problems of Textile Industry.
- b) Thermal Energy.
- c) Metro Train.
- d) Buddhism.

Q3) Write the answer of questions in 100 words (any two):

[16]

- a) Take a detailed look at popular social media.
- b) Discuss hydroelectric generating stations in India.
- c) Discuss in detail the effects of dairy farming.

Q4) Write the answer of questions in 300 words (any one):

[20]

- a) Explain factors affecting cotton Textile Industries in India with distribution of cotton Textile Industries in India.
- b) Elaborate types of coal in India with it's use and distribution.

Total No. of Questions : 4]

P148

[6041]-609

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE 1D - Gg-320 B : Geography of India - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) जैनधर्मातील पंचमहाव्रते लिहा.
- ब) भारतात आढळणाऱ्या आदिवासी जमातींची नावे लिहा.
- क) भारतातील सर्वात लांब राष्ट्रीय महामार्ग कोणता?
- ड) भारतात हवाई वाहतुकीचे व्यवस्थापन व नियमन करणाऱ्या दोन प्रमुख संस्था कोणत्या?
- इ) क्षय साधन संपत्ती म्हणजे काय?
- फ) जलविद्युत निर्मितीस आवश्यक असणारे अनुकूल घटक सांगा.
- य) अधातु खनिजांची उदाहरणे सांगा.
- र) हरीत क्रांतीचे जनक कोणास म्हणले जाते?
- ल) भारतामध्ये पहिली कापड गिरणी कोठे स्थापन करण्यात आली?
- व) कृषी आधारित उद्योग म्हणजे काय?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) कापड उद्योगाच्या समस्या
- ब) औष्णिक उर्जा
- क) मेट्रो ट्रेन
- ड) बौद्ध धर्म

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) प्रसिद्ध समाजमाध्यमे यांचा सविस्तर आढावा घ्या.
- ब) भारतातील जलविद्युत निर्मिती केंद्राविषयी विवेचन करा.
- क) दुग्धव्यवसायाचे परिणाम याबाबत सविस्तर चर्चा करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) भारतातील कापड उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक सांगून कापड उद्योगाचे वितरण स्पष्ट करा.
- ब) दगडी कोळशाचे प्रकार सांगून भारतातील दगडी कोळशाचे वितरण व उपयोग स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P149

[6041]-610

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 320(B) : DSE-1D : Geography of Rural Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw a neat diagram wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (any Eight). **[16]**

- a) Name any two facilities that came under school physical facilities.
- b) State three major levels of education system in India.
- c) Mid-Day meal is a part of which plan?
- d) What is Drought?
- e) What is Desert Region?
- f) When was the National Rural development mission started?
- g) Since when Swarna Jayanti Gram Swayam Rojgar Yojana was implemented?
- h) In which District of Maharashtra Hivre - Bazar village is located?
- i) Who lead chipko movement?
- j) Explain the two objectives of the Hill Development Program.

Q2) Write short note in about 50 words (any Three). **[18]**

- a) Student dropout.
- b) Background of beneficiary area development program.
- c) Steps of setting a self-help group.
- d) Dhimakka.

P.T.O.

Q3) Write the answer of questions in 100 words each (any two).

[16]

- a) Explain the problems of online education in India.
- b) Write the information about the difficulties faced while implementing Drought Prone Area Development Program in India.
- c) Write the characteristics of microfinance.

Q4) Write the answer of questions in 300 words each (any one).

[20]

- a) Explain the reasons why girls students dropout is more than boys students.
- b) Write the field study of your village based on the following points.
 - i) Geographical
 - ii) Economical
 - iii) Social
 - iv) Cultural

Total No. of Questions : 4]

P149

[6041]-610

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 320(B) : DSE-1D : Geography of Rural Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) शालेय भौतिक सुविधांमध्ये येणाऱ्या कोणत्याही दोन सुविधांची नावे लिहा.
- ब) भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेतील प्रमुख तीन स्तर सांगा.
- क) मध्यान्ह भोजन हा कोणत्या योजनेचा भाग आहे?
- ड) अवर्षण म्हणजे काय?
- इ) वाळवंटी प्रवेश म्हणजे काय?
- फ) राष्ट्रीय ग्रामिण जनोन्नती अभियानाची सुरुवात केव्हा झाली?
- य) स्वर्ण जयंती ग्राम स्वयंरोजगार योजना केव्हा पासून राबविण्यात आली?
- र) हिवरेबाजार हे गाव महाराष्ट्रातील कोणत्या जिल्ह्यात आहे?
- ल) चिपको आंदोलनाचे नेतृत्व कोणी केले?
- व) डोंगरी विकास कार्यक्रमाची दोन उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) विद्यार्थी गळती
- ब) लाभक्षेत्र विकास कार्यक्रमाची पार्श्वभूमी
- क) स्वयंसहाय्यता बचत गट स्थापनेच्या पायऱ्या
- ड) धिमक्का

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) भारतातील ऑनलाईन शिक्षणाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ब) भारतात अवर्षण प्रवण विकास कार्यक्रम राबविताना कोणत्या अडचणी आल्या याची माहिती लिहा.
- क) सुक्ष्म वित्तपुरवठ्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) शालेय विद्यार्थी गळतीमध्ये मुलांपेक्षा मुलींची संख्या अधिक असते याची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) आपल्या गावाचा क्षेत्राभ्यास पुढील मुद्द्यांच्या आधारे लिहा.
 - i) भौगोलिक
 - ii) आर्थिक
 - iii) सामाजिक
 - iv) सांस्कृतिक

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P150

[6041]-611

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE-1D : Experimental Psychology (Theory)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words (any 4). **[20]**

- a) State the scientific method.
- b) Explain the sources of problem statement.
- c) State the sampling error.
- d) Explain the Fechner's law of psychophysics.
- e) State the sampling distribution.
- f) Explain the social scientific research.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any 2). **[20]**

- a) What is mean by hypothesis? Explain the types of hypotheses.
- b) Define experiment. Explain the types of experiments.
- c) What is sampling? Discuss the non-probability sampling.
- d) Discuss the methods of human learning.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any 1). **[20]**

- a) What is psychophysics? Explain the methods of constant stimuli.
- b) Define variable. Discuss the types of variables.

Q4) Short notes (any 2). **[10]**

- a) Point of subjective equality (PSE).
- b) Partial Vs. Whole learning.
- c) Universal hypothesis.
- d) Descriptive research.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P150

[6041]-611

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1D : Experimental Psychology (Theory)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मुलांनी इंग्रजीची प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत द्या. (कोणतेही चार) [20]

- अ) शास्त्रीय पद्धत सांगा.
- ब) समस्या विधानाचे स्त्रोत स्पष्ट करा.
- क) नमुन्याचे प्रमाद सांगा.
- ड) फेचनरचा मनोभौतिकीचा नियम स्पष्ट करा.
- इ) नमुना वितरण सांगा.
- फ) सामाजिक शास्त्रीय संशोधन स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत द्या. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) अभ्युपगम म्हणजे काय? अभ्युपगमाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) प्रयोगाची व्याख्या द्या. प्रयोगाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) नमुनाचयन म्हणजे काय? असंभाव्यता नमुनाबद्दल चर्चा करा.
- ड) मानवी अध्ययनाची पद्धतीची चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दात द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) मनोभौतिकी म्हणजे काय? स्थिर उद्दीपक स्पष्ट करा.
- ब) परिवर्त्याची व्याख्या द्या. परिवर्त्याच्या प्रकाराची चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) व्यक्तिनिष्ठ समानता बिंदू (PSE)
- ब) अंशिक व पूर्ण
- क) सार्वत्रिक अभ्युपगम
- ड) वर्णनात्मक संशोधन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P151

[6041]-612

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1D SPL.-3 : Regional Organizations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any three). **[3×5=15]**

- a) Explain the Objectives of SAARC?
- b) Explain the aims of European Union?
- c) State the functions of ASEAN.
- d) Explain the structure of OPEC.
- e) Explain the nature of BRICS.

Q2) Answer the following questions in 300 words each (Any one). **[1×15=15]**

- a) Explain in detail the structure, objectives and role of European Union.
- b) Explain in detail the functions and objectives of BIMSTEC.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two). **[2×10=20]**

- a) Explain the India's role in SAARC.
- b) Describe the aims and objectives of ASEAN.
- c) Explain functions and objectives of OPEC?
- d) Trace in detail the BRICS Summits.

Q4) Write short notes (any four). **[4×5=20]**

- a) Future of SAARC.
- b) India and European Union.
- c) India and OPEC relation.
- d) Role of BIMSTEC against Terrorism.
- e) BRICS bank.
- f) Structure of ASEAN.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P151

6041]-612

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1D SPL.-3 : Regional Organizations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [3×5=15]
- अ) सार्कची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ब) युरोपियन युनियनचे हेतू स्पष्ट करा.
क) आसियानची कार्ये सांगा.
ड) ओपेकची रचना स्पष्ट करा.
इ) ब्रिक्सचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [1×15=15]
- अ) युरोपियन युनियनची रचना, उद्दिष्टे आणि भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) बिमस्टेकची कार्ये आणि उद्दिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [2×10=20]
- अ) सार्क मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) आशियानचे हेतू आणि उद्दिष्टे विशद करा.
क) ओपेकची कार्ये आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ड) ब्रिक्सच्या शिखर परिषदांचा सविस्तर आढावा घ्या.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [4×5=20]
- अ) सार्कचे भवितव्य
ब) भारत आणि युरोपियन युनियन
क) भारत आणि ओपेक संबंध
ड) दहशतवाद विरोधी बिमस्टेकची भूमिका
इ) ब्रिक्स बँक
फ) आसियानची रचना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-152

[6041]-613

T.Y.B.A.

ENGLISH

DSE -1D : Appreciating Novel

Texts :- A) A Farewell to Arms Ernest Hemingway

B) The painter of signs R.K. Narayan

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36331)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any THREE of the following questions. [15]

- a) Comment the futility of war in 'A Farewell to Arms'.
- b) Describe the use of symbols in 'A Farewell to Arms'.
- c) Elaborate the role of Catherine Barkley in 'A Farewell to Arms'.
- d) Discuss the role of Dr. Valentini in 'A Farewell to Arms'.
- e) Comment on the elements of Love in 'A Farewell to Arms'.

Q2) Attempt any THREE of the following questions. [15]

- a) Comment on the setting of the novel 'A Farewell to Arms'.
- b) Explain the narrative technique used by Ernest Hemingway in the novel 'A Farewell to Arms'.
- c) Write a note on the ending of the novel 'A Farewell to Arms'.
- d) How does Henry Suffer in the novel 'A Farewell to Arms'.
- e) Explain the symbolic significance of the title 'A Farewell to Arms'.

Q3) Attempt any THREE of the following questions. [15]

- a) How does 'The Painter of Signs' reflect the traditional outlook of the Indian society?
- b) How does R.K. Narayan portray Raman as a protagonist of the novel.
- c) Comment on the superstitions nature of the lawyer in 'The Painter of Signs'.
- d) Describe Daisy as a social activist in the novel 'The Painter of Signs'.
- e) Comment on the beginning of the novel 'The Painter of Signs'.

P.T.O.

Q4) Attempt any THREE of the following questions. **[15]**

- a) Discuss 'The Painter of Signs' as a regional novel.
- b) Elaborate the climatic situations reflected in 'The Painter of Signs'.
- c) How does R. K. Laxman depict Laxmi as an orthodox woman.
- d) Discuss the romantic elements in 'The Painter of Signs'.
- e) Describe the minor characters depicted in 'The Painter of Signs'.

Q5) Attempt any ONE of the following questions. **[10]**

- a) Compare and contract the theme of love and sacrifice in 'A Farewell to Arms' and 'The Painter of Signs'.
- b) How do both the heroes Henry and Raman suffer at the hands of destiny in the novels, 'A Farewell to Arms' and 'The Painter of Signs'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P153

[6041]- 614

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE-1D MS - 7 : Complex Analysis
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36341)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any five of the following. [10]

- a) Write $f(z) = x^2 + y^2$ in terms of z .
- b) Find $\lim_{z \rightarrow 1-i} (x + i(2x + y))$.
- c) Define analytic function.
- d) State Cauchy integral formula.
- e) Let $u(x, y) = 3x^2y^2$. Find u_x .
- f) Find residue of $f(z) = \frac{1}{1-z}$ at $z = 0$.
- g) Show that $\frac{e^z}{z^2} = \frac{1}{z^2} + \frac{1}{z} + \frac{1}{2!} + \frac{z}{3!} + \dots$

Q2) Attempt any four of the following. [20]

- a) Let $f(z) = (1 - 4z^2)^3$. Find $f'(z)$.
- b) Show that $f(z) = (z^2 - 2)e^{-x}e^{-iy}$ is entire.
- c) Derive the Laurent series representation

$$\frac{e^z}{(z+1)^2} = \frac{1}{e} \left[\sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z+1)^n}{(n+2)!} + \frac{1}{z+1} + \frac{1}{(z+1)^2} \right].$$

- d) Find residue of $f(z) = z \cos\left(\frac{1}{z}\right)$ at $z = 0$.
- e) Obtain harmonic conjugate of $u(x, y) = y^3 - 3x^2y$.
- f) Evaluate $\int_C \bar{z} dz$, C is right half of circle.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[20]

- a) Let $f(z) = e^{\bar{z}}$. Show that $f(z)$ is not differentiable.
- b) Find square root of $(1 - \sqrt{3} i)$.
- c) Find all n^{th} root of unity.
- d) Show that $u(x, y) = 2x(1-y)$ is harmonic.
- e) Evaluate $\int_C f(z) dz$, where C is semicircle and $f(z) = \frac{z+2}{z}$.
- f) Find limit of the sequence $Z_n = \frac{1}{n^3} + i$, $n = 1, 2, \dots$.

Q4) Attempt Any two of the following.

[20]

- a) Show that
$$\cos(z_1 + z_2) = \cos z_1 \cos z_2 - \sin z_1 \sin z_2.$$
- b) Let f be analytic everywhere inside & a simple closed contour C taken in a positive sense if z_0 is any point inside C . Then

$$f(z_0) = \frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{f(z)}{z - z_0} dz.$$

- c) i) Find Taylor series expansion for

$$f(z) = \frac{1}{1+z} \text{ at } z_0 = 0.$$

- ii) Evaluate $\int_{|z|=1} \frac{e^z}{z^4} dz$.

- d) Find the value of $\int_C \frac{dz}{z^3(z+4)}$ taken counter clockwise around the circle

- i) $|z| = 2$
- ii) $|z+2| = 3$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P154

[Total No. of Pages : 2

[6041]-615

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-1D-(S3) : Techniques of Social Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short note (any three). **[15]**

- a) Meaning of survey.
- b) Advantages of interview technique.
- c) Concept of interpretation in social research.
- d) Meaning of qualitative research.
- e) Characteristics of participant observation.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three). **[15]**

- a) State the advantages of using survey method.
- b) Explain the features of observation.
- c) Discuss the use of narratives in data analysis.
- d) Describe the steps in case study method.
- e) Precaution for writing research report.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two). **[20]**

- a) Describe the disadvantages of case study.
- b) Discuss in detail the different types of questionnaire.
- c) State the disadvantages of median.
- d) What are the limitations of quantitative research?

Q4) Answer the following question in 300 words each (any one). **[20]**

- a) Explain questionnaire as a technique of data collection. Describe the advantages and disadvantages of questionnaire.
- b) Analyse the measures of central tendency and dispersion.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P154

[6041]-615

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE-1D-(S3) : Techniques of Social Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा.

[15]

- अ) सर्वेक्षणाचा अर्थ
- ब) मुलाखत पद्धतीचे फायदे
- क) सामाजिक संशोधनातील व्याख्याची संकल्पना
- ड) गुणात्मक संशोधनाचा अर्थ
- इ) सहभागी निरीक्षणाचे वैशिष्ट्ये

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) सर्वेक्षण पद्धती वापरण्याचे फायदे सांगा.
- ब) निरीक्षणाच्या वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) तथ्य विश्लेषणात कथनाचा उपयोग यावर चर्चा करा.
- ड) व्यष्टी अध्ययनाचे पद्धतीतील विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
- इ) संशोधन अहवाल लेखन करताना घ्यायची काळजी.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) व्यष्टी अध्ययनाचे तोटे विशद करा.
- ब) प्रश्नावलीच्या विविध प्रकाराची तपशीलवार चर्चा करा.
- क) मध्यांकांचे तोटे स्पष्ट करा.
- ड) संख्यात्मक संशोधनाच्या मर्यादा काय आहेत?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) प्रश्नावली तथ्य संकलनाचे तंत्र म्हणून स्पष्ट करा. प्रश्नावलीचे फायदे व तोटे विशद करा.
- ब) केंद्रिय प्रवृत्तीची परिमाणे व अपकिरण यांचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P155

[6041]- 616

[Total No. of Pages : 3

T.Y. B.A.

STATISTICS SPECIAL - III

DSE-1D ST - 33886 : Distribution Theory - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.
- 3) Use of Scientific calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

Q1) Attempt each of the following:

[1 each]

A) Choose the correct alternative of the following:

a) If $X \rightarrow C(2, 4)$ then interquartile range of X is

i) 6	ii) -2
iii) 4	iv) 8

b) If $X \rightarrow LN(0, \mu, \sigma^2)$ then mean of $\log_e X$ is

i) σ	ii) μ
iii) $\mu + \sigma$	iv) $\mu - \sigma$

c) If $X \rightarrow L(\mu, \lambda)$ then median of X is

i) μ	ii) 0
iii) λ	iv) $\mu + \lambda$

d) If $x \rightarrow C(0, 1)$ then $\frac{1}{x} \rightarrow$

i) $C(0, 1)$	ii) $C(1, 0)$
iii) $C(\frac{1}{2}, 0)$	iv) $C(0, \frac{1}{2})$

e) If $X \rightarrow W(\alpha, \beta)$ distribution of $y = Kx$ is

i) $W(\alpha K, \beta)$	ii) $W(\alpha, \beta K)$
iii) $W(\alpha, \beta/K)$	iv) $W(\alpha/K, \beta)$

P.T.O.

- B) State whether the following statement is True or False: **[1 each]**
- Weibull distribution is a particular case of Exponential distribution.
 - Mean does not exist for Cauchy distribution.
 - Quartile deviation of Cauchy distribution is 1.
 - If $X \rightarrow W(\alpha, \beta)$ then $X^2 \rightarrow \text{Exp}(\alpha^2, \beta/2)$
 - If $(X, Y) \rightarrow \text{BN}(\mu_1, \mu_2, \sigma_1^2, \sigma_2^2, \rho)$ then marginal distribution of $X \rightarrow N(\mu_1, \sigma_1^2)$.

Q2) Attempt any FOUR of the following. [4×5=20]

- If $X \rightarrow W(\alpha, \beta)$, then find distribution function of X .
- Let $X \rightarrow C(\mu, \lambda)$, find distribution of $Y = AX + B$, identify the distribution of Y .
- Let $X \rightarrow L(0, 1)$, find $P(-1 < X < 1)$.
- A continuous r.v. X has Cauchy distribution with parameter $\mu = 0$ and $\lambda = 1$. Find distribution function of X .
- Let $X \rightarrow \text{LN}(a, \mu, \sigma^2)$. Find lower and upper quartiles of X .
- If $X \rightarrow W(\alpha, \beta)$, then find the distribution of $Y = Y = (X)^\beta$.

Q3) Attempt any FOUR of the following. [4×5=20]

- Derive the relation of log normal distribution with $N(\mu, \sigma^2)$.
- Let $X \rightarrow C(\mu, \lambda)$ find distribution of $Y = \tan^{-1}\left(\frac{X-\mu}{\lambda}\right)$.
- Let $X \rightarrow L(0, \lambda)$, and $Y = a + bX + cX^2$ find $E(Y)$ and $\text{Var}(Y)$.
- If $F(x) = \frac{1}{2}e^{-x}; x < 0$

$$= 1 - \frac{1}{2}e^{-x}; x > 0$$

Then compute $P(x < 2)$ and $P(x < 0.5)$.

- If $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$ then find the distribution of $Y = a + e^x$, identify the distribution of Y .
- If $(X, Y) \rightarrow \text{BN}(4, 3, 25, 36, 0.9)$ then write the joint p.d.f. of (X, Y) and marginal p.d.f. of Y .

Q4) Attempt any TWO of the following.

[2×10=20]

- a) If $(X, Y) \rightarrow \text{BN}(\mu_1, \mu_2, \sigma_1^2, \sigma_2^2, \rho)$, then obtain the marginal p.d.f. of Y.
- b) Let $X \rightarrow L(\mu, \lambda)$. Obtain m.g.f. of X.
- c) Let $X \rightarrow \text{LN}(a, \mu, \sigma^2)$, then find mode of X.
- d) If X and Y are two independent standard Normal variates then obtain the distribution of $Z = \frac{X}{Y}$ hence identify the distribution of Z.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P156

[6041]-617

T.Y.B.A. (Regular)

PHILOSOPHY : THINKERS AND TEXTUAL STUDIES

DSE-1D : Textual Studies (S4)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any three) **[15]**

- a) What is Synthetic Proposition?
- b) State the criteria of verifiability.
- c) State the influence of Socrates on Plato.
- d) Explain the dialectical method of Socrates.
- e) What is Appearance according to Russell?

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any three) **[15]**

- a) Briefly write Russell's problem of a prior knowledge.
- b) Explain class division characteristic of Plato's ideal state.
- c) Briefly describe Plato's radical views on justice.
- d) Briefly explain the concept of pragmatic Verifiability.
- e) Explain Russell's concept of Probability.

Q3) Write short notes in 200 words each (Any two). **[20]**

- a) Morality : A. J. Ayer.
- b) Criticism of Plato's concept of Ideal state.
- c) Problem of induction: Russell.
- d) The allegory of Plato's cave.

Q4) Answer the following question in 400 words each. (Any one) **[20]**

- a) Write in detail about Wittgenstein's picture theory.
- b) Explain any four philosophical problems faced by Russel.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P156

[6041]-617

T.Y.B.A. (Regular)

PHILOSOPHY : THINKERS AND TEXTUAL STUDIES

DSE-1D : Textual Studies (S4)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]

- अ) संश्लेषक विधान म्हणजे काय?
- ब) प्रचितीक्षमतेचे निकष सांगा.
- क) प्लेटोवरील सॉक्रेटिसचा प्रभाव सांगा.
- ड) सॉक्रेटिसची द्वंद्वात्मक पद्धति विशद करा.
- इ) रसेलला अनुसरून आभास म्हणजे काय?

प्र.2) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]

- अ) रसेलच्या पुर्वप्राप्त ज्ञानाची समस्या थोडक्यात लिहा.
- ब) प्लेटोच्या आदर्श राज्याच्या वैशिष्ट्यांपैकी वर्ग विभाजन वैशिष्ट्याची माहिती द्या.
- क) प्लेटोचा न्यायविषयक उग्रवादी विचार थोडक्यात सांगा.
- ड) व्यावहारिक प्रचिती क्षमता संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- इ) रसेलची संभाव्यता संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 200 शब्दात टीपा लिहा. [20]

- अ) नितिशास्त्र : ए. जे. एयर
- ब) प्लेटोच्या आदर्श राज्य संकल्पनेवरील टीका
- क) विगमन समस्या : रसेल
- ड) प्लेटोच्या गुहेचे रूपक

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 100 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) विट्गेन्स्टाइनची चित्र उपपत्ती सविस्तर लिहा.
- ब) रसेलला भेडसावणाऱ्या तत्त्वज्ञानातील कोणत्याही चार समस्यांचे स्पष्टीकरण द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P157

[Total No. of Pages : 4

[6041]-618

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-1D : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words).

[16]

- a) Who is considered the pioneer of audit work?
- b) Which article of the Indian Constitution provisions for the comptroller and auditor general of India.
- c) Which article of the Indian constitution provides for the formation of a finance commission.
- d) What is the equivalent status of Finance Commission?
- e) At what two levels does parliament control public expenditure?
- f) What is the total number of members in the estimates committee?
- g) In which year was the new economic policy adopted in India?
- h) State the meaning of privatization.
- i) What is the main purpose of liberalization policies?
- j) What is the tenure of public accounts committee?

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (50 words).

[16]

- a) What are the provisions regarding comptroller and auditor general of India.
- b) Explain the functions of the finance commission.
- c) State the composition of the public accounts committee.
- d) Explain the importance of the estimates committee.
- e) Explain the concept of New Economic Policy.
- f) Explain the functions of the Comptroller and Auditor General of India.

Q3) Attempt any three questions (100 words).

[18]

- a) Explain importance of Finance Commission and its structure.
- b) Explain the constitutional position and powers of the comptroller and auditor general of India.
- c) State the functions of the parliamentary committees on financial control.
- d) Explain the pros and cons of globalizations.

Q4) Attempt any two questions (200 words).

[20]

- a) Explain the information about finance commission of India and State its utility.
- b) Discuss the usefulness of Financial committees.
- c) Discuss India's New Economic policy.

Total No. of Questions : 4]

P157

[6041]-618

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-1D : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही आठ) (20 शब्दात)

[16]

- अ) लेखा परीक्षा कार्याचा प्रणेता कोणाला मानले जाते?
- ब) नियंत्रक व लेखापरीक्षक यांची तरतुद भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात केली आहे?
- क) भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात वित्त आयोग निर्मिती बाबत तरतुद करण्यात आली आहे?
- ड) वित्त आयोगाला कोणा समकक्ष दर्जा प्राप्त झाला आहे?
- इ) संसद सार्वजनिक खर्चाबाबत कोणत्या दोन स्तरावर नियंत्रण करते?
- फ) अंदाज समितीत एकूण किती सदस्य असतात?
- य) भारतात कोणत्या वर्षी नवे आर्थिक धोरण स्वीकारले गेले?
- र) खाजगीकरणाचा अर्थ सांगा.
- ल) उदारीकरणाच्या धोरणाचा मुख्य उद्देश काय आहे?
- व) सार्वजनिक लेखा समितीचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) भारताचा नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या विषयीच्या तरतुदी सांगा.
- ब) वित्त आयोगाचे कार्य स्पष्ट करा.
- क) सार्वजनिक लेखा समितीची रचना सांगा.
- ड) अंदाज समितीचे महत्त्व विशद करा.
- इ) नवीन आर्थिक धोरण संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत)

[18]

- अ) वित्त आयोगाचे महत्त्व सांगून रचना स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाचे घटनात्मक स्थान सांगून अधिकार स्पष्ट करा.
- क) वित्तीय नियंत्रणातील संसदीय समित्यांचा कार्यभाग सांगा.
- ड) जागतिकीकरणाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्द)

[20]

- अ) भारतातील वित्त आयोगाची माहिती देऊन त्याची उपयुक्तता सांगा.
- ब) वित्तीय समित्यांच्या उपयुक्ततेबद्दल चर्चा करा.
- क) भारताच्या नवीन आर्थिक धोरणाची चर्चा करा.

[6041]-619

T.Y. B.A. (Semester - VI)

MARATHI (मराठी)

DSE - 2D : विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका वर्णनात्मक भाषाविज्ञान भाग - 2

(2019 Pattern) (36022)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- अ) रूपिकेची व्याख्या लिहून रूपिकेचे लक्षण लिहा.
- ब) वाक्याचे स्वरूप लिहून वाक्याचे दोन घटक स्पष्ट करा.
- क) अर्थाची कोणतीही एक व्याख्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) रूपविन्यास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) रूपिमांचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) विनियोग संकल्पना स्पष्ट करून रूपिम निश्चितीची तत्वे विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) वाक्य म्हणजे काय ते लिहून वाक्यविन्यास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) वाक्याचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) वाक्याचे घटक स्पष्ट करून घटक आणि रचना परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- अ) अर्थाची व्याख्या लिहून अर्थ म्हणजे काय ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) अर्थाचे विविध प्रकार उदाहरणासह विशद करा.
- क) अर्थविन्यासाची व्यापकता विविध अर्थ घटकांच्या आधारे स्पष्ट करा.

munotes.in

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-159

Total No. of Pages : 2

[6041]-620

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU (Special Paper-IV)

DSE-2D:Philology&Linguistic

36072 (CBCS) (2019 Pattern)

لسانیات

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

Note:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

نوٹ:- ذیل میں سے پانچ سوالوں کے جوابات دیجئے۔

[10]

سوال نمبر 1: زبان کی وضع اصطلاحات پر تفصیلی روشنی ڈالیئے۔

یا

ہند آریائی زبانوں کے ادوار کا جائزہ لیجئے۔

[15]

سوال نمبر 2: ڈاکٹر محی الدین قادری زور کے لسانی نظریے پر نقد و تبصرہ کیجئے؟

یا

اُردو زبان کے متعلق مختلف نظریات کو واضح کیجئے؟

[10]

سوال نمبر 3: اُردو زبان کی نشوونما میں صوفیائے کرام کی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

دکن میں اُردو کے متعلق نصیر الدین ہاشمی کے نظریات پر روشنی ڈالیئے۔

P.T.O.

[15]

سوال نمبر 4: اُردو کی ابتدائی نشوونما کے متعلق نظریات کا محاسبہ کیجیے۔

یا

اُردو کا آغاز و ارتقاء پر تفصیلی روشنی ڈالیے۔

[20]

سوال نمبر 5: درجہ ذیل میں کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے (2)

(1) علم السانیات کے اصول بتائیے۔

(2) پنجاب میں اُردو پر روشنی ڈالیے۔

(3) دکن میں اُردو پر اظہار خیال کیجیے۔

(4) محی الدین قادری زور کے لسانی نظریات بیان کیجیے۔

✓ ✓ ✓ ✓

P-160

[6041]-621

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2D (S - 4) : हिंदी भाषा और उसका विकास
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36092)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) भाषा की परिभाषा लिखकर उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) राष्ट्रभाषा का महत्त्व समझाइए।
- क) संपर्क भाषा का सामान्य परिचय दीजिए।
- ड) भाषा परिवर्तनशील है, स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) अवधी बोली का सामान्य परिचय दीजिए।
- ब) हिंदी के विदेशी शब्दों को सोदाहरण समझाइए।
- क) पहाड़ी हिंदी का परिचय दीजिए।
- ड) राजस्थानी हिंदी की बोलियों का परिचय दीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) देवनागरी लिपि के इतिहास को विशद कीजिए।
- ब) देवनागरी लिपि की विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- क) देवनागरी लिपि के नामकरण संबंधी विभिन्न अवधारणाओं को स्पष्ट कीजिए।
- ड) देवनागरी लिपि में सुधार की आवश्यकताओं को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन टिप्पणियों को लिखिए ।

[21]

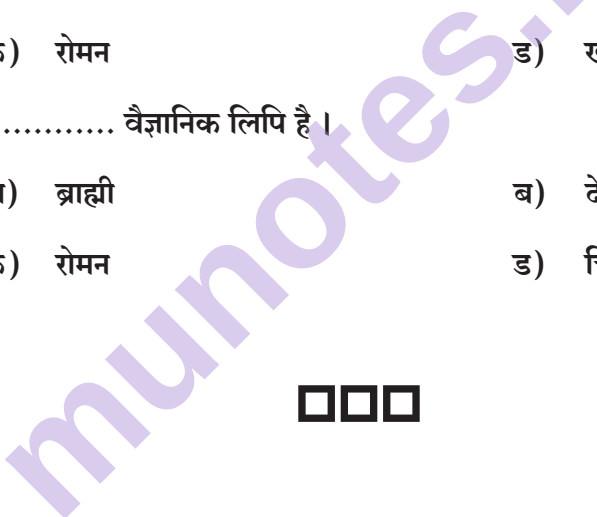
- अ) परिनिष्ठित भाषा
- ब) बोली
- क) ब्रजभाषा
- ड) देशज शब्द
- इ) देवनागरी लिपि
- फ) लिपि की अवधारणा

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं सात बहुविकल्पीय प्रश्नों के उचित पर्याय लिखिए ।

[7]

- i) भाषा शब्द संस्कृत के किस धातु से बना है?
 - अ) भाव
 - ब) भाष्
 - क) वद
 - ड) अनु
- ii) भाषा का प्रयोग संचार के विभिन्न माध्यमों के लिए किया जाता है ।
 - अ) संचार
 - ब) अवधी
 - क) पहाड़ी
 - ड) राजस्थानी
- iii) 14 सितंबर 1949 में भारतीय संविधान ने किस भाषा को राजभाषा का दर्जा दिया?
 - अ) ब्रजभाषा
 - ब) राजस्थानी
 - क) हिंदी
 - ड) बघेली
- iv) “भाषा मानव के उच्चारण-अवयवों से उच्चारित यादृच्छिक ध्वनि-प्रतीकों की वह व्यवस्था है जिसके द्वारा समाज-विशेष के लोग आपस में विचार-विनिमय करते हैं ।” प्रस्तुत परिभाषा किसकी है?
 - अ) भोलानाथ तिवारी
 - ब) मोहन राकेश
 - क) धीरेंद्र वर्मा
 - ड) धर्मवीर भारती
- v) इसमें से पश्चिमी हिंदी की बोली है –
 - अ) अवधी
 - ब) कौरवी
 - क) बघेली
 - ड) मैथिली

- [illegible]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-161

[Total No. of Pages : 2

[6041]-622

T.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

DSE-2D : श्री सदानंदयति विरचित वेदान्तसार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36112)

Time : 2½ Hours]

[Marks : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

प्र. 1) ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही तीन) : [15]

Write reference to content (any three) :

- अथ जीवन्मुक्तलक्षणमुच्यते ।
- एतदुपहितयोरीश्वर प्राज्ञयोरपि वनवृक्षावाच्छेत्र । काशयोरिव जलाशयजलगतप्रतिबिम्ब । काशयोरिव वाभेदः ।
- अस्मिन् वाक्ये 'नीलमुत्पलम्' इति वाक्यवद् वाक्यर्थो न संगच्छते ।
- अपवादो नाम रज्जुविवर्तस्य सर्पस्य रज्जुमात्रत्ववद्वस्तु-विवर्तस्यावस्तुनोऽज्ञानादेः प्रपञ्चस्य वस्तुमात्रत्वम् ।

प्र. 2) A) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि दश) [10]

i) विश्व	a) गुरूपदिष्टवेदान्तवाक्येषु विश्वासः
ii) श्रद्धा	b) स्थूलशरीरव्यष्टिः
iii) साधनचतुष्टयसम्पन्नः	c) अज्ञानम्
iv) नित्यादीनां परमं प्रयोजनं	d) पञ्चीकृतानि
v) त्रिगुणात्मकं	e) धनञ्जयः

P.T.O.

vi) विक्षेप	f) उदानः
vii) स्थूलभूतानि	g) अनुभववाक्यार्थो
viii) पोषणकरः	h) विक्षेपः
ix) कण्ठस्थानीय ऊर्ध्वगमनवान्	i) सविकल्पः
x) अहं ब्रह्मास्मि	j) अज्ञानशक्तिः
xi) चित्तवृत्तरेन्यावलम्बनं	k) प्रमाता
xii) समाधिः	l) बुद्धि-शुद्धि

B) संस्कृतभाषेतून उत्तरे द्या. (कोणतेही पांच)

[5]

Answer into the sanskrit language (any Five)

- वेदान्तसारग्रन्थस्य विषयः कः ?
- वेदान्तसारग्रन्थे निर्दिष्टं वस्तु इति शब्दस्य अर्थः कः ?
- पञ्चीकरणस्य स्वरूपं कथयत ।
- जीवावस्थाः कथयत ।
- निर्विकल्पसमाधेः विघ्नाः के ?
- उपासनाकर्मानुष्ठानस्य फलं किम् ?

प्र. 3) अज्ञानाचे लक्षण सांगून, त्याचे कार्य स्पष्ट करा ।

[20]

Define अज्ञान and explain its effects.

किंवा/OR

महावाक्य 'तत्त्वमसि'—वाक्यार्थविचार स्पष्ट करा.

Explain the meaning of the महावाक्य 'तत्त्वमसि'.

प्र. 4) टीपा लिहा (कोणतीही दोन) :

[20]

Write short notes (any two) :

- निर्विकल्पसमाधिः ।
- वेदान्तशास्त्रस्य अधिकारिणः लक्षणम् ।
- अज्ञानस्य समष्टिव्याष्टिविचारः ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-162

[Total No. of Pages : 4

[6041]-623

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-2D : Public Finance - II (Special Paper - IV)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any Eight) : **[16]**

- a) What is Budget?
- b) Define Fiscal Policy.
- c) What is deficit financing?
- d) What is deficit Budget?
- e) Who was the chairman of the 1st finance commission?
- f) What is GST?
- g) According to which section the president appoints the finance commission.
- h) What is Balanced Budget?
- i) State the sources of fiscal policy.
- j) State the full form of GDP.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Four) : **[16]**

- a) State the sources of deficit financing.
- b) State the objectives of Budget.
- c) State the functions of finance commission.

P.T.O.

- d) State the objectives of Gender Budget.
- e) State the disadvantages of deficit financing.
- f) Explain the concept of Main Budget and Supplementary Budget.

Q3) Answer the following questions in 100 words each (any three) : **[18]**

- a) State the objectives of fiscal policy.
- b) Explain the role of finance commission.
- c) State the objectives of deficit financing.
- d) State the types of Budget.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the favorable and unfavorable effects of deficit financing.
- b) Explain the stages of preparation of Indian Budget.
- c) State the causes of fiscal conflict among the central states.

Total No. of Questions : 4]

P-162

[6041]-623

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-2D : Public Finance - II (Special Paper - IV)

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36152)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) उत्तरे नेमकी की मुद्देसूद असावी.
- 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा (कोणतेही आठ) :

[16]

- अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ब) राजकोषीय धोरणाची व्याख्या सांगा.
- क) तुटीचा अर्थभरणा म्हणजे काय?
- ड) अंदाजपत्रकीय तूट म्हणजे काय?
- इ) पहिल्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?
- फ) जीएसटी म्हणजे काय?
- य) कोणत्या कलमानुसार राष्ट्रपती वित्त आयोगाची नेमणूक करतात?
- र) समतोल अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ल) राजकोषीय धोरणाची साधने सांगा.
- व) जी.डी.पी. चे पूर्ण रूप सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [16]

- अ) तुटीच्या अर्थभरण्याचे मार्ग सांगा.
- ब) अंदाजपत्रकाची उद्दिष्टे सांगा.
- क) वित्त आयोगाची कार्ये सांगा.
- ड) लिंगाधारित अंदाजपत्रकाची उद्दिष्टे सांगा.
- इ) तुटीच्या अर्थभरण्याचे तोटे सांगा.
- फ) मुख्य अंदाजपत्रक आणि पूरक अंदाजपत्रक या संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- अ) राजकोषीय धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दिष्टे सांगा.
- ड) अंदाजपत्रकाचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) तुटीच्या अर्थभरण्याचे अनुकूल व प्रतिकूल परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय अंदाजपत्रक तयार करण्याचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.
- क) केंद्र-घटक राज्यांमध्ये वित्तीय संघर्ष निर्माण होण्याची कारणे सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-163

[Total No. of Pages : 4

[6041]-624

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2D : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any eight of the following questions (20 words) :

[16]

- a) What is neo-colonialism?
- b) What is globalization?
- c) Define liberalization.
- d) What is terrorism?
- e) What is poverty?
- f) Give the names of founders of 'NAM'.
- g) What is North-South divide?
- h) Define global warming.
- i) Name the terrorist organizations.
- j) When did the Declaration of human rights adopted?

Q2) Write any four of the following short notes (50 words) :

[16]

- a) Colonialism.
- b) South-South cooperation.
- c) International Terrorism.
- d) Privatization.
- e) NAM
- f) Environmental organizations.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions (100 words) : **[18]**

- a) Explain the principles of non-alignment movement.
- b) State the nature of New International Economic order.
- c) Explain the impact of globalization.
- d) Discuss on poverty and hunger.

Q4) Answer any two of the following questions (200 words) : **[20]**

- a) State the importance of human rights.
- b) Discuss the environmental issues.
- c) Explain the impact of colonialism and neo-colonialism.

□□□

Total No. of Questions : 4]

P-163

[6041]-624

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2D : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) :

[16]

- अ) नव-वसाहतवाद म्हणजे काय?
- ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- क) उदारीकरणाची व्याख्या करा.
- ड) दहशतवाद म्हणजे काय?
- इ) दारिद्र्य म्हणजे काय?
- फ) 'नाम' च्या संस्थापकांची नावे द्या.
- य) उत्तर-दक्षिण संघर्ष म्हणजे काय?
- र) 'जागतिक तापमान वाढ' ची व्याख्या करा.
- ल) दहशतवादी संघटनांची नावे सांगा.
- व) मानवी हक्कांचा जाहीरनामा केंव्हा स्वीकारला?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) वसाहतवाद
- ब) दक्षिण-दक्षिण सहकार्य
- क) आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद

- ड) खाजगीकरण
- इ) नाम
- फ) पर्यावरणवादी संघटना

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) [18]

- अ) अलिप्ततावाद चळवळीची तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) नव आंतरराष्ट्रीय अर्थ व्यवस्थेचे स्वरूप विशद करा.
- क) जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) दारिद्र्य आणि भूक यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) [20]

- अ) मानवी हक्कांचे महत्त्व विशद करा.
- ब) पर्यावरण प्रश्नांची चर्चा करा.
- क) वसाहतवाद आणि नव-वसाहतवादाचे परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-164

[Total No. of Pages : 4

[6041]-625

T.Y. B.A.

HISTORY (Special)

**DSE-2D : Maharashtra in 20th Century
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36172)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

a) Review the work of Maharaja Sayajirao Gaikwad.

OR

b) Discuss the future and progress of the Non-Brahmin Movement.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

a) Write the causes and impact of peasant Movement.

OR

b) Explain the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Dalit Movement of Maharashtra.

Q3) Answer the following questions 200 words (any Two) : **[20]**

- a) Explain the social work of Chh. Shahu Maharaj.
- b) Discuss the educational work of Karmaveer Bhaurao Patil.
- c) Write the causes and effects of urbanization in Maharashtra.
- d) Write of information of "Marathwada Muktisangram".

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any four) :

[20]

- a) Depressed class mission.
- b) Nagpur pact.
- c) Arya Samaj Satyagraha.
- d) Four problems in Textile industry in Maharashtra.
- e) Four factors affecting sugar Industry.
- f) S.N.D.T. women's university.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-164

[6041]-625

T.Y. B.A.

HISTORY (Special)

DSE-2D : Maharashtra in 20th Century

(विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र)

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांच्या कार्याचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) ब्राह्मणेत्तर चळवळीचा उदय आणि वाटचाल यांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीची कारणे आणि परिणाम लिहा.

किंवा

ब) महाराष्ट्राच्या दलित चळवळीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

अ) छत्रपती शाहू महाराजांचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.

ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या शैक्षणिक कार्याची चर्चा करा.

क) महाराष्ट्रातील नागरीकरणाची कारणे आणि परिणाम लिहा.

ड) “मराठवाडा मुक्तिसंग्रामाची” माहिती लिहा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) डिप्रेसड क्लासेस मिशन
- ब) नागपूर करार
- क) आर्य समाज सत्याग्रह
- ड) महाराष्ट्रातील कापडउद्योगातील चार समस्या
- इ) साखर उद्योगावर परिणाम करणारे चार घटक
- फ) एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ

□□□

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-165

[Total No. of Pages : 4

[6041]-626

T.Y. B.A. (Semester - VI)

HISTORY

**DSE-2D : Constitutional Development in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (36173)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the important provisions of the India Act of 1858 and state its significance in the constitutional History of India.

OR

- b) Explain the important provisions and significance of the 1919 Montague - chelmsford Amendment Act.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one). **[15]**

- a) State the salient features of Government of India Act, 1935 and evaluate it.

OR

- b) State the salient features of the India constitution.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Explain the causes and provisions of the India Act, 1891.
- b) Explain the background and provisions of the Morley-Minto Amendment Act, 1909.
- c) Discuss the background and out comes of Round Table conference.
- d) Review briefly the Mountbatten Plan.

P.T.O.

Q4) Short notes (any four) :

[20]

- a) Provisions of the Act of 1861
- b) Montague's Declaration of August 1917
- c) Recommendation of the Simon Commission
- d) Nehru Report
- e) Wavell plan
- f) Indian Independence Act, 1947

munotes.in

P-165

[6041]-626

T.Y. B.A. (Semester - VI)

इतिहास

DSE-2D : भारताचा घटनात्मक विकास (1858 ते 1950)

(2019 Pattern) (36173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) : [15]

अ) इ.स. 1858 च्या भारतविषयक कायद्यातील महत्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा आणि भारताच्या घटनात्मक इतिहासातील त्याचे महत्व सांगा.

किंवा

ब) इ.स 1919 च्या मॉटेग्यू-चेम्सफोर्ड सुधारणा कायद्यातील महत्वाच्या तरतुदी आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) : [15]

अ) इ.स. 1935 च्या भारतविषयक कायद्याचे ठळक वैशिष्ट्य सांगून त्या कायद्याचे मुल्यमापन करा.

किंवा

ब) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्य सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) : [20]

अ) इ.स. 1891 च्या भारतविषयक कायद्याची कारणे आणि तरतुदी स्पष्ट करा.

ब) इ.स 1909 च्या मोर्ले-मिंटो सुधारणा कायद्याची पार्श्वभूमी आणि तरतुदी स्पष्ट करा.

क) गोलमेज परीषदांची पार्श्वभूमी सांगून त्या परिषदांचे फलित काय होते याची चर्चा करा.

ड) माऊंटबॅटन योजनेचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) इ.स. 1861 च्या कायद्यातील तरतुदी
- ब) ऑगस्ट 1917 ची मॉंटॅग्यू घोषणा
- स) सायमन कमिशनच्या शिफारशी
- द) नेहरू अहवाल
- इ) वॅव्हेल योजना
- फ) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा, 1947

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-166

[Total No. of Pages : 4

[6041]-627

T.Y. B.A. (Semester - VI)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2D : S-4 Modern Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (36272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 100 words each (any three) :[3 × 5 = 15]

- a) What is environmental warfare?
- b) State the Objectives of Star War.
- c) What is electronic warfare?
- d) State the Objectives of Information warfare.
- e) State the Means of Economic warfare.

Q2) Answer the following question in 300 words each (any one).[1 × 15 = 15]

- a) Explain in detail the Effect of Nuclear Warfare.
- b) Explain in detail the Effect of Environmental warfare.

Q3) Answer the following question in 200 words each (any two) :[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail Origin and Development of Nuclear Warfare.
- b) State the Nature and scope of electronic warfare?
- c) State the Means and Methods of Economic Warfare.
- d) State the Source and Effects of Information warfare.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Modern Warfare
- b) Types of warfare
- c) Warfare technology
- d) Nature of Environmental warfare
- e) Concept of Space Warfare
- f) Information warfare

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-166

[6041]-627

T.Y. B.A. (Semester - VI)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2D : S-4 Modern Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (36272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [3 × 5 = 15]
- अ) पर्यावरणीय युद्ध पद्धती म्हणजे काय?
- ब) अंतराळ युद्ध पद्धतीचे उद्दिष्टे सांगा.
- स) इलेक्ट्रॉनिक युद्ध पद्धती म्हणजे काय?
- द) माहिती युद्धाची उद्दिष्टे सांगा.
- इ) आर्थिक युद्धाची साधने सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : [1 × 15 = 15]
- अ) आण्विक युद्धपद्धतीचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) पर्यावरणीय युद्धपद्धतीचे परिणाम सविस्तर सांगा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]
- अ) आण्विक युद्धपद्धतीची उत्पत्ती आणि विकास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) इलेक्ट्रॉनिक युद्ध पद्धतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- स) आर्थिक युद्धाचे साधने आणि पद्धती सांगा.
- द) माहिती युद्धपद्धतीचे स्रोत आणि परिणाम सांगा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) आधुनिक युद्धपद्धती
- ब) युद्ध पद्धतीचे प्रकार
- स) युद्ध पद्धतीचे तंत्रज्ञान
- द) पर्यावरणीय युद्धाचे स्वरूप
- इ) अंतराळ युद्धाची संकल्पना
- फ) माहिती युद्धपद्धती

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-167

[Total No. of Pages : 3

[6041]-628

T.Y. B.A.

ENGLISH

DSE-2D : DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE

Introduction to Literary Criticism (Old Special Paper -IV)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36332)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in about 50-60 words each (Any two) : [10]

- a) Explain T.S. Eliot's theory of impersonality in literature.
- b) Discuss Eliot's concept of poetic process.
- c) Explain the concept of 'ambiguity', according to William Empson.
- d) How does Empson differentiate between ambiguity of metaphor and that of simile.

Q2) Answer the following questions in about 50-60 words each (Any two) : [10]

- a) How does George Lukacs' define concept of realism?
- b) Explain Lukacs' concept of art as a reflection of reality.
- c) What is the structure of the human mind, according to Sigmund Freud?
- d) Explain Freud's concept of unconscious mind.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (any two) : [20]

- a) Discuss Allen Tate's concept of tension.
- b) How does Cleanth Brooks regard paradox as a quality of poetry? Discuss.
- c) How does Wiersall and Beardsley define 'Intentional Fallacy'?
- d) What is the main concern of 'New Criticism'?

P.T.O.

Q4) Explain the following literary and critical terms (any five) :

[20]

- a) Irony
- b) Diction
- c) Allegory
- d) Metaphor
- e) Satire
- f) Point of view
- g) Motif and Theme

Q5) Attempt any one of the following :

[10]

- a) Read the following poem and answer the questions that follow :

I wander thro' each charter'd street,
Near where the charter'd Thames does flow.
And mark in every face I meet
Marks of weakness, marks of woe.
In every cry of every Man,
In every Infants cry of fear,
In every voice : in every ban,
The mind - forg'd manacles I hear

How the chimney-sweepers cry
Every blackning church appalls,
And the hapless soldiers sigh
Runs in blood down palace walls

But most thro' midnight streets I hear
How the youthful Harlots curse
Blasts the new-born Infants tear
And blights with plagues the Marriage hearse

Questions :

- i) What is the central theme of the poem.
- ii) What are some of the key images and symbols that the poet uses to convey his message in the poem?
- iii) How does the poet use of repetition contribute to the impact of the poem?
- iv) What is the tone of the poem?
- v) Comment on the setting of the poem.

OR

- b) Read the following passage and answer the questions that follow :

Unless one is wealthy there is no use in being a charming fellow. Romance is the privilege of the rich, not the profession of the unemployed. The poor should be practical and prosaic. It is better to have a permanent income than to be fascinating. These are the great truths of modern life which Hughie Erskine never realised. Poor Hughie! Intellectually, we must admit, he was not much of importance. He never said a brilliant or even an ill-natured thing in his life. But then he was wonderfully good-looking, with his crisp brown hair, his clear-cut profile and his grey eyes. He was as popular with man as he was with women and he had every accomplishment except that of making money. His father had bequeathed him his cavalry sword and a History of the peninsular war in fifteen volumes. Hughie hung the first over his looking-glass, put the second on a shelf between Ruff's Guide and Bailey's Magazine and lived on two hundred a year that an old aunt allowed him. He had tried everything. He had gone on the stock Exchange for six months; but what was a butterfly to do among bulls and bears? He had been a tea-merchant for a little longer but had soon tired of pekoe and souchong. Then he had tried selling dry sherry. That did not answer; the sherry was a little too dry. Ultimately he became nothing, a delightful, ineffectual young man with a perfect profile and no profession.

Questions :

- i) What is the central theme of the passage?
- ii) What is the significance of Hughie's looks in the story?
- iii) What is the role of social class in the story?
- iv) How does the passage satirize the values of modern society?
- v) What is the tone of the passage?

[6041]-629

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2D, MS-8 : Partial Differential Equations

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following : **[10]**

- a) Eliminate the arbitrary function f from the equation $z = 2x + f(xy)$.
- b) Find the complementary function of the equation $(D - D')z = 0$.
- c) Solve : $xdx + 3ydy + 4zdz = 0$.
- d) Eliminate the arbitrary constants a and b from the equation $z = (x - a) + (y - b)$.
- e) Define surface.
- f) True or False. Parametric equations of surface are unique.
- g) Find direction ratios of the normal to the surface $x^2 + y + 2z = 0$ at a point $P(1, 0, 1)$.

Q2) Attempt any four of the following : **[20]**

- a) Verify that the differential equation $x^2dx + y^2dy - z^2dz = 0$ is integrable.
- b) Solve $x(y^2 - 1)dx + y(x^2 - z^2)dy - z(y^2 - 1)dz = 0$.
- c) Prove that a Pfaffian differential equation in two variable always possesses an integrating factor.
- d) Explain a method to solve $Pp + Qq = R$.
- e) Find integral curves of the equations $\frac{dx}{x^2} = \frac{dy}{y^2} = \frac{dz}{z^2}$.
- f) Solve $a(p + q) = z$.

P.T.O.

Q3) Attempt any FOUR of the following :

[20]

- a) Find the complementary function of $(D^2 - 4D')z = 0$.
- b) If $z = f(x + ay) + g(x - ay)$, then show that $t = a^2r$, where f, g are arbitrary functions and a is a constant.
- c) If $u_1, u_2, \dots, u_n$, are solutions of the homogeneous linear differential equation $F(D, D')z = 0$, then $\sum_{r=1}^n C_r u_r$, where C_r are arbitrary constant, is also solution.
- d) If $\alpha_r D + \beta_r D' + \gamma_r$ is a factor of $F(D, D')$ and $\phi_r(\xi)$ is an arbitrary function of the single variable ξ , then show that $u_r = \exp\left(\frac{-\gamma_r x}{\alpha_r}\right) \phi_r(\beta_r x - \alpha_r y)$ if $\alpha_r \neq 0$ is a solution of the equation $F(D, D')z = 0$.
- e) Find a particular integral of the equation $(D^2 + 3DD' + 2D'^2)z = x + y$.
- f) Find a particular integral of the equation $(D^2 - 2DD' + D'^2)z = e^{x+2y}$.

Q4) Attempt any TWO of the following :

[20]

- a) Prove that a necessary and sufficient condition that there exists between two functions $u(x, y)$ and $v(x, y)$ a relation $f(u, v) = 0$, not involving x or y explicitly is that $\frac{\partial(u, v)}{\partial(x, y)} = 0$.
- b) Solve the equation $(y + z)dx + (z + x)dy + (x + y)dz = 0$ by Natani's method.
- c) Reduce to canonical form $r - 4s + 4t = 0$.
- d) Solve $k \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = \frac{\partial u}{\partial t}$ by separation of variable method.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-169

[Total No. of Pages : 4

[6041]-630

T.Y. B.A. (Regular)

DSE - 2D : SOCIOLOGY

S - 4 : Indian Society : Changes and Challenges
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write short notes on (Any Three) : [15]

- a) Social Movement
- b) Civic Issues
- c) NGO's
- d) Live-in-Relationship
- e) Urbanization

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : [15]

- a) Discuss the transport issues in urban society.
- b) Explain the importance of media.
- c) Discuss on alternative media.
- d) Discuss about population and slums.
- e) Write on brief on ethics with special reference to Covid-19.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) Elaborate the nature of Urbanization in India.
- b) Explain the challenges of higher education in India.
- c) Elaborate the impact of media on Indian Democracy?
- d) Discuss necessity and challenges of online teaching.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (Any One) : **[20]**

- a) Explain the features and issues of new education policy in India.
- b) Define Democracy and its challenges in the contemporary Indian Society.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-169

[6041]-630

T.Y. B.A. (Regular)

DSE - 2D : SOCIOLOGY

S - 4 : Indian Society : Changes and Challenges
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) सामाजिक चळवळ
- ब) नागरी समस्या
- क) बिगर शासकीय संस्था
- ड) सहजिवन संबंध
- इ) शहरीकरण

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) शहरीभागातील वाहतूक समस्येवर चर्चा करा.
- ब) प्रसार माध्यमांचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) पर्यायी प्रसार माध्यमांवर चर्चा करा.
- ड) लोकसंख्या आणि झोपडपट्ट्या या विषयी चर्चा करा.
- इ) कोविड-19 च्या संदर्भात नितिमत्तेवर थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतातील शहरीकरणाचे स्वरूप विशद करा.
- ब) भारतातील उच्च शिक्षणा समोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
- क) भारतीय लोकशाहीवर प्रसार माध्यमांचा होणार परिणाम विशद करा.
- ड) ऑनलाईन अध्यापनाची आवश्यकता आणि आव्हाने यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) भारतातील नविण शैक्षणिक धोरणांची वैशिष्ट्ये आणि प्रश्नांना स्पष्ट करा.
- ब) लोकशाहीची संकल्पना सांगून समकालीन भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाने सांगा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-170

[Total No. of Pages : 4

[6041]-631

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Textual
Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words : [15]

- a) Briefly describe the characteristics of an ideal person.
- b) Elaborate Gautama Buddha's description of social conditions.
- c) Briefly explain Cause of Suffering as one of Four Noble Truth.
- d) Briefly explain the concept of Sramana as explained by Gautama Buddha.
- e) Briefly elaborate the concept of Karma.

Q2) Answer any Three of the following questions in 100 words : [15]

- a) Briefly explain Gautama Buddha's position on eternal truth.
- b) Briefly explain the concept of Brahman in Buddhist philosophy.
- c) What is Buddha? Discuss in brief.
- d) Briefly explain Gautama Buddha's view of nature.
- e) Briefly explain the problem of negligence.

Q3) Write short notes (any two) : [20]

- a) Shila
- b) Samadhi - Gautama Buddha
- c) Craving : Gautam Baudha
- d) Pradnya

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) Explain the moral teachings of Gautama Buddha in detail.
- b) Describe in detail the path of cessation of suffering practiced by Gautama Buddha.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-170

[6041]-631

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Textual
Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) आदर्श व्यक्तीची वैशिष्ट्ये थोडक्यात विशद करा.
- ब) गौतमबुद्ध यांनी सामाजिक परिस्थितीचे केलेले वर्णन थोडक्यात विशद करा.
- क) दुःख कारण हे आर्यसत्य थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) गौतम बुद्धांनी सांगितलेली श्रमण संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- इ) कर्म संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) शाश्वत सत्यविषयक गौतम बुद्ध यांनी भूमिका थोडक्यात विशद करा.
- ब) बौद्ध दर्शनातील ब्राह्मण संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) बुद्ध म्हणजे काय? थोडक्यात चर्चा करा.
- ड) निसर्गविषयक गौतम बुद्ध यांचा दृष्टिकोन थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) निष्काळजीपणा ही समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[20]

- अ) शील
- ब) समाधी – गौतम बुद्ध
- क) लालसा – गौतम बुद्ध
- ड) प्रज्ञा

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) गौतम बुद्धांची नैतिक शिकवण सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) गौतम बुद्ध प्रणित दुःख निरोध मार्गाचे सविस्तर वर्णन करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-171

[Total No. of Pages : 4

[6041]-632

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2D : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions must be solved.
- 2) The Number the right indicate the full marks for the questions.

Q1) Answer the following question write in 20 words each (any eight) : [16]

- a) Who is called Guru in Management?
- b) Who advocated decentralization?
- c) Who said that bureaucratic polity in particular closed society?
- d) Who wrote the book 'Motivation & Human behavior'?
- e) Name any two books written by Peter Drucker?
- f) What is Maslow's theory of Motivation concerned with?
- g) Name any two books written by Karl Marx?
- h) Name any two Managerial tasks that Peter Drucker is asked function.
- i) Who proposed the class bureaucracy?
- j) Who proposed the Hierarchy of Need theory?

Q2) Answer the following question write in 50 words each (any four) : [16]

- a) Knowledge society & knowledge workers.
- b) New public management.
- c) Pandit Nehru's Thoughts on Bureaucracy.
- d) Marx's theory at.
- e) Maslow's concept of Motivation.
- f) Socialism & Administration.

P.T.O.

Q3) Answer the following question write in 100 words each (any three): [18]

- a) Explain Karl Marx's class view at bureaucracy.
- b) Explain Pandit Nehru's views on decentralization.
- c) Explain the relationship Maslow's theory of Motivation & human behavior.
- d) Explain the objects at Management.

Q4) Answer the following question write in 200 words each (any two): [20]

- a) Explain Management concepts at Peter Drucker.
- b) Explain Maslow's hierarchy at needs theory.
- c) Explain the nature and characteristics at bureaucracy.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-171

[6041]-632

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2D : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) 'व्यवस्थापनातील 'गुरू' कोणास म्हटले जाते.
- ब) विकेंद्रीकरणाचा पुरस्कार कोणी केला.
- क) नोकरशाही राज्यसंस्थेतील एक विशिष्ट बंदीस्त समाज आहे असे कोण म्हटले.
- ड) मोटीव्हेशन अँड ह्युमन बिव्हेवियर हा ग्रंथ कोणी लिहला.
- इ) पीटर ड्रुकर यांनी लिहलेले कोणतेही दोन ग्रंथ सांगा.
- फ) मास्लोचा अभिप्रेरणा सिद्धांत कशाशी संबंधित आहे.
- य) कार्ल मार्क्स यांच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नावे सांगा.
- र) पीटर ड्रुकरने सांगितलेली व्यवस्थापनाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- ल) नोकरशाही या संकल्पनेचा वर्गवादी दृष्टीकोण कोणी मांडला.
- व) गरजा पदसोपन सिद्धांत कोणी मांडला.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) ज्ञान समाज व ज्ञान कामगार संकल्पना
- ब) नवलोक व्यवस्थापन
- क) पंडीत नेहरू यांचे नोकरशाही विषयक विचार
- ड) मार्क्सचा अलगतावादाचा सिद्धांत
- इ) मास्लोची अभिप्रेरणा संकल्पना
- फ) समाजवाद व प्रशासन संकल्पना

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) कार्ल मार्क्स यांचा नोकरशाहीचा वर्गवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - ब) पंडीत नेहरू यांचे विकेंद्रीकरणविषयक विचार स्पष्ट करा.
 - क) मास्लोची अभिप्रेरणा व मानवी वर्तन यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - ड) व्यवस्थापनाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) पीटर ड्रुकर यांची व्यवस्थापन संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
 - ब) मास्लो यांचा गरजा पदसोपान सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - क) नोकरशाही म्हणजे काय, त्याचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

[6041]-633

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1F : भाषिक कौशल्य विकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार – कविता
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36023)

- अभ्यासक्रम : 1) मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्य विकास आणि शासन व्यवहार
2) कविता : साहित्यप्रकार, तात्त्विक विवेचन
3) 'रूप कवितेचे' : संपादित पुस्तक

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा.

[15]

- अ) राज्यघटनेतील भाषाविषयक धोरण स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळाचा परिचय करून द्या.
क) आधुनिक मराठी कवितेचे स्वरूप विशद करा.
ड) राजभाषा मराठीची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
इ) आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल थोडक्यात लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

- अ) अर्वाचिन मराठी कवितेची वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) मराठी भाषेसाठी कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थांची ओळख करून द्या.
क) रविकिरण मंडळाच्या कवितेचे स्वरूप व वाटचाल स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

- अ) कवी संदीप खरे यांच्या 'रूप: कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचा आशय स्पष्ट करा.
ब) कवी प्रकाश होळकर यांच्या 'रूप: कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचा परिचय करून द्या.
क) कवी देविदास चौधरी यांच्या हायकू कवितेचे स्वरूप विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे 300 शब्दापर्यंत लिहा.

[15]

- अ) 'रूप: कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांच्या आधारे भाषाशैली विशद करा.
ब) 'रूप: कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवींच्या कवितांचे वेगळेपण तुमच्या भाषेत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P173

[Total No. of Pages : 1

[6041]-634

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1F(3) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग - 6
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36024)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील सहापैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) फेसबुकचे महत्त्व व तोटे सांगा.
- ब) ब्लॉगचे विविध प्रकार सांगा.
- क) वेबसाईट म्हणजे काय?
- ड) जाहिरात लेखनाचे स्वरूप सांगा.
- इ) जाहिरातीचा हेतू सांगा.
- फ) जाहिरातांच्या भाषेचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) एकांकिका म्हणजे काय सांगून त्यांचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) तुम्ही पाहिलेल्या एका मराठी चित्रपटाचे परीक्षण करा.
- क) लघुपटाचे परीक्षण करताना कोणत्या गोष्टी विचारात घ्यावा लागतात?

प्र.3) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) ई-वृत्तपत्राचे भाषिक वेगळेपण स्पष्ट करा.
- ब) ब्लॉग म्हणजे काय सांगून ब्लॉग लेखनाचे फायदे लिहा.
- क) वृत्तपत्रामधील जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढील दोनपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) न्युज पोर्टलची व्याख्या सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) ग्राहकांना प्रभावित करण्यासाठी जाहिराती मध्ये कोणकोणत्या गोष्टीचा वापर केला जातो?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P174

[Total No. of Pages : 3

[6041]-635

T.Y. B.A.

FRENCH GENERAL

**CC-1F : Upper Intermediate French
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36033)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Answer all questions in full sentence.*
- 3) *Use of dictionary is not allowed.*
- 4) *The medium of answer is French.*

Q.1] La Compréhension Écrite :

[15]

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : (7)

Plus d'un million d'entreprises ont été créées en 2022 en France. Derrière ce chiffre se cachent des jeunes qui envisagent de créer ou de reprendre une entreprise, mais aussi des auto-entrepreneurs qui travaillent en complément d'une activité salariée.

En une année, 656 000 micro-entreprises ont vu le jour en France. Plus d'un tiers ont été créées par des jeunes de moins de 30 ans. "Je fais des études d'expertise comptable. Le but après, c'est de créer mon cabinet", déclare un jeune homme. Créer sa boîte à la cote¹, quand devenir salarié, au contraire, ne ferait plus rêver la jeune génération. "On est en train de changer nos modes de pensées et notre regard sur le travail (...), du coup les jeunes changent et recherchent l'indépendance", explique François Hurel, président de l'union des auto-entrepreneurs et des travailleurs indépendants.

¹être bien vu/ populaire.

Questions :

7. De quoi cet article parle – t – il ? (1)
8. Relevez la phrase qui indique les jeunes s'engagent comme les entrepreneurs et aussi les employés. (1)
9. Quel est l'âge en majorité des entrepreneurs devenus en 2022 ? (1)
10. Qu'est – ce qui ne fait plus rêver la jeune génération ? (1)
11. Quelles sont les raisons pour ne pas devenir un salarié ? (1)
12. Trouvez les mots du texte qui ont le sens similaire : (2)
 - a. être inauguré.
 - b. projeter :

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : (8)

Les institutions de la Vème République empruntent aux traits classiques des régimes parlementaires et des régimes présidentiels, ce qui a conduit certains constitutionnalistes à parler de « régime semi-présidentiel ».

C'est ainsi que participe du caractère parlementaire l'existence d'un Gouvernement, dirigé par un Premier ministre responsable devant l'assemblée élue au suffrage universel direct. En contrepartie de cette responsabilité du Gouvernement devant l'Assemblée nationale, celle-ci peut être dissoute par le chef de l'État.

En revanche, la désignation du Président de la République au suffrage universel direct, son rôle éminent en matière de politique étrangère mais aussi sa prééminence dans la conduite de la politique du pays, hors périodes de cohabitation, n'ont pas d'équivalent dans des régimes parlementaires comme ceux du Royaume-Uni ou de la République fédérale d'Allemagne – où la fonction du chef de l'État est essentiellement protocolaire – et rapprochent le système français du modèle américain.

P.T.O.

La réduction à cinq ans de la durée du mandat du Président de la République et le fait que son élection précède désormais celle des députés ont renforcé le poids du chef de l'État.

Questions :

1. Dites vrai ou faux: (2)
 - a. La constitution de la 5e république invente le régime semi-présidentiel
 - b. Le mandat du président était plus qu'au présent.
2. Qui dirige le gouvernement? (1)
3. Le rôle du président est suprême, expliquez. (2)
4. Le contraire des mots suivants : (3)
 - a) Emprunter
 - b) Étranger
 - c) Direct

Q.2] La Production Écrite :

[15]

A) Rédigez une interview d'une politicienne discours sur ses plans de développement durable du pays. (Imaginez deux ou trois questions et leurs réponses.) (10)

B) Imaginez un dialogue entre deux amis sur les options modernes d'investissements. (5)

Q.3] Le Vocabulaire :

[20]

A) Reliez les colonnes :

(5)

	A		B
A	Le président	1	L'Inde
B	Le chancelier / la chancelière	2	L'Angleterre
C	La reine	3	L'Allemagne
D	Le premier ministre	4	La France
E	Le roi	5	La Thaïlande

B) Complétez les phrases suivantes avec le mot convenable parmi les mots donnés : (5)

[achat, commerce, marge, économique, forte]

Le commerçant est un acteur _____ qui ne peut vivre qu'en respectant des équilibres impératifs. Il a une activité simple d'_____ de produits puis de revente au consommateur, qui génère une _____ brute. Ce niveau de marge (différence entre prix d'achat et prix de vente) varie de manière considérable entre les activités de _____. Elle est très _____ dans des secteurs tels que la cosmétique, le textile, mais faible dans l'équipement de la maison, l'alimentation ? ... par exemple.

C) Complétez avec les expressions de concessions : (3)

1. _____ les femmes aient des diplômes, leur compétence n'est pas reconnue.
2. Il n'a pas été autorisé _____ il avait eu son billet.
3. _____ ses discours impressionnants, il a perdu l'élection.

D) Complétez avec les expressions d'oppositions : (3)

1. Les partis de droite encouragent la privatisation, _____ les partis socialistes insistent sur les secteurs publics.
2. En France, _____ aux pays voisins, la place des femmes dans les assemblés élus était négligeable avant 2000.
3. _____ craindre, il faut étudier beaucoup.

E) Formez le nom des verbes suivants : (4)

1. élire :
2. parler
3. consommer
4. baisser

A) Mettez les verbes au passé simple : (5)

1. Ce _____ (être) une catastrophe.
2. Elle _____ (avoir) de la chance.
3. La branche _____ (tomber) ailleurs.
4. Les gens _____ (voir) l'horreur.
5. Personne n'y _____ (pouvoir) rien.

B) Mettez les locutions soulignées en relief : (5)

1. Je fais de la randonnée.
2. Il aime seulement cette œuvre de Paul Klee.
3. Le bruit de train ne nous dérange que dans notre quartier.
4. On encourage l'utilisation davantage de la langue maternelle.
5. Nous nous rencontrons dans ce restaurant souvent.

C) Transformez les phrases suivantes au discours direct ou indirect : (5)

1. L'agence prétendait, « C'est un hôtel confortable. »
2. Il m'a demandé, « Est – ce que j'ai pu dormir hier soir ? »
3. La cour demande à la société, « Versez les salaires sur les comptes des employés dans une semaine ! »
4. Les étudiants demandent au professeur, « Quand y aura – t – il l'examen ? »
5. J'ai dit à mon ami, « tu obtiendras le boulot bientôt. »

D) Complétez les phrases suivantes avec les verbes être ou avoir selon le cas : (5)

1. Le professeur est sorti après _____ pris les livres.
2. Mon ami Paul, est reparti après _____ attendu un quart d'heure.
3. Robert a téléphoné à Hélène après _____ rentré chez lui.
4. Monique et Marie sont allées au café après _____ visité les Nouvelles Galeries.
5. Paul a vu Marie après _____ sorti de chez lui.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-2753

[Total No. of Pages : 3

[6041]-636

T.Y. B.A.

CC-1F-GG6 : GERMAN GENERAL

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36043)

Time : 2 ½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Übersetzen Sie!

[16]

A. Übersetzen Sie ins Englische !

[10]

a.

Jeden Abend gibt es bei uns Streit über das Fernsehprogramm. Jeder will etwas anderes sehen. Wie oft habe ich schon versucht, meine Eltern zu überzeugen, einen zweiten Fernseher zu kaufen. Sie wollen aber nichts davon hören. Deshalb sitze ich oft in meinem Zimmer allein und höre Musik. Wenn ich ausgehen will, gibt es bei uns immer Streit. Mein Vater will nicht, dass ich abends mit meiner Clique weggehe. Jedes Mal dasselbe Theater. Und wenn er mal nachgibt, dann muss ich immer vor 11 Uhr zu Hause sein.

b.

Endlich 16.30. Feierabend. Wenn sich die Kollegen auf Familie, Hobbys oder auf Faulenzen freuen, geht für Bauzeichnerin Stefanie Richter (27) der Stress richtig los: rein ins Auto, Tochter Marlis (5) vom Kindergarten abholen und zur Oma bringen. Sie braucht genau 90 Minuten, jede Schritt ist bis auf die Sekunde durchgeplant. Um punkt 18 Uhr beginnt die zweite Hälfte ihres Arbeitstages: In einer Konditorei verkauft sie an vier Abenden bis 20 Uhr Torten. Stefanie Richter ist eine von 3,2 Millionen, die einen Zweitjob haben.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3)

[6]

1. Could you please tell me, where are the toilets?
2. She likes to spend money on branded clothes.
3. The car must be repaired by Wednesday.
4. You are as slow as a snail.
5. In the coming years we will have more environment problems.
6. He has decided to learn a foreign language.

Q2) Beantworten Sie!

[30]

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5)

[20]

1. Was machen Sie gerne in den Ferien?
2. Schreiben Sie zwei Tipps für stressfreies Leben.
3. Schreiben Sie kurz über das Buch, das Sie neulich gelesen haben.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie fliegen könnten?
5. Beschreiben Sie Ihre Lieblingsjahreszeit?
6. Was wollen Sie Ihrer Großmutter zum Geburtstag schenken? Warum?

P.T.O.

B. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen!

[10]

Braucht jeder Schüler ein Laptop?

Jeder Schüler soll ein Laptop zur Verfügung gestellt bekommen. Das hat die Bundesbildungsministerin Annette Schavan gefordert. Die Laptops sollten in der Schule als tragbare Arbeitsmittel dienen, damit die Schüler einen klugen und kritischen Umgang mit

Internet und Technik erlernen könnten. Das wäre für viele wichtig. Denn bisher nutzen die meisten Jugendlichen ihre heimischen Computer vor allem zum Spielen, für Freundesnetzwerke und zum Runterladen von Filmen und Musik.

Als Instrument der Recherche - mit einem unerschöpflichen Reichtum an Quellen und Originaldokumenten - dient er kaum. Sogar Studenten lernen nicht, damit umzugehen. Viele stückeln ihre Hausarbeiten zusammen, indem sie ganze Teile fremder Arbeiten aus dem Internet kopieren und bei sich einfügen. Kritisches Lesen und Auswerten wird gar nicht erst gelernt.

Andererseits können Computer in der Schule auch eine Bereicherung sein. Gelobt wurden zum Beispiel die bisher an 50 Schulen Berlins eingeführten Laptop-Klassen. Sie bieten die Chance für anschaulichen Unterricht in ganz neuer Form. Die Tafelbilder landen auf den Laptops, die Hausaufgaben werden in den Ordner der Lehrerin gestellt. Schüler können Materialien und Arbeitsblätter herunterladen, Vorträge mit Filmen oder Grafiken anreichern und per Beamer der Klasse präsentieren. Hier ergänzt der Computer den Unterricht.

A. Beantworten Sie die Fragen! (Nur 3)

[6]

1. Wozu können in der Schule Laptops benutzt werden?
2. Wie werden die Laptops von den Studenten missbraucht?
3. Was bedeutet Laptop-Klassen?
4. Man darf in die Schule Laptops mitnehmen. Sind Sie dafür oder dagegen? Begründen Sie Ihre Meinung.

B. Schreiben Sie zwei Wörter aus dem Text zum Thema ‚Medien‘.

[2]

C. Kritisches Lesen und Auswerten wird gar nicht erst gelernt.

[2]

(Schreiben Sie diesen Satz mit ‚weder...noch‘)

Q3) Grammatik und Wortschatz!

[24]

A. Schreiben Sie die Sätze in Futur-I um! (nur 4)

[4]

1. Die Sonne scheint.
2. Übermorgen kommen unsere Gäste.
3. Ich studiere regelmäßig.
4. Wann sehen wir uns wieder?
5. Besuchst du Iras Geburtstagsparty?

B. Schreiben Sie die Gegenteile! (nur 6)

[6]

rund, lang, altmodisch, teuer, schwer, nah, sauber

C. Ergänzen Sie die richtige Form: Partizip I oder Partizip II! (nur 4)

[4]

1. Das hart _____ Ei schmeckt gut. (kochen)
2. Die Oma nimmt _____ die Geschenke an. (lächeln)
3. Das Geschäft bleibt wegen Krankheit _____. (schließen)
4. Die hell _____ Farben findet Leonie gut. (leuchten)
5. Das ist ein oft _____ Spruch. (zitieren)

D. Bilden Sie die Konjunktiv I! (nur 4)

[4]

1. Meine Eltern sagen, mein Bruder _____ sehr kreativ. (sein)
2. Ich _____ gestern den ganzen Tag zu Hause _____. (bleiben)
3. Wir _____ ein großes Geschäft in Europa. (haben)
4. Die Studenten _____ Deutsch _____. (lernen)
5. Sie dachte, ihr _____ ein Paar. (sein)

E. Ergänzen Sie das richtige Verb in der richtigen Form! (nur 6)

[6]

(widerspiegeln, abbiegen, überqueren, wiederholen, aufmachen, aufpassen, übersehen)

1. Als ich die Tür _____ habe, lief die Katze blitzschnell.
2. Wir sind falsch _____. Das Hotel steht auf der linken Seite.
3. Es ärgert die Lehrerin, dass die Studenten die Fehler _____.
4. Seine Persönlichkeit sieht in seinen Werken _____.
5. _____ die Straße Vorsichtig, Kind!
6. Der Polizist _____, als der Fahrer von der falschen Seite kam.
7. _____ Sie _____, Herr Schneider! Die Straße ist glatt.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P175

[Total No. of Pages :2

[6041]-637

T.Y.B.A.

URDU

CC-1E : Urdu Fiction : Study of Dastan & Afsana
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36073)

Time :2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ اردو میں داستاں نگاری کی روایت پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

یا
داستان کے اہم لوازمات پر روشنی ڈالئے۔

[15]

سوال نمبر ۲۔ میرامن دہلوی کی حیات و ادبی خدمات کا احاطہ کیجئے۔

یا
داستان ”باغ و بہار“ کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مختصر افسانے کے آغاز و ارتقا کا جائزہ لیجئے۔

یا
مختصر افسانے کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے اہم اجزائے ترکیبی کا جائزہ لیجئے۔

[15]

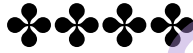
سوال نمبر ۴۔ قرۃ العین حیدر کی حیات و ادبی خدمات کا احاطہ کیجئے۔

یا
افسانہ ”پت جھڑکی آواز“ کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی چار)

- (a) داستانوں میں مافوق الفطری عناصر
- (b) دوسرے درویش کی سیر
- (c) الماس بیگم کا کردار
- (d) قرۃ العین حیدر کی افسانہ نگاری
- (e) بصرہ کی شہزادی کا کردار
- (f) افسانے میں پلاٹ کی اہمیت

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P176

[Total No. of Pages : 1

[6041]-638

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2D(2) : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग - 2
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36025)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या 'मराठी वाङ्मय मंडळाच्या' उद्घाटन कार्यक्रमाचे अहवाल लेखन करा.
- ब) 'मराठी भाषा दिन' कार्यक्रमाच्या आयोजनासाठी कार्यक्रम पत्रिकेचे लेखन करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या 'पुस्तक प्रदर्शन' कार्यक्रमाच्या संयोजनाची माहिती लिहा.
- ब) महाविद्यालयातील मराठी विभागाने आयोजित केलेल्या व्याख्यानमालेची पूर्वतयारी कशी कराल ते लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[5]

- अ) राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेच्या उद्घाटनासाठी प्रमुख पाहुण्यांना निमंत्रित करण्यासाठी नियंत्रण पत्राचे लेखन करा.
- ब) आभासी (ऑनलाईन) कार्यक्रम संयोजनाचे फायदे लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P177

[Total No. of Pages : 1

[6041]-639

T.Y.B.A.

URDU

SEC-2D : Introduction to Mass Media in Urdu
(2019 CBCS Pattern) (Semester-VI) (36074)

Time : 1½ Hour]

[Max. Marks :25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔

نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ ذرائع ابلاغ کی تعریف بیان کرتے ہوئے اسکی اقسام پر روشنی ڈالئے۔

یا

ذرائع ابلاغ کی اہمیت و افادیت کو واضح کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ ذرائع ابلاغ کے آغاز و ارتقاء کو بتدریج بیان کیجئے۔

یا

ذرائع ابلاغ میں زبان اہم کردار ادا کرتی ہے ثابت کیجئے۔

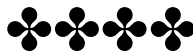
[5]

سوال نمبر ۳۔ مختصر نوٹ لکھئے۔ (کسی ایک پر)

(1) الیکٹرانک میڈیا

(2) میڈیا کی آزادی کے منفی اثرات

(3) پرنٹ میڈیا

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P178

[6041]-640

[Total No. of Pages : 1

T.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC- 2D : SKILL ENHANCEMENT

पाठ्यचर्या : साहित्य और फिल्मांतरण

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36096)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'सिनेमा' के लिए प्रयुक्त होने वाले समानार्थी शब्दों का परिचय दीजिए।
- ब) सिनेमा के 'इडिटिंग' (संपादन) तत्व का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
- क) भारत में सिनेमा का आरंभ कैसे हुआ?
- ड) इक्कीसवीं सदी में बनी प्रमुख हिंदी फिल्मों पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'फिल्मांतरण' का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) 'नौकर की कमीज' फिल्म की कथा लिखिए।
- क) 'चित्रलेखा' फिल्म का परिचय दीजिए।
- ड) 'तीसरी कसम' फिल्म के नायक 'हिरामन' की चारित्रिक विशेषताएँ लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर टिप्पणी लिखिए।

[5]

- अ) 'फिचर फिल्म' (कथाचित्र)
- ब) 'मोहनदास' फिल्म की कथा।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P179

[Total No. of Pages : 1

[6041]-641

T.Y.B.A.

SANSKRITI (संस्कृत)

SEC-2D : Sanskrit Writting Skill

(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36114)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) महाविद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति पत्रं लिखतु। [7]

प्र.2) वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत। [5]

- अ) छात्राः क्रीडा क्षेत्रे कन्दुकात् क्रीडन्ति।
ब) अहं पुस्तकालयेन पुस्तकानि आनयामि।
क) राज्याभिषेकसमये चारणः पृथुनृपस्य स्तुतिं गातुमुत्सुकाः।
ड) अरण्ये मृगः काकः च स्नेहेन निवसन्ति स्म।
इ) विश्वे विद्यमानं प्राचीनतमं साहित्यं नाम वेदवाङ्मयम्।

प्र.3) कस्यापि एकस्य पुस्तकस्य परीक्षणं स्वशब्दैः लिखत। [7]

प्र.4) मञ्जूषातः क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। [6]

(निधेहि, विधेहि, जहीहि, देहि, भज, चल, कुरु)

- अ) त्वं विद्यालयं।
ब) राष्ट्रे अनुरक्तिं।
क) मध्यं जलं।
ड) मूठ! धनागमतृष्णाम्।
इ) विश्वेशम्।
फ) सततं ध्येयस्मरणं।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P180

[6041]-642

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC 2D - Samyukta Maharashtra Movement
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36165)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Discuss on rethinking of Bilingual Bombay state.
- b) Explain the formation of Samyukta Maharashtra.

Q2) Answer any one question in the following questions in 200 words. **[10]**

- a) What is regional imbalance? Explain the demand of separate Vidarbha state.
- b) State the Aftermath of the Samyukta Maharashtra Movement on the Politics of Maharashtra.

Q3) Write short note any one. **[5]**

- a) Regional Development Board.
- b) Marathwada Vikas Andolan.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P180

[6041]-642

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC 2D - Samyukta Maharashtra Movement
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36165)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पुनर्विचार यावर चर्चा करा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी स्पष्ट करा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक) [5]

- अ) प्रादेशिक विकास मंडळे
- ब) मराठवाडा विकास आंदोलन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P181

[6041]-643

T.Y.B.A.

HISTORY

**SEC - 2(D) (2) : Heritage Management
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36176)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions in 200 words (any one). **[10]**

- a) State the importance of Verul - Ajantha as a world heritage site.

OR

- b) Briefly explain world heritage sites in India by explaining what is world heritage.

Q2) Write the answer to the following questions in 200 words (any one). **[10]**

- a) Explain the measures taken by the Government for the promotion of world heritage sits.

OR

- b) Discuss the causes of deterioration of world heritage sites.

Q3) Write short note any one. **[5]**

- a) Heritage management.
- b) Saranath.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P181

[6041]-643

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC - 2(D) (2) : Heritage Management
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) वेरूळ-अजंठाचे जागतीक वारसा म्हणून महत्त्व सांगा.
किंवा
ब) जागतीक वारसा म्हणजे काय ते सांगून भारतातील जागतीक वारसा स्थळांची थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) जागतीक वारसा स्थळांच्या संवर्धनासाठी सरकारच्या उपायांची माहिती द्या.
किंवा
ब) जागतीक स्थळांच्या दूरावस्थेच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र.3) थोडक्यात टीप लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- अ) वारसा व्यवस्थापन
ब) सारनाथ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P182

[6041]-644

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2D : Archaeology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words (any one). **[10]**

- a) Explain the importance of Archaeology by giving various definitions.

OR

- b) Write detailed information about Archaeological Survey of India.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any one). **[10]**

- a) What is Archaeology? Explain the objective & scope of Archaeology.

OR

- b) Write detailed information about Deccan college department of Archaeology.

Q3) Write short note. (any one) **[5]**

- a) Tata institute of Fundamental research.
- b) Cultural heritage.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P182

[6041]-644

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2D : Archaeology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) पुरातत्त्वशास्त्राच्या विविध व्याख्या सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण (ASI) ची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) पुरातत्त्वशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून उद्दिष्टे व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) डेक्कन कॉलेज पुरातत्त्व विभागाची माहिती लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (फक्त एक)

[5]

अ) टाटा मुलभूत संशोधन संस्था, मुंबई

ब) सांस्कृतिक वारसा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P183

[6041]-645

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2D : Numismatics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Explain the importance of numismatics in reconstructing Economic History.

OR

- b) Explain the Economic dimensions of Gupta Period Coins.

Q2) Write the answer to the following questions in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Explain about coins of Delhi Sultanate period.

OR

- b) Explain the information about types of coins in independent India.

Q3) Short note (any one) **[5]**

- a) Karshapanas coins.
- b) Indian Institute of Research in Numismatic studies (IIRNS), Anjneri.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P183

[6041]-645

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2D : Numismatics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) आर्थिक इतिहासाच्या पुनर्रचनेत नाणकशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) गुप्तकाळातील नाण्यांची आर्थिक परीमाणातून माहिती स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) दिल्ली सल्तनत काळातील नाण्यांविषयी माहिती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) स्वतंत्र भारतातील नाण्यांच्या प्रकाराविषयी माहिती द्या.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणतेही एक) [5]

अ) कर्षापन नाणी

ब) इंडीयन इन्स्टिटयुट ऑफ रिसर्च इन न्युमिस्मॅटिक स्टडीज (11RNS), अंजिनेरी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P184

[6041]-646

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2D : Research Methodology - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36206)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each (any five) :

[10]

- a) What is mean by primary data?
- b) Write the meaning of questionnaire?
- c) What is structured questionnaire?
- d) Define case study.
- e) What is mean by article review?
- f) What is mean by introduction in research report?
- g) What is foot note?

Q2) Write short notes in about 100 words (any two) :

[8]

- a) Write the importance of collection of data.
- b) Write the content of research report.
- c) Write the structure of research report.

Q3) Write the answers of questions in 150 words (any one)

[7]

- a) Write various types of questionnaire.
- b) Write the types of research report in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P184

[6041]-646

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2D : Research Methodology - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा पेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतीही पाच)

[10]

- अ) प्राथमिक तथ्य म्हणजे काय?
- ब) प्रश्नावलीचा अर्थ सांगा.
- क) संरचित प्रश्नावली म्हणजे काय?
- ड) व्यक्ती अध्ययन - व्याख्या
- इ) लेख पुनरावलोकन म्हणजे काय?
- फ) संशोधन अहवालातील प्रस्तावना म्हणजे काय?
- य) तळटीपा म्हणजे काय?

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) तथ्य संकलनाचे महत्त्व सांगा.
- ब) संशोधन अहवालाचे घटक सांगा.
- क) संशोधन अहवालाची रचना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[7]

- अ) प्रश्नावलीची विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) संशोधन अहवालाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P185

[6041]-647

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC 2D : Personality Development - II
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36224)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following (any 1) :

[10]

- a) Discuss positive and negative self-esteem.
- b) Explain personality structure as given by Carl Jung. Discuss how to behave with extroverts and introverts.

Q2) Answer the following (any 1) :

[10]

- a) Discuss mind mapping and its applications in various fields.
- b) Define communication. Explain non-verbal skills with examples.

Q3) Answer the following (any 1) :

[5]

- a) Explain characteristics of positive thinking.
- b) Explain any five tips to achieve positive self-esteem.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P185

[6041]-647

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC 2D : Personality Development - II
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) सकारात्मक व नकारात्मक स्व-आदर स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल युंग यांची व्यक्तीमत्वाची संरचना स्पष्ट करा. बहिर्मुख आणि अंतर्मुख लोकांशी कसे वागावे याबद्दल चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) बोधात्मक नकाशा स्पष्ट करा व त्याचे विविध क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
- ब) संप्रेषणाची व्याख्या सांगा. अभाषिक संप्रेषण कौशल्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) सकारात्मक विचार शैलीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) सकारात्मक स्व-आदर साध्य करण्यासाठीची कोणतीही पाच मार्गदर्शक तत्वे लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P186

[6041]-648

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2D : Human Rights and India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement . **[5]**

- a) In order to protect the rights of the bound persons as per section _____, the High Court has the right to make various writs (archives).
 - i) Section 226
 - ii) Section 32
 - iii) Section 143
 - iv) Section 126
- b) The Commission was established by the State of Maharashtra under the State Minorities Commission Act _____.
 - i) 2004 and 2005
 - ii) 2002 and 2003
 - iii) 2011 and 2012
 - iv) 2000 and 2056
- c) The Supreme Court of India is here.
 - i) Mumbai
 - ii) Calcutta
 - iii) New Delhi
 - iv) Jaipur
- d) Maharashtra State Human Rights Commission was established in _____.
 - i) 2000
 - ii) 2001
 - iii) 2002
 - iv) 2003
- e) The word “_____” was included in the preamble of the Constitution by the 42nd Amendment Bill of 1976.
 - i) Justice and equality
 - ii) Socialist and secular
 - iii) Freedom and equality
 - iv) Brotherhood and faith

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 100 words each (any three)

[12]

- a) Explain the Fundamental Rights
- b) Explain the importance of Sarvodaya
- c) Explain the role of Indian Supreme Court
- d) Describe the Provision in National Human Rights Commission
- e) Explain the Functions of National Commission for Women

Q3) Answer the following question in 200 words each (any one)

[8]

- a) Explain in detail the charter of Indian Rights.
- b) Describe in detail the role and functions of National Minorities Commission.

Total No. of Questions : 3]

P186

[6041]-648

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2D : Human Rights and India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून विधाने परत लिहा.

[5]

- अ) कलम नुसार बंधित लोकांच्या अधिकाराचे संरक्षण करण्यासाठी उच्च न्यायालयाच्या विविध रिट (प्राधिलेख) जारी करण्याचा अधिकार आहे.
- i) कलम 226 ii) कलम 32
iii) कलम 143 iv) कलम 126
- ब) महाराष्ट्र राज्याने राज्य अल्पसंख्यांक आयोग अधिनियम मध्ये अंमलात आणून मध्ये आयोगाची स्थापना करण्यात आली.
- i) 2004 व 2005 ii) 2002 व 2003
iii) 2011 व 2012 iv) 2000 व 2006
- क) भारतीय सर्वोच्च न्यायालय येथे आहे.
- i) मुंबई ii) कलकत्ता
iii) नवी दिल्ली iv) जयपूर
- ड) महाराष्ट्र राज्य मानवाधिकार आयोगाची स्थापना मध्ये करण्यात आली.
- i) 2000 ii) 2001
iii) 2002 iv) 2003
- इ) सन 1976 मधील 42 व्या घटना दुरुस्ती विधेयकाद्वारे राज्यघटनेच्या प्रस्तावनेत असे शब्द समाविष्ट करण्यात आले.
- i) न्याय व समता ii) समाजवादी व धर्मनिरपेक्ष
iii) स्वातंत्र्य व समता iv) बंधुता व आस्था

प्र.2) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[12]

- अ) मुलभूत अधिकार मुलभूत स्पष्ट करा.
- ब) सर्वोदयचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगातील तरतुदी विशद करा.
- इ) राष्ट्रीय महिला आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[8]

- अ) भारतीय अधिकारांची सनद सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोगाची भूमिका आणि कार्ये सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

P187

[6041]-649

T.Y.B.A.

ENGLISH

**SEC-2D : Mastering lifeSkills and Life Values
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36334)**

Time : 1 Hour]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following in about 150 words. **[10]**

- a) Define life values and explain its significance.
- b) What are human values. Explain some common values in detail.

Q2) Attempt any one of the following in about 150 words. **[10]**

- a) Write a short note on 'Aesthetic values'.
- b) Differentiate between 'Self-Awareness' and 'Self Management.

Q3) Attempt any one of the following in about 50 words. **[5]**

- a) Explain 'Ethical Values' in detail.
- b) 'A moral value is a value that defines what is right and wrong'. Discuss.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P188

[6041]-650

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC - 2D : Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words.(any one)

[10]

- a) Explain the different type of reasons for violence.
- b) Discuss what measures can be taken at the social, political and community level to end violence.

Q2) Write a Short notes (any three)

[15]

- a) Religiou Fundamentalism
- b) NGO'S dissemination and action
- c) Bullying
- d) Childern violence
- e) Mahatma Gandhi Tanta Mukti Yojana

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P188

[6041]-650

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 2D : Understanding and Mitigating Violence

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) हिंसाचाराचे विविध कारणे विशद करा.
ब) हिंसाचार संपवण्यासाठी सामाजिक, राजकीय आणि सामुदायिक पातळीवर कोणत्या उपाययोजना राबवता येतील यावर चर्चा करा.

प्र.2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) धार्मिक मूलतत्त्ववाद
ब) बिगर शासकीय संघटनांचा प्रसार आणि कार्य
क) गुंडगिरी
ड) बाल हिंसा
इ) महात्मा गांधी तंटा मुक्ती योजना

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P189

[Total No. of Pages : 2

[6041] - 651

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good Life
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)**

Time : 1 Hour]

[Max. Marks :25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write a short note on any three of the following in 50 words each. **[15]**

- a) Meaning Of Yoga
- b) Bhakti yoga
- c) Buddha's concept of 'Samyak Vacca'
- d) Health and Yoga
- e) Vipassana

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain the terms 'Jnyana Yoga' and 'Bhakti Yoga' in Bhagavadgita.
- b) How can one improve his/her vipassana, explain.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P189

[6041] - 651

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good Life
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 1 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 50 शब्दात टीपा लिहा. [15]

- अ) योग संकल्पनेचा अर्थ.
- ब) भक्तीयोग
- क) बुद्धाची संकल्पना 'सम्यक वाक्'
- ड) आरोग्य आणि योग
- इ) विपश्यना

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. [10]

- अ) भगवद्गीतेतील ज्ञान योग आणि भक्ती योग स्पष्ट करा.
- ब) एखादी व्यक्ती त्याची/ तिची विपश्यना कशी सुधारू शकते, स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P190

[6041]-652

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**SEC - 2D : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36447)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in 200 words. **[10]**

- a) What is regional imbalance? Discuss on Regional Development Board.
- b) Explain rethinking of bilingual Bombay State.

Q2) Answer any one question in the following questions (200 words) **[10]**

- a) Discuss on formation of Samyukta Maharashtra.
- b) State the after math of Samyukta Maharashtra Movement on Politics in Maharashtra.

Q3) Write short note (any one). **[5]**

- a) Demand of separate Vidarbha State.
- b) Marathwada vikas Andolan.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P190

[6041]-652

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC - 2D : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गूण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? प्रादेशिक विकास मंडळे यावर चर्चा करा.
- ब) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पुनर्विचार स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती यावर चर्चा करा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील परिणाम सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- अ) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी
- ब) मराठवाडा विकास आंदोलन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-191

[Total No. of Pages : 2

[6041]-653

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी) (सामान्य पेपर - III)

Core Course - 1F : गजल विद्या और पत्राचार

(Gazal Vidha aur Patrachar)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36093)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 70

पाठ्यपुस्तक : साये में धूप-संपा. दुष्यन्त कुमार

सूचनाएँ :-

1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

अ) गजल की परिभाषा देते हुए गजल के विविध अंगों का परिचय दीजिए।

ब) दुष्यन्त कुमार के व्यक्तित्व एवं कृतित्व का परिचय दीजिए।

क) 'इस नदी की धार में ठंडी हवा आती तो है' गजल का भावार्थ लिखिए।

ड) 'भूख है तो सब्र कर, रोटी नहीं तो क्या हुआ' गजल के आशय को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

अ) दुष्यन्त कुमार की गजलों में राजनीति का चित्रण किस प्रकार हुआ है? स्पष्ट कीजिए।

ब) दुष्यन्त कुमार की गजलों में सामाजिक मूल्यों का चित्रण किस प्रकार हुआ है?

क) 'हो गई है पीर' गजल के माध्यम से दुष्यन्त कुमार ने कौन-सा संदेश दिया है?

ड) 'रोज जब रात को बारह का गजर होता है' गजल के माध्यम से कवि क्या कहना चाहते हैं?

P.T.O.

- प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए : [14]
- अ) गजल के विविध प्रकार।
 - ब) गजल का सामान्य परिचय।
 - क) गजल की भाषा।
 - ड) गजल की विविध परिभाषाएँ।
- प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- i) “इस शहर में वो कोई बारात हो या वारदात,
अब किसी भी बात पर खुलती नहीं हैं खिडकियाँ”।
 - ii) “खुदा नहीं, न सही आदमी का ख्वाब सही,
कोई हसीन नजारा तो है नजर के लिए”।
- ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- i) “अब किसी को भी नजर आती नहीं कोई दरार,
घर की हर दीवार पर चिपके हैं, इतने इस्तहार”।
 - ii) “हर सडक पर, हर गली में, हर नगर, हर गाँव में,
हाथ लहराते हुए हर लाश चलनी चाहिए”।
- प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषय पर पत्र लेखन का नमूना तैयार कीजिए : [14]
- अ) श्री अमित गोस्वामी शाखा प्रबंधक एच. डी. एफ. सी. वाराणसी अपनी शाखा के कर्मचारियों को शाखा की फाइलें अपने पर न ले जाने संबंधी कार्यालय आदेश जारी करते हैं। पत्र का नमूना तैयार कीजिए।
 - ब) भारत सरकार, खाद्य मंत्रालय के उपसचिव श्री यशपाल, महाराष्ट्र के आदिवासी पीडित लोगों को अन्न सामग्री भेजने के संदर्भ में महाराष्ट्र सरकार को सरकारी पत्र भेजते हैं। सरकारी पत्र का नमूना तैयार कीजिए।
 - क) डॉ. स्नेहल भारती, चीफ कमीशनर, मानव संसाधन विकास मंत्रालय, नई दिल्ली, सभी विश्वविद्यालयों के कुलपतियों को क्रांतिज्योति सावित्रीबाई फुले की जयंती मनाने हेतु परिपत्र जारी करती हैं। परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए।
 - ड) केंद्रीय हिंदी निदेशालय के निदेशक द्वारा सभी विश्वविद्यालयों के अंतर्गत महाविद्यालयों में ‘हिंदी दिवस’ मनाने हेतु आदेश देते हैं। कार्यालय आदेश का नमूना तैयार कीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-192

[Total No. of Pages : 2

[6041]-654

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

**Core Course - 1F (G - 3) : प्रयोजनमूलक हिंदी माध्यम लेखन
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36094)**

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) जनसंचार माध्यम का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) दृश्य माध्यम से क्या तात्पर्य है? स्पष्ट कीजिए।
- क) श्रव्य माध्यम का अर्थ एवं स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ड) प्रयोजनमूलक हिंदी की परिभाषा एवं स्वरूप समझाइए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) प्रतिवेदन का अर्थ तथा परिभाषाएँ लिखिए।
- ब) पृष्ठ सज्जा (मेकअप) को विस्तार से समझाइए।
- क) प्रतिवेदन के लिए पृष्ठ निर्धारण कैसे किया जाता है?
- ड) प्रतिवेदन के लिए सामग्री का संयोजन कैसे किया जाता है? अपने शब्दों में लिखिए।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) संचार क्रांति एवं सूचना प्रौद्योगिकी का भविष्य अपने शब्दों में लिखिए।
- ब) ई-कॉश तथा डिजीटल हस्ताक्षर-विस्तार से समझाइए।
- क) सायबर शिक्षा स्पष्ट कीजिए।
- ड) ई-कॉमर्स तथा ई-फैक्स की उपयोगिता लिखिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणी लिखिए।

[21]

- अ) जनसंचार माध्यम और हिंदी।
- ब) दृश्य माध्यम के लिए समाचार लेखन।
- क) प्रतिवेदन का स्वरूप।
- ड) प्रतिवेदन में शीर्षक का महत्व।
- इ) सूचना प्रौद्योगिकी की उपादेयता।
- फ) ई-संसाधनों की सीमाएँ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[7]

- अ) दृश्य माध्यम में कैसी भाषा प्रयुक्त होती है? विस्तार से लिखिए।
- ब) प्रतिवेदन के कलापक्ष एवं मुद्रण को स्पष्ट कीजिए।
- क) नेट बैंकिंग और आभासी कक्षा से क्या तात्पर्य है? विस्तार से बताइए।

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-193

Total No. of Pages : 3

[6041]- 655

T.Y.B.A. (Semester-VI)

PERSIAN

36103:CC-1E:POETRY,POETIC TERMS & FIGURES OF SPEECH

(2019 Pattern)

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

Instruction to candidates :

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1 Write a Short note on any three of the following Poetic terms: [12]

مرثیه ، رباعی ، مستزاد ، مثنوی ، نعت

Q.2 Give the definition of any five of the following with example: [10]

علم بدیع ، کنایه ، علم بیان ، تشبیه ، تجاهل العارف ، تضمین
، سوال وجواب ، حسن تعلیل

Q.3 Write the Summary of any two of the following Poems: [12]

افسوس افسوس ، چرخ نیلوفر ، کرمک شبتاب ، شاهین وماهی

Q.4 Discuss the life and literary Contribution of any two of the following Poets: [16]

اشرف الدین رشتی نسیم ، علامه اقبال ، ابوالقاسم فردوسی ،

نظامی گنجوی

P.T.O.

Q.5 A) Translate of Explain any seven of the following Couplets: [14]

- (i) ہم سفر با اختران بودن خوش است
در سفر یکدم نیا سودن خوش است
- (ii) ہر کہ بے علم ست انسانش مخوان
روح رانور و ضیاء علم است علم
- (iii) شما دل بہ فرمان یزدان پاک
بدارید و از مامدارید پاک
- (iv) فروزندہ تاج و خورشید و ماہ
نمایندہ ما را سویداد راہ
- (v) خرد دست گیرد بہ ہر دو سرای
خرد رهنمای و خرد رہ گشای
- (vi) بہ یزدان اگر ما خرد داشتیم
کجا این سر انجام بد داشتیم
- (vii) عمر بہ خوشنودی دلہا گذار
تا ز تو خوشنود بود کردگار
- (viii) سایہ خورشید سواران طلب
رنج خود و راحت یاران طلب
- (ix) ہر کہ بہ نیکی عمل آغاز کرد
نیکی او روید و باز کرد

(x) اگر تو زاً موختن سر بتابی

نجوید سر تو همین سروری را

(xi) عرب از سر شک خونم همه لاله زار بادا

عجم رمیده بورا نقسم بهار بادا

(xii) ای زاهد ظاهر بین گیرم که خودی فانی است

لیکن تونمی بینی طوفان به حباب اندر

B) Translate the following English passage in to your own language: [6]

Life is difficult to call home without friends. As it pertains to Books, they can be our close friends ever. We cannot feel alone in the business of book. We are able to learn many nutrients while reading a good book. Books published by famous and experienced people help us to become a better person and also teach us just how to serve society in a perfect way.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-194

[Total No. of Pages : 2

[6041]-656

T.Y. B.A.

SANSKRIT (General)

SEC - 1D : Kavi Bhartruharivirachitam Nitishatakam

कवि भर्तृहरिविरचितं नीतिशतकम्

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36113)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate into English or Marathi (Any Three) :

[15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिन्हीचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- प्रिया न्याय्या वृत्तिर्मलिनमसुभङ्गोऽपासुकरं
त्वसन्तो नाथ्यर्थ्याः सुहृदपि न याच्यः कृशधनः।
विपधुश्चैः स्थैर्यं पदमनुविधेयं च महतां
सतां केनोद्दिष्टं विषममसिधारा प्रतमिदम्।
- बोद्धारो मत्सरग्रस्ताः प्रभवः सनयदूषिताः
अबोधोपहताश्चान्ये जीर्णमङ्गे सुभाषितम्।
- अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषता।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि नरं न रञ्जयति॥
- दानं भोगो नाशस्तिस्त्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति॥

Q2) a) Reference to the context in English or Marathi (Any Two) :

[10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणत्याही दोहोंचे) :

- नास्ति येषां यशःकाये जरामरणजं भयम्।
- स्वानुभूत्येकमानाय नमः शान्ताय तेजसे।
- सेवाधर्मः परमगहतो योगिनामप्यगम्यः।

P.T.O.

b) Write answers in Sanskrit : (Any 5)

[5]

संस्कृतात् उत्तरे लिहा. (कोणतीही पाच)

- i) सत्पुरुषाः समृद्धिभिः कथं भवन्ति?
- ii) सुखतरमाराध्यः कस्यां पद्धतौ वर्णिताः?
- iii) परधने परयोषिति च स्पृहा केषाम्?
- iv) विद्यया अलङ्कृतः अपि कः परिहर्तव्यः?
- v) निश्चितार्थाद् के न विरमन्ति?
- vi) प्रारब्धं के न परित्यजन्ति?

Q3) a) Match the following :

[5]

उचितं युग्मं विचिनुत

i) न्यायात् पथः न विचलन्ति	a) धीरः
ii) सुखं दुःखं न गणयति	b) मूकः
iii) मौनात् गण्यतेऽयं दासः	c) दानवपतिः
iv) फलोद्गमैः नम्राः	d) धीरः
v) शीर्षा व सेषीकृतः	e) तरवः

b) Explain दैवपद्धतिः 'दैवपद्धतिः' स्पष्ट करा.

[15]

OR / किंवा

Explain विद्वत्पद्धतिः 'विद्वत्पद्धतिः' स्पष्ट करा.

Q4) Write short notes (Any Two) :

[20]

टीपा लिहा (कोणत्याही दोहोंवर)

- a) मूर्खः
- b) धीरः
- c) मानशौर्यपद्धतिः

Total No. of Questions : 3

SEAT No.

P-195

Total No. of Pages : 2

[6041]- 657

T.Y.B.A. (Semester-VI)

ARABIC

36141:CC-1F-CLASSICAL POETRY&GRAMMAR

(2019 Pattern)

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

Instruction to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1 Write Short notes on any two of the Eminent Poets in

Eng/Urdu/Marathi of the following:

[30]

(i) بَشَّارُ بْنُ بُرْدٍ.

(ii) أَبُو الْعُتَاهِيَّةِ.

(iii) فَرَزْدَقٌ .

Q.2 Translate and Explain the following Poem in Eng/Urdu/ Marathi:

[20]

(i) هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْ حَاءُ وَطَاتَهُ

وَالْبَيْتُ يَعْرِفُهُ وَالْحِلُّ وَالْحَرَمُ .

(ii) هَذَا ابْنُ خَيْرِ عِبَادِ اللَّهِ كُلُّهُمْ

هَذَا التَّقِيُّ التَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ .

P.T.O.

(iii) إِذَا رَأَتْهُ قُرْلَيْشُ قَالَ قَائِلُهَا

إِلَى مَكَارِمِ هَذَا يَنْتَهِي الْكَرَمُ -

(iv) يُنْمِي إِلَى ذُرْوَةِ الْعِزِّ الَّتِي قَصُرَتْ

عَنْ نِيلِهَا غَرْبُ الْأَسْلَامِ وَالْعَجَمِ -

(v) يَكَادُ يُمَسِّكُهُ عِرْفَانُ رَاحَتِهِ

رُكْنُ الْحَطِيمِ إِذَا مَا جَاءَ لِيَسْتَلِمَ -

(vi) فِي كَعْنَهُ خَيْرُ رَانَ رِيحُهُ عَبَقُ

مَنْ كَفَّ أَرْوَاعَ فِي عَرْنِيهِ شَمَمُ -

(vii) يُغْضِي حَيَاءً وَيُغْضِي مِنْ مَهَابَتِهِ

فَلَا يُكَلِّمُ إِلَّا حِينَ يَبْتَسِمُ -

Q.3 Define and illustrate any two of the following Grammar: [20]

(i) أَلَاءٌ قُتْبَاسُ -

(ii) التَّشْبِيهِ

(iii) الْأَعْدَادُ

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P196

[6041]-658

T.Y.B.A.

ECONOMICS

**CC- IF : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)(General Paper-III)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever is necessary.

Q1) Answer the following questions in 20 words each. (any Eight)

[16]

- a) State the two characteristics of Economic planing.
- b) State the meaning of economic planing.
- c) Write the full form of NITI.
- d) Who is the chairperson of NITI Aayog.
- e) State the Zero Hunger Goal of sustainable development.
- f) Write the full form of S D G.
- g) State any two law of environment pretection.
- h) State two objectives of National Environment policy - 2006.
- i) When did establish the planing commission in India.
- j) State any two principles of National Environment policy - 2006.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words. (any four) **[16]**

- a) State the importance of Economic planning.
- b) State the four differences between NITI Aayog and planning commission.
- c) State the current scenario of sustainable development Goals in India.
- d) State the relationship between economic development and environment.
- e) State the concept of sustainable development.
- f) State in brief the concept of Global Warming.

Q3) Answer the following questions in 100 words. (any three) **[18]**

- a) Explain the objectives of Indian Economic planning.
- b) Explain the objectives of NITI Aayog.
- c) Explain the measures for sustainable Development.
- d) Explain the effects of Global Warming.

Q4) Answer the following questions in 200 words. (any two) **[20]**

- a) Explain the functions of NITI Aayog.
- b) Explain the importance of sustainable Development.
- c) Explain the causes of Global Warming.

Total No. of Questions : 4]

P196

[6041]-658

T.Y.B.A.

ECONOMICS

CC- 1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153) (General Paper-III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) आर्थिक नियोजनाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) आर्थिक नियोजनाचा अर्थ सांगा.
- क) NITI चे पूर्ण रूप लिहा.
- ड) निती आयोगाचा अध्यक्ष कोण असतो?
- इ) शाश्वत विकासाचे शुन्य भूक ध्येय सांगा.
- फ) SDG चे पूर्ण रूप लिहा.
- य) पर्यावरण संरक्षणाचे कोणतेही दोन कायदे सांगा.
- र) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण-2006 ची दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.
- ल) भारतात नियोजन आयोगाची स्थापना केव्हा झाली.
- व) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण-2006 ची कोणतेही दोन तत्वे सांगा.

प्र.2) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) आर्थिक नियोजनाचे महत्त्व सांगा.
- ब) निती आयोग आणि नियोजन आयोगातील कोणतेही चार फरक सांगा.
- क) भारतातील शाश्वत विकासाच्या लक्ष्यांची सद्यस्थिती सांगा.
- ड) आर्थिक विकास व पर्यावरण यांतील संबंध सांगा.
- इ) शाश्वत विकासाची संकल्पना सांगा.
- फ) ग्लोबल वार्मिंगची संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्र.3) पुढील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतीय आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) निती आयोगाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) शाश्वत विकासाचे उपाय स्पष्ट करा.
- ड) ग्लोबल वार्मिंगचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) निती आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) शाश्वत विकासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) ग्लोबल वार्मिंगचे कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P197

[6041]-659

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-1F : Modern Political Analysis
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each. (Any eight) **[16]**

- a) Meaning of Political Participation.
- b) Define : Ruling Class.
- c) Name the Proponent of the model of Political Participation.
- d) Define Political Communication.
- e) Define Influence.
- f) Types of Authority.
- g) Any 2 limitations of legitimacy.
- h) Define : Power
- i) Define : Authority
- j) Define : Legitimacy

P.T.O.

Q2) Write a short note in 50 words each. (any four)

[16]

- a) Types of political participations.
- b) Causes of Political Participation.
- c) Bernham's Elitist approach.
- d) Evaluation of Elitist theory.
- e) Importance of social Media in Political Communication.
- f) Nature of Political Communication.

Q3) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)

[18]

- a) Factors affecting on Political Participation.
- b) Causer for the origin of Elite Theory.
- c) Authority : Concept & Types.
- d) Legitimacy : Concept & Features.

Q4) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)

[20]

- a) Write an essay on Political Elites.
- b) What is Political Participation? Discuss various levels of Political Participation.
- c) What is Power? Discuss the nature of Power.

Total No. of Questions : 4]

P197

[6041]-659

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1F : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त आठ)

[16]

- अ) 'राजकीय सहभाग' अर्थ सांगा.
- ब) 'राज्यकर्ता वर्ग' व्याख्या लिहा.
- क) राजकीय सहभागाच्या आकृतीबंधाच्या उदगात्यांची नावे लिहा.
- ड) 'राजकीय संसूचन' व्याख्या लिहा.
- इ) प्रभाव व्याख्या लिहा.
- फ) अधिसत्ता: प्रकार सांगा.
- य) अधिमान्यतेच्या दोन मर्यादा लिहा.
- र) 'सत्ता' : व्याख्या लिहा.
- ल) 'अधिसत्ता': व्याख्या लिहा.
- व) 'अधिमान्यता' व्याख्या लिहा.

प्र.2) टिपा लिहा. (50 शब्दांत फक्त चार)

[16]

- अ) राजकीय सहभाग : प्रकार
- ब) राजकीय सहभागामागील कारणे
- क) बर्नहॅमचा अभिजनवादी दृष्टीकोन
- ड) राजकीय अभिजन सिद्धांताचे मुल्यमापन करा.
- इ) राजकीय संसूचनातील समाज माध्यमांचे महत्त्व
- फ) राजकीय संसूचन : स्वरूप

प्र.3) कोणत्याही प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतही तीन)

[18]

- अ) राजकीय सहभागावर परिणाम करणारे घटक.
- ब) राजकीय अभिजन सिद्धांत उदयाची कारणे
- क) अधिसत्ता : संकल्पना आणि प्रकार
- ड) अधिमान्यता : संकल्पना व वैशिष्ट्ये

प्र.4) पुढील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (फक्त दोन)

[20]

- अ) 'राजकीय अभिजन' यावर सविस्तर निबंध लिहा.
- ब) राजकीय सहभाग म्हणजे काय? राजकीय सहभागाच्या विविध पातळ्या स्पष्ट करा.
- क) सत्ता म्हणजे काय? सत्तेच्या विविध स्वरूपाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P198

[Total No. of Pages : 4

[6041]-660

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-1F : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Eight)

[16]

- a) Mention the number of members in the Nagar Panchayat.
- b) What is the tenure of Nagar Panchayat?
- c) Mention the period of Nagar Parishad.
- d) How many municipal corporations are there in Maharashtra?
- e) How many members are there in the standing committee of Mahanagarpalika?
- f) When did the state election commission was formed in Maharashtra?
- g) Who appoints the state election commissioner?
- h) Who appoints the chairman of state finance commission?
- i) Mention any two challenges before the Local Self Government.
- j) Who is responsible for the success and failure of local self institutions?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions. (Any Four) (in 50 words)

[16]

- a) Limitations of Local Self Institutions.
- b) Structure and Functions of State Election commission.
- c) Jaiswal committee.
- d) Functions of Nagar Parishad.
- e) Functions of the Chief Executive Officer of Nagar Parishad.
- f) Functions of the Chairman of Nagar Panchayat.

Q3) Answer the following questions in 100 words. (Any Three)

[18]

- a) Discuss, the nature of Local Self Institutions in Maharashtra before 74th constitutional amendment.
- b) Explain the functions inserted in the XII schedule of the constitution.
- c) Discuss the decisions taken by State Election Commission in Maharashtra.
- d) Explain the types of control over the Local Self Institutions.

Q4) Answer the following questions in 200 words. (Any Two)

[20]

- a) Discuss the sources of income of Municipal corporation.
- b) Discuss the power, functions and structure of Nagar Panchayat.
- c) Explain, the challenges before the Local Self Institutions in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P198

[6041]-660

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1F : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) नगरपंचायतीची सदस्य संख्या किती असते?
- ब) नगरपंचायतीचा कार्यकाल किती असतो?
- क) नगरपरिषदेचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो.
- ड) महाराष्ट्रात किती महानगरपालिका आहेत?
- इ) महानगरपालिकेच्या स्थायी समितीत किती सदस्य असतात?
- फ) महाराष्ट्रात राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- य) राज्य निवडणूक आयुक्तांची नेमणूक कोणाकडून केली जाते?
- र) राज्य वित्त आयोगाच्या अध्यक्षांची नेमणूक कोणाकडून केली जाते?
- ल) स्थानिक स्वराज्य संस्थासमोरील कोणतीही दोन आव्हाने सांगा?
- व) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अपयशाची अंतिम जबाबदारी कोणाची असते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मर्यादा स्पष्ट करा?
- ब) राज्य निवडणूक आयोगाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
- क) जयस्वाल समिती
- ड) नगर परिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) नगर परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांची कामे सांगा?
- फ) नगरपंचायतीच्या अध्यक्षांची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) 74 व्या घटना दुरुस्ती पूर्वीच्या महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांची चर्चा करा.
- ब) राज्यघटनेच्या बारव्या अनुसूचीतील कामे सांगा.
- क) महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाने घेतलेल्या निर्णयांची चर्चा करा.
- ड) स्थानिक स्वराज्य संस्थांवरील नियंत्रणाचे प्रकार सांगा?

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) महानगरपालिकेच्या उत्पन्नाच्या साधनांची चर्चा करा.
- ब) नगरपंचायतीची रचना कामे व अधिकार स्पष्ट करा.
- क) महाराष्ट्रातील स्वराज्य संस्थेसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-199

[Total No. of Pages : 4

[6041]-661

T.Y. B.A. (Semester - VI)

HISTORY

CC-1F : India After Independence (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (36174)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : [15]

- a) How did the Integration of post-partition India and princely states work? Take an analytical review.

OR

- b) Briefly describe the main cause of the dispute between India and Pakistan. Explain the first war between India and Pakistan.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : [15]

- a) Explain the background, nature and consequences of the emergency.

OR

- b) Analyze the Indian economy from 1947 to 1965.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : [20]

- a) State the consequences of the partition of British India on India.
- b) Explain the importance of the Non-aligned movement in contemporary Indian foreign policy.
- c) Describe the nature of the Hindu Code Bill.
- d) Discuss in brief the background of bank nationalization and state the main causes for bank nationalization in 1969.

P.T.O.

Q4) Short notes (any four) :

[20]

- a) Features of the Indian Constitution
- b) Indo-China Panchsheel Agreement
- c) Samyukt Maharashtra Movement
- d) Indian Space Research
- e) Concept of mixed economy
- f) Globalization

munotes.in

P-199

[6041]-661

T.Y. B.A. (Semester - VI)

इतिहास

CC-1F : स्वातंत्र्योत्तर भारत (1947-1991)

(2019 Pattern) (36174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) : [15]

अ) फाळणीनंतर भारत आणि संस्थानांचे एकत्रीकरण करण्याचे कार्य कसे संपन्न झाले? विश्लेषणात्मक आढावा घ्या.

किंवा

ब) भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील संघर्षाचे मुख्य कारण सांगून, भारत-पाकिस्तान यांमध्ये झालेल्या पहिल्या युद्धाचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) : [15]

अ) आणीबाणीची पार्श्वभूमी, स्वरूप आणि परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सन 1947 ते 1965 पर्यंतच्या भारतीय अर्थव्यवस्थेचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]

अ) ब्रिटिश भारताच्या फाळणीचे भारतावर कोणते परिणाम झाले, ते सांगा.

ब) समकालीन भारताच्या परराष्ट्र धोरणातील अलिप्ततावादी चळवळीचे महत्त्व विशद करा.

क) हिंदू कोड बिलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ड) बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाची पार्श्वभूमी थोडक्यात विशद करून सन 1969 मध्ये करण्यात आलेल्या बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाची मुख्य कारणे लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये
- ब) भारत - चीन पंचशील करार
- स) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ
- द) भारतीय अंतराळ संशोधन
- इ) मिश्र अर्थव्यवस्था संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) जागतिकीकरण

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-200

[Total No. of Pages : 4

[6041]-662

T.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

**CC-1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on following (Any Three) : **[15]**

- a) Census
- b) Godawari Parulekar's work for Warli Tirbes.
- c) Maharshi Shinde : Social contribution
- d) Dalit Panthers
- e) V.D. Sawarkar - contribution in political movement.

Q2) Write the following questions in 50 words each (Any Three) : **[15]**

- a) Write the contribution of Shahu Maharaj about social reforms in brief.
- b) Write the information about ethnic Movement.
- c) What is Research design?
- d) Review social reforms movements in Maharashtra.
- e) Write the contributions of Karmveer Bhaurao Patil in education sector.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each : **[20]**

- a) Elaborate the role of shetkari sanghatana in protest movement.
- b) Discuss the contribution of Maharshi Shinde in educational sector.
- c) Explain the contribution of Mahatma Jyotiba Phule and Savitribai Phule in social and educational sector.
- d) Explain the difference between qualitative and quantitative Research.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words :

[20]

- a) Elaborate the History of protest movement in details.
- b) Write the information about educational and social reforms of Dr. Babasaheb Ambedkar in detail.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P-200

[6041]-662

T.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) जनगणना
- ब) गोदावरी ताई परूळेकर यांचे वारली जमातीसाठीचे कार्य
- क) महर्षी शिंदे : सामाजिक योगदान
- ड) दलित पँथर
- इ) वि.दा. सावरकर – राजकीय चळवळीतील योगदान

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे 50 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) [15]

- अ) शाहु महाराजांचे सामाजिक सुधारणाविषयक योगदान थोडक्यात लिहा.
- ब) वांशिक चळवळी बदल माहिती लिहा.
- क) संशोधन आराखडा म्हणजे काय?
- ड) महाराष्ट्रातील सामाजिक सुधारणा चळवळीचा आढावा घ्या.
- इ) कर्मवीर भाऊराव पाटील याचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) प्रतिकार चळवळीतील शेतकरी संघटनांची भूमिका विशद करा.
- ब) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदानावर चर्चा करा.
- क) महात्मा ज्योतिबा फुले व सावित्रीबाई फुले यांचे सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान स्पष्ट करा.
- ड) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनातील फरक स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) प्रतिकार चळवळीचा इतिहास सविस्तर विशद करा.
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या शैक्षणिक व सामाजिक सुधारणा विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-201

[Total No. of Pages : 4

[6041]-663
T.Y.B.A
GEOGRAPHY
CC - 1F GG 310(B) : Geography of
Disaster Management - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36204)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Write answers the following questions in about 20 words (any 8) :[16]

- a) What is earthquake?
- b) Define deforestation.
- c) What is soil degradation?
- d) Write any two consequences of Tsunami.
- e) What is acid rain?
- f) Write any two effect of hail storm.
- g) Give any two reasons of global warming
- h) Give any two effects of kedarnath disaster.
- i) In which country did the Fukushima disaster was happened
- j) Give any two reasons of ozone depletion

Q2) Write short notes in about 50 words each : (any 3)

[18]

- a) Causes of forest fire.
- b) Characteristic of Ozone gas
- c) Effects of Acid rain.
- d) Hail storm in maharastra - 2014.

Q3) Write the answer of questions in 100 words : (any 2)

[16]

- a) Write causes of earthquake.
- b) Write effects of soil erosion.
- c) Write causes of Tsunami.

P.T.O.

Q4) Write the answer of questions in 300 words : (any 1)

[20]

- a) Define desertification and explain causes and effects of desertification disaster.
- b) What is landslide? Explain the causes effects and management of landslide disaster.

munotes.in

P-201

[6041]-663

T.Y.B.A

GEOGRAPHY

CC - 1F GG 310(B) : Geography of
Disaster Management - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36204)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा
 - 4) नकाशा स्टोन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) भूकंप म्हणजे काय?
- ब) निर्वणीकरणाची व्याख्या लिहा.
- क) मृदा व्हास म्हणजे काय?
- ड) त्सुनामी व्यवस्थापनाच्या दोन उपाय योजना लिहा.
- इ) आम्ल पर्जन्य म्हणजे काय?
- फ) गारपीटीची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- य) जागतिक तापमानवाढीची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- र) केदारनाथ आपत्तीचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- ल) फुकुशिमा आपत्ती कोणत्या देशात घडली?
- व) ओझोन व्हासाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) 'वणवा' आपत्तीची कारणे
- ब) ओझोन वायुची वैशिष्ट्ये
- क) आम्ल पर्जन्याचे परिणाम लिहा.
- ड) 2014 ची महाराष्ट्रातील ढगफूटी.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) भूकंपाची कारणे लिहा.
- ब) 'मृदाधूप' आपत्तीची परिणाम लिहा.
- क) त्सुनाची आपत्तीची कारणे लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) वाळवंटीकरणाची व्याख्या सांगून वाळवंटीकरणाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा?
- ब) भूमिपात म्हणजे काय? भूमिपात आपत्तीची कारणे, परिणाम व व्यवस्थापन स्पष्ट करा?

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-202

[Total No. of Pages : 4

[6041]-664

T.Y.B.A

GEOGRAPHY

**CC-1F-GG-310 (B) : Geography of Tourism - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36205)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any Eight) : **[16]**

- a) What is Hotel?
- b) Which tourist places have floating hotels in India.
- c) Write any two factors affecting choice of accommodation.
- d) Write any two economic impact of tourism.
- e) Write any two harmful effects of tourism on animal life.
- f) What infrastructure needs to be created for the development of a tourist center?
- g) Write objectives of world tourism organization.
- h) Which day is celebrated as world tourism day?
- i) Write any two functions of Maharashtra tourism development corporation.
- j) Name any two traditional arts in India.
- k) In which district and state Manali tourism center is situated?
- l) Write any two characteristics of Mahabaleshwar tourist center.
- m) Write any two attractions of Raigad Fort.

Q2) Write short note in 50 words each : (any three)

[18]

- a) Youth Hostel
- b) Tourism and employment
- c) Functions of world tourism organisation
- d) Taj Mahal

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 100 words each : (any two) [16]

- a) Explain the role of accommodation in tourism development.
- b) Describe cultural impact of tourism.
- c) Write role of Maharashtra tourism development corporation in tourism development.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each : (any one) [20]

- a) Describe in detail environmental impact of tourism.
- b) Write about Kaziranga and Melghat as tourist places.

munotes.in

P-202

[6041]-664

T.Y.B.A

GEOGRAPHY

CC-1F-GG-310 (B) : Geography of Tourism - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36205)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा
 - 4) नकाशा स्टोन्सिल वापरण्यास परवानागी आहे
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) हॉटेल म्हणजे काय?
- ब) भारतात तरंगती हॉटेल्स कोणकोणत्या पर्यटनस्थळी आठळतात?
- क) पर्यटन निवासस्थानाच्या निवडीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.
- ड) पर्यटनाचे कोणतेही दोन आर्थिक परिणाम लिहा.
- इ) पर्यटनामुळे प्राणी जीवनावर कोणते विघातक परिणाम होतात?
- फ) पर्यटन स्थळाच्या विकासासाठी कोणकोणत्या पायाभूत सुविधांची निर्मिती करावी लागते?
- य) जागतीक पर्यटन संघटनेचे उद्देश लिहा.
- र) जागातीक पर्यटन दिन कोणत्या दिवशी साजरा केला जातो.
- ल) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे कोणतेही दोन कार्ये लिहा.
- व) भारतातील कोणत्याही दोन पारंपारीक कलांची नावे लिहा.
- श) मनाली हे पर्यटन स्थळ कोणत्या जिल्ह्यात व राज्यात आहे.
- स) महाबळेश्वर या पर्यटन केंद्राची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ष) रायगड किल्ला या पर्यटन स्थळाची कोणतीही दोन आकर्षणे लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येक 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) युवा वसतीगृहे
- ब) पर्यटन व रोजगार
- क) जागतीक पर्यटन संघटनेची कार्ये
- ड) ताजमहल

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) पर्यटन विकासात निवासस्थानांची भूमिका विषद करा.
- ब) पर्यटनाचे सांस्कृतिक परिणाम स्पष्ट करा.
- क) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे पर्यटन विकासातील योगदान लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) पर्यटनाचे पर्यावरणीय परीणीत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) काझीरंगा व मेळघाट या पर्यटन स्थळांची सविस्तर माहिती लिहा.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P3152

[6041]-665

T.Y.B.A.

CC-1F : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36445)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions. (20 words)

[16]

- a) What is Budget?
- b) Write two principles of recruitment.
- c) 'POSDCORB' concept.
- d) Write importance training.
- e) Write two benefits of promotion.
- f) Write two types of training.
- g) Spoil system is associated with which country?
- h) Personnel administration concept.
- i) Lower house of the parliament state.
- j) Upper house of the parliament state.

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions. (50 words)

[16]

- a) Write importance of Bureaucracy.
- b) Explain concept - Budget.
- c) Explain concept - Administrative accountability.
- d) State importance of judicial control.
- e) Importance of administration reforms.
- f) Write two types of Budget.

Q3) Attempt any three questions. (100 words)

[18]

- a) Explain legislative control.
- b) What is gender budgetting.
- c) Write recruitment methods.
- d) Write importance of promotion.

Q4) Attempt any two questions. (200 words)

[20]

- a) Discuss principles of promotion.
- b) Discuss functions of personnel administration.
- c) Discuss budgetary process in detail.

Total No. of Questions : 4]

P3152

[6041]-665

T.Y.B.A.

CC-1F : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36445)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (फक्त आठ)

[16]

- अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ब) भरतीची दोन तत्त्वे लिहा.
- क) 'POSDCORB' संकल्पना सांगा.
- ड) प्रशिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- इ) बढतीचे दोन लाभ सांगा.
- फ) प्रशिक्षणाचे दोन प्रकार लिहा.
- य) लूट पद्धती ही कोणत्या देशाशी निगडित आहे?
- र) कर्मचारी प्रशासन संकल्पना सांगा.
- ल) संसदेचे कनिष्ठ सभागृह सांगा.
- व) संसदेचे वरीष्ठ सभागृह सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) नोकरवादीचे महत्त्व लिहा.
- ब) अंदाजपत्रक संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) 'प्रशासकीय उत्तरदायित्व' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) न्यायालयीन नियंत्रणाचे महत्त्व सांगा.
- इ) प्रशासकीय सुधारणांचे महत्त्व सांगा.
- फ) अंदाजपत्रकाचे दोन प्रकार सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) कायदेमंडळ नियंत्रण स्पष्ट करा.
- ब) लिंग अंदाजपत्रक
- क) भरती पद्धती लिहा.
- ड) बढतीचे महत्त्व

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) बढतीची तत्वे चर्चा करा.
- ब) कर्मचारी प्रशासनाची कार्ये चर्चा करा.
- क) अंदाजपत्रक प्रक्रिया सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-203

[Total No. of Pages : 4

[6041]-667

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

Local Self Government in India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36446)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Solve any Eight questions (20 words each) :

[16]

- a) Who is called father of Local Self Government.
- b) What are the sources of income of Panchayat Samiti.
- c) How many years is the tenure of Sarpanch.
- d) When did the implementation of the 73rd Amendment begin.
- e) In which year the Mumbai Gram Panchayat Act was passed.
- f) State two functions of Block Development Officer.
- g) Who is the link between Gram Panchayat and Zilla Parishad.
- h) Which constitutional amendment provided for state Finance Commission?
- i) How many subjects are covered in 11th Scheduled.
- j) What is democratic decentralization.

Q2) Solve any Four questions (50 words) :

[16]

- a) Sources of income of Zilla Parishad.
- b) Gram Sabha.
- c) Three tier system of Panchayat Raj.
- d) Composition of Panchayat Samiti.
- e) Collector.
- f) State Election Commission.

P.T.O.

Q3) Solve any Three questions (100 words) :

[18]

- a) Explain the function of Zilla Parishad.
- b) Explain the reservation in Panchayat Raj.
- c) Write the duties of a Gram Sevek.
- d) Explain the State Government's control over Panchayat Raj.

Q4) Solve any Two questions (500 words) :

[20]

- a) State the features of the 74th Amendment.
- b) Explain the challenges faced by Urban Local Self Government.
- c) Write an essay on the process of democratization in Panchayat Raj.

munotes.in

[6041]-667

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

Local Self Government in India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36446)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दांत) [16]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा जनक कोणास म्हणतात.
- ब) पंचायत समितीच्या उत्पन्नाची साधने कोणती आहेत.
- क) सरपंचांचा कार्यकाल किती वर्षे असतो.
- ड) 73 व्या घटनादुरुस्तीची अंमलबजावणी कधी सुरू झाली.
- इ) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम कोणत्या वर्षी समंत झाला.
- फ) गट विकास अधिकाऱ्याची दोन कामे सांगा.
- य) ग्रामपंचायत व जिल्हा परिषद यांना जोडणारा दुवा म्हणून कोण काम करते.
- र) राज्य वित्त आयोगाची तरतूद कोणत्या घटनादुरुस्तीने केली.
- ल) अकराव्या परिशिष्टात किती विषय समाविष्ट आहेत.
- व) लोकशाही विकेंद्रीकरण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (50 शब्दांत) [16]

- अ) जिल्हा परिषदेच्या उत्पन्नाची साधने
- ब) ग्रामसभा
- क) पंचायत राजची त्रिस्तरीय रचना
- ड) पंचायत समितीची रचना
- इ) जिल्हाधिकारी
- फ) राज्य निर्वाचन आयोग

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (100 शब्दांत)

[18]

- अ) जिल्हा परिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) पंचायत राजमधील आरक्षण स्पष्ट करा.
- क) ग्रामसेवकाची कामे लिहा.
- ड) पंचायत राजवरिल राज्य सरकारचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत)

[20]

- अ) 74 व्या घटना दुरुस्तीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेपूढील आव्हाने स्पष्ट करा.
- क) पंचायत राजमधिल लोकशाहीकरणाच्या प्रक्रियेवर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P204

[6041]-668

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1D : Applied Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any Four)

[20]

- a) Describe the DSM-5 in short.
- b) Explain 'Love'.
- c) Explain the EEG technique.
- d) Explain the intellectual disabilities.
- e) Explain the psychological adjustment of adolescents.
- f) Explain the nature of forensic psychology.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two)

[20]

- a) Explain any two techniques of cognitive neuro-sciences.
- b) Explain the scope of educational psychology.
- c) State the love and Relationship in details.
- d) Define psychology of terror and describe types of violence.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 400 words (any one)

[20]

- a) What is educational psychology & describe the effective teaching-learning methods.
- b) Explain the investigative process. Describe the role of psychologist in investigative process.

Q4) Write short notes on (any two)

[10]

- a) Health psychology
- b) MRI technique
- c) Marital problems
- e) Break - up

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P204

[6041]-668

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1D : Applied Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) DSM-5 ची थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) प्रेम संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) विद्युतमस्तिष्कालेख तंत्र (EEG) स्पष्ट करा.
- ड) बौद्धिक अक्षमता स्पष्ट करा.
- इ) किशोरवयीनांचे मानसशास्त्रीय समायोजन स्पष्ट करा.
- फ) न्यायवैद्यक मानसशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) बोधनिक मज्जाशास्त्राशी संबंधित कोणतेही दोन तंत्रे स्पष्ट करा.
- ब) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) प्रेम आणि नातेसंबंध यविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ड) आतंकवादाचे मानसशास्त्र म्हणजे काय हे सांगून हिंसेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय हे सांगून प्रभावी/ परिणामकारक अध्यापन – अध्ययन पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) तपासात्मक/ अन्वेषणात्मक प्रक्रिया स्पष्ट करून त्यामधील मानसशास्त्रज्ञांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा.

[10]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्र
- ब) एम. आर. आय. तंत्र
- क) वैवाहिक समस्या
- ड) प्रेमभंग (ब्रेकअप)

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P205

[Total No. of Pages : 4

[6041]-669

T.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT - GENERAL - III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and
Modern Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Briefly explain the role of Anna Hajare in Right to Information.
- b) Briefly explain the nature of Women Empowerment Movement.
- c) Briefly explain the limitations of Gandhian Movement.
- d) Briefly explain the influence of Gandhian Thought on P.R. Damle's life.
- e) What is Imperialism ? Explain in brief.

Q2) Write short notes on any three of the following. **[15]**

- a) Chipko Movement - Sundarlal Bahuguna.
- b) Anti- Racist Movement - Nelson Mandela.
- c) Peasant Movement - Sharad Joshi
- d) Gandhian Thought and L.B.Kurkure.
- e) Right to Information and corruption.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each **[20]**

- a) Explain the background of labour movement in detail.
- b) Explain the role of Medha Petkar in Narmada Bachao Movement.
- e) Explain in detail the strength's and limitations of Gandhian movement.
- d) Explain the influence of Gandhian Thought on the life of Dr.Surendra Barlinge.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words **[20]**

- a) Explain the role of Martin Luther King in the Anti - Imperialist movement.
- b) Explain the importance of Gandhian Thought in the life of Nagorao Kumbhar.

munotes.in

• • •

Total No. of Questions : 4]

P205

[6041]-669

T.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT - GENERAL - III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern
Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) माहिती अधिकारातील अण्णा हजारेची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) महिला सबलीकरण चळवळीचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
- क) गांधी चळवळीच्या मर्यादा थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) पी.आर. दामले यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) साम्राज्यवाद म्हणजे काय? थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टीपा लिहा.

[15]

- अ) चिपको आंदोलन - सुंदरलाल बहुगुणा
- ब) वर्णद्वेषविरोधी चळवळ - नेल्सन मंडेला
- क) शेतकरी चळवळ - शरद जोशी
- ड) गांधीवादी विचार आणि एल.बी.कुरकुरे
- इ) माहिती अधिकार व भ्रष्टाचार

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) कामगार चळवळीची पार्श्वभूमी सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) नर्मदा बचाव आंदोलनातील मेधा पाटकर यांची भूमिका सविस्तर विशद करा.
- क) गांधी चळवळीतील बलस्थाने व मर्यादा सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) डॉ. सुरेंद्र बारलिंगे यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) साम्राज्यवादविरोधी चळवळीतील मार्टिन ल्युथर किंग यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) नागोराव कुंभार यांच्या जीवनातील गांधी विचारांचे महत्व विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P206

[Total No. of Pages : 4

[6041]-670

T.Y.B.A.

CC - 1F : YOGVIDYA

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36243)

Time :2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions must be solved.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence.

[5]

- a) Name the two standing asanas?
- b) What is the bandha applied in the anus?
- c) In which pranayama does the whistling sound of the cooker occur?
- d) What is the kriya of drinking two to three liters of water?
- e) Which asana looks like a plough?
- f) Which meditative asana looks like a lotus flower?
- g) What is avidya ?

Q2) Write the short note (Any two)

[10]

- a) Pranayama
- b) Asana
- c) Mudra

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

- a) Write how many types of Shudhikriyas, which ones and their benefits?
- b) Explain the types and importance of Yama-Niyamas?
- c) Give detailed information about Pranav Omkar Sadhana?

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

- a) Explain the utility of yoga in promoting mental health?
- b) What is spiritual health? Explain the role of yoga in promoting spiritual health?

Total No. of Questions : 4]

P206

[6041]-670

T.Y.B.A.

CC - 1F : YOGVIDYA

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

[05]

- अ) दोन उभ्या स्थितीतील आसनांची नावे सांगा.
- ब) गुदद्वारात लावला जाणारा बंध कोणता?
- क) कुकरच्या शिट्टीचा आवाज कोणत्या प्राणायामात येतो?
- ड) दोन ते तीन लिटर पाणी पिऊन पुन्हा बाहेर काढणे ही क्रिया कोणती?
- इ) नांगरासारखे दिसणारे आसन कोणते?
- फ) कमळाच्या फुलासारखे दिसणारे ध्यानात्मक आसन कोणते?
- य) अविद्या काय आहे?

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) प्राणायाम
- ब) आसन
- क) मुद्रा

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या.

[20]

- अ) शुद्धीक्रीयांचे प्रकार किती, कोणते व फायदे लिहा.
- ब) यम – नियमांचे प्रकार व महत्व स्पष्ट करा.
- क) प्रणव ॐ कार साधनेची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) मानसिक आरोग्य संवर्धनात योगाची उपयोगिता स्पष्ट करा.
- ब) आध्यात्मिक आरोग्य म्हणजे काय? आध्यात्मिक आरोग्य संवर्धनात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P207

[6041]-671

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

CC-2E : World Civilization and Heritage (Part - II)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36175)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

- a) State the social contribution of Greek civilization.

OR

- b) Discuss the economic and cultural life of Arab civilization.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

- a) Explain the Philosophy and social life of Roman civilization.

OR

- b) Write the importance of world Heritage sites.

Q3) Answer the following question in 200 words (any two) **[20]**

- a) State the contribution of Arabs to Historiography.
- b) Write the importance of church in ancient world civilization.
- c) Examine the Impact of Feudalism on European Society.
- d) State about the Great Wall of China.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any Four)

[20]

- a) Roman Law code
- b) The Imperial Age
- c) Renaissance Period
- d) Catholic Sect.
- e) Pyramids
- f) The Taj Mahal.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P207

[6041]-671

T.Y.B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

CC-2E : World Civilization and Heritage (Part -II)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) ग्रीक संस्कृतीचे सामाजिक योगदान सांगा.
किंवा
ब) अरब संस्कृतीचे आर्थिक व सांस्कृतिक जीवन विशद करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) रोमन सभ्यतेचे तत्वज्ञान व सामाजिक जीवन विशद करा.
किंवा
ब) जागतीक वारसा स्थळांचे महत्व लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) अरबांचे इतिहासलेखनातील योगदान सांगा.
ब) चर्चचे प्राचीन जगाच्या संस्कृतीतील महत्व लिहा.
क) युरोपीयन समाजावर सरंजामशाहीचा प्रभाव तपासा.
ड) चीनच्या भिंतीविषयी माहिती सांगा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) रोमन कायदेसंहिता
- ब) साम्राज्यवादी युग
- क) प्रबोधन युग
- ड) कॅथॉलीक पंथ
- इ) पिरॅमिड
- फ) ताजमहाल

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P208

[Total No. of Pages : 4

[6041]-673

T.Y.B.A.

G3 : HOME ECONOMICS

CC-1F: Social Change in Sociology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Diagrams must be drawn wherever necessary.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each (Any eight)[16]

- a) Define family.
- b) State the two characteristics of family.
- c) What is family change ?
- d) State the two psychological functions of the family.
- e) What is dowry system ?
- f) What is divorce ?
- g) Define Marriage ?
- h) What is passive deviation ?
- i) What is conformity ?
- j) State the types of inter marriage ?

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each (Any four)[16]

- a) Explain the concept of deviation.
- b) Explain the difference between active deviation and passive deviation.
- c) Explain the biological functions of the family.
- d) Explain the types of family.
- e) Explain the concept of adoption system.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each (Any three)[18]

- a) Explain the relationship between marriage and sexuality.
- b) Explain the causes of dowry system.
- c) Explain the characteristics of the family.
- d) Explain the nature of social deviation.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each (Any two)[20]

- a) Explain the causes of deviant behavior ?
- b) Explain the reasons for family changes ?
- c) Explain the place of woman in Indian society?

Total No. of Questions : 4]

P208

[6041]-673

T.Y.B.A.

G3 : HOME ECONOMICS

CC-1F: Social Change in Sociology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) कुटुंबाची व्याख्या द्या.
- ब) कुटुंबाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) कौटुंबिक परिवर्तन म्हणजे काय?
- ड) कुटुंबाची दोन मानसशास्त्रीय कारणे सांगा.
- इ) हुंडा पद्धती म्हणजे काय?
- फ) घटस्फोट म्हणजे काय?
- य) विवाहाची व्याख्या द्या.
- र) निष्क्रिय विचलन म्हणजे काय?
- ल) अनुचलन म्हणजे काय?
- व) आंतर विवाहाचे प्रकार सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) विचलनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सक्रिय व निष्क्रिय विचलन यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) कुटुंबाची जैविक कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) कुटुंबाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) दत्तक पद्धती ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) विवाह आणि लैंगिकता यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
- ब) हुंडा पद्धतीची कारणे स्पष्ट करा.
- क) कुटुंबाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) सामाजिक विचलनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विचलनात्मक वर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) कौटुंबिक परिवर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) भारतीय समाजातील स्त्रियांचा सामाजिक दर्जा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P209

[6041]-674

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

**CC-1F - G-3 : India's National Security Policy and Strategy - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks :70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) **[15]**

- a) State the India's maritime policy.
- b) State the India's Naval Strategy.
- c) State the India's Look East policy.
- d) What are the aims of Non-alignment Movement.
- e) What are the objective of India's East Look policy?

Q2) Answer the following Questions in 300 words each. (Any One) **[15]**

- a) State the historical background of India's policy in South Asia.
- b) Explain the America role in South Asia.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

- a) State the Russia's role in South Asia.
- b) Describe the relation India and Nepal.

P.T.O.

- c) Explain the India's role in the Non-Aligned Movement.
- d) Explain the Defense agreement between India and Russia.

Q4 Write Short notes (Any Four)

[20]

- a) Meaning of Non-alignment
- b) Strategic importance of the Indian Ocean
- c) Aims of India's East Look policy
- d) India and Bhutan
- e) Act East policy
- f) Objectives of the Non-Aligned Movement

Total No. of Questions : 4]

P209

[6041]-674

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

**CC-1F - G-3 : India's National Security Policy and Strategy - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) भारताचे सागरी धोरण सांगा.
ब) भारताचे नाविक डावपेच सांगा.
क) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरण सांगा.
ड) अलिप्तता चळवळीचे हेतू कोणते?
इ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे उद्देश कोणते?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[15]

- अ) भारताच्या दक्षिण आशियातील धोरणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.
ब) दक्षिण आशियात अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) दक्षिण आशियात रशियाची भूमिका सांगा.
- ब) भारत व नेपाळ संबंध विशद करा.
- क) अलिप्तता चळवळीत भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) भारत व रशिया संरक्षण करार स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) अलिप्ततेचा अर्थ
- ब) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व
- क) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे हेतू
- ड) भारत व भूतान
- इ) कायदा पूर्व धोरण
- फ) अलिप्तता चळवळीची उद्दिष्टे

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P210

[6041]-675

T.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1F : Public Policy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any three)

[15]

- a) Welfare policies
- b) Bureaucracy
- c) Public policy
- d) Agenda.
- e) Implementation

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three)

[15]

- a) State the nature of public policy.
- b) What is the role of legislature.
- c) Discuss - "Bureaucracy is the medium of implementation of public policies"
- d) Explain the policies for OBCs
- e) Discuss - "shaping public policy"

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two)

[20]

- a) Explain the scope of public policy
- b) State the procedure of bringing public policies in to action.
- c) Discuss - 'Evolution of public policy'
- d) Critically evaluate - women policy.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any one)

[20]

- a) Explain the nature of implementation of public policies.
- b) Public policies & social development - Discuss.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P210

[6041]-675

T.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1F : Public Policy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) टिपणी लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) कल्याणकारी धोरणे
- ब) नोकरशाही
- क) सार्वजनिक धोरण
- ड) विषय पत्रिका
- इ) अंमलबजावणी

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) सार्वजनिक धोरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) कायदेमंडळाची भूमिका काय?
- क) चर्चा करा - नोकरशाही ही एक सार्वजनिक धोरणाच्या अंमलबजावणीचे माध्यम होय.
- ड) इतर मागासवर्गीयांसाठी अवलीकी धोरणे विशद करा.
- इ) चर्चा करा - “सार्वजनिक धोरणास आकार देणे”

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक धोरण कार्यवाहीमध्ये आणण्याची कार्य पद्धती नमूद करा.
- क) सार्वजनिक धोरणाचा उगम - चर्चा करा.
- ड) टिकात्मक परिक्षण करा - महिला धोरण

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) सार्वजनिक धोरणाच्या अंमलबजावणीचे स्वरूप विशद करा.
- ब) सार्वजनिक धोरणे आणि सामाजिक विकास - चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P3163

[6041]-676

T.Y. B.A.

G - III : COMMERCE

CC-1F : Business Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36293)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Fill in the blanks by selecting proper words from brackets : **[7]**

- i) Management is _____ function.
(Dynamic, Controlling, Directing, Planning)
- ii) Organising process involves _____
(Division of work, Grouping of Identical Work, All of these, None of these)
- iii) An important aspect of staffing is _____
(Selection, Training, Recruitment, All of the above)
- iv) Direction is _____
(Order, Supervision, Communication, None of these)
- v) Functional planning is done by _____
(Top level, Middle level, Lower level, All of the above)
- vi) _____ is the heart of management.
(Direction, Co-ordination, Planning, None of these)
- vii) Planning process begins with _____
(Setting objectives, Identify alternatives, Developing planning premise, Selecting alternatives)

P.T.O.

- b) State True or False : [7]
- i) Directing decision create a long term impact on the efficiency of organisation.
 - ii) Recruitment is a positive activity.
 - iii) There is no difference between training and development
 - iv) Human resource is an important managerial Function.
 - v) F. W. Taylor was named as the Father of scientific management.
 - vi) Managers who are able to earn the respect and co-operation of employees are known as leaders.
 - vii) Organization is a base of management.

Q2) Answer the following questions in one or two sentence. [14]

- a) State any two objectives of management.
- b) State any two advantages of Planning.
- c) What is direction.
- d) Give two examples of internal sources of recruitment.
- e) What is organising?
- f) What are the three levels of management?
- g) Define the planning.

Q3) Answer the following questions. (any two) (in 300 words) [14]

- a) Define planning explain the nature of planning.
- b) Explain the functions of management.
- c) Define organisation? Explain the organisation process.
- d) What is decision making? Explain the process or steps of decision making.

Q4) Answer the following questions. (in 500 words) [14]

- a) What is controlling and explain the steps in control process.

OR

- b) Explain the need of management.

Q5) Write short note on (any two) [14]

- a) Nature of management
- b) Staffing
- c) Motivation
- d) Leadership

Total No. of Questions : 5]

P3163

[6041]-676

T.Y. B.A.

G - III : COMMERCE

CC-1F : Business Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36293)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) कंसातील योग्य शब्द निवडून रिक्त जागा भरा.

[7]

- i) व्यवस्थापन हे कार्य आहे.
(गतिमान, नियंत्रण, दिग्दर्शन, नियोजन)
- ii) संघटन प्रक्रियेत समाविष्ट असते.
(कामाची विभागणी, समान कार्याचे समुहीकरण, वरील सर्व, यापैकी नाही)
- iii) कर्मचारी संघटनाचा महत्त्वपूर्ण पैलू म्हणजे काय?
(निवड, प्रशिक्षण, भरती, वरीलपैकी सर्व)
- iv) निर्देशित म्हणजे
(आदेश, पर्यवेक्षण, संप्रेषण, वरीलपैकी कोणतेही नाही)
- v) कार्यात्मक नियोजन हे द्वारे केले जाते.
(उच्चस्तर, मध्यमस्तर, निम्नस्तर, वरील सर्व)
- vi) हे व्यवस्थापनाचे हृदय आहे.
(दिग्दर्शन, समन्वय, नियोजन, वरीलपैकी नाही)
- vii) नियोजन प्रक्रिया पासून सुरू होते.
(उद्दिष्टे निश्चित करणे, ओळख पर्याय, नियोजन परिसर विकसित करणे, पर्याय निवडणे)

- ब) चूक की बरोबर सांगा. [7]
- i) दिशादर्शक निर्णयामुळे संस्थेच्या कार्यक्षमतेवर दीर्घकालीन प्रभाव पडतो.
 - ii) भरती ही एक सकारात्मक क्रिया आहे.
 - iii) प्रशिक्षण आणि विकास यात फरक नाही.
 - iv) मानव संसाधन हे एक महत्वाचे व्यवस्थापकीय कार्य आहे.
 - v) F. W. Taylor यांना वैज्ञानिक व्यवस्थापनाचे जनक म्हणून नाव देण्यात आले आहे.
 - vi) जे व्यवस्थापक कर्मचाऱ्यांचा आदर आणि सहकार्य मिळवू शकतात त्यांना नेते म्हणून ओळखले जाते.
 - vii) संघटना हा व्यवस्थापनाचा पाया आहे.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात द्या. [14]

- अ) व्यवस्थापनाची कोणतीही दोन उद्दीष्टे सांगा.
- ब) नियोजनाचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- क) दिग्दर्शन म्हणजे काय?
- ड) भरतीच्या अंतर्गत स्रोतांची दोन उदाहरणे द्या.
- इ) संघटन म्हणजे काय?
- फ) व्यवस्थापनाचे तीन स्तर कोणते आहेत?
- य) नियोजनाची व्याख्या सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [14]

- अ) नियोजन म्हणजे काय? नियोजनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) संघटन म्हणजे काय? संघटन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ड) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे काय? निर्णय प्रक्रियेचे टप्पे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. [14]

- अ) नियंत्रण म्हणजे काय? नियंत्रण प्रक्रियेतील टप्पे विषद करा.
किंवा
- ब) व्यवस्थापन अभ्यासाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [14]

- अ) व्यवस्थापनाचे स्वरूप
- ब) कामगारांची भरती निवड
- क) प्रेरणा
- ड) नेतृत्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P211

[6041]-677

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC1E : Education Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36303)

Time : 2½ Hour]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words. each (any three) **[15]**

- a) What are the characteristics of emotional development in adolsance stage.
- b) Write an educational importance of perception.
- c) What are the areas of individual difference.
- d) Write an educational importance of heredity.
- e) Write an educational importance of creativity.

Q2) Answer the following questions in 100 words each (any two): **[20]**

- a) Explain the characteristics of physical and mental development in infancy stage.
- b) Explain the causes of individual differences.
- c) What is sensation? Explain an educational importance of sensation.
- d) Explain an educational importance of environment.

Q3) Answer any one question in 300 words. **[20]**

- a) Explain the characteristics of physical, mental Emotional and social development in childhood stage.
- b) Explain factors affecting on personality in details.

Q4) Write short notes in 50 words. each (any three) **[15]**

- a) Meaning of Individual difference.
- b) Meaning of heredity.
- c) Educational importance of concept for mantion.
- d) Educational importance of personality.
- e) Characteristics of development process.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P211

[6041]-677

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC1E : Education Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) कुमारावस्थेतील भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये कोणती?
- ब) अवणोधाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- क) व्यक्तिभेदाची क्षेत्रे कोणती?
- ड) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- इ) सर्जनशीलतेचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) बाल्यावस्थेतील शारीरिक व मानसिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) व्यक्तिभेदाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) संवेदना म्हणजे काय? संवेदनेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) किशोरावस्थेतील शारीरिक, मानसिक, भावनिक, सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) व्यक्तिमत्त्वावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) व्यक्तिभेदाचा अर्थ
- ब) अनुवंशाचा अर्थ
- क) संकल्पना निर्मितीचे शैक्षणिक महत्त्व
- ड) व्यक्तिमत्त्वाचे शैक्षणिक महत्त्व
- इ) विकास प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P212

[Total No. of Pages : 2

[6041]-678

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC-1F, MG-6 : Ring Theory

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any five of the following:

[10]

- a) State factor theorem.
- b) Find characteristic of $2\mathbb{Z}$
- c) Define primitive polynomial.
- d) Determine whether the polynomial $f(x) = x^2 - 2$ is reducible in $\mathbb{Q}[x]$? Justify.
- e) Show that unity element '1' (if exist) in a ring R is unique.
- f) Find all maximal ideals of $\mathbb{Z}_6$.
- g) Find all zeros of $x^2 + 2x + 3$ in $\mathbb{Z}_6$.

Q2) Attempt any four of the following:

[20]

- a) Is the factor ring $\mathbb{Z}_5[x] / \langle x^3 + 3x + 2 \rangle$ a field? Justify.
- b) Show that if R is an integral Domain then $R[x]$ is also an Integral Domain
- c) Let R be a ring, $N(\neq \emptyset) \subseteq R$ is an ideal of R if and only if
 - i) $x.y \in N; \forall x, y \in N$
 - ii) $rx, xr \in N; \forall x, y \in N, r \in R$
- d) Find the remainder of 8^{103} when divided by 13.
- e) Find the quotient and remainder when $f(x) = x^4 - 3x^3 + 2x^2 + 4x - 1$ is divided by $g(x) = x^2 - 2x + 3$ in $\mathbb{Z}_5[x]$
- f) Show that every finite integral domain is a field.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following:

[20]

- a) Prove that every non zero non unit element of a P.I.D is a product of irreducibles.
- b) If R is a ring with unity and N is an ideal of R containing a unit then prove that $N=R$.
- c) Determine whether the map $f : \mathbb{Z}_{12} \rightarrow \mathbb{Z}_{30}$ defined by $f(x)=15x$ is a homomorphism.
- d) Prove that in a P.I.D if an irreducible P divides ab then either P/a or P/b .
- e) Show that 3 is irreducible element of $\mathbb{Z}[\sqrt{-5}]$.
- f) Prove that an element $a \in F$ is a zero of $f(x) \in F[x]$ if and only if $x-a$ is a factor of $f(x) \in F[x]$.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) Using Euclidian algorithm find g.c.d (greatest common divisor) of $\alpha = 8 + 6i$ and $\beta = 5 - 15i$ in $\mathbb{Z}[i]$
- b) If R is a commutative ring with unity and M is an ideal of R then prove that R/M is a field if and only if M is a maximal ideal.
- c) Show that every P.I.D is a UFD. Also give an example of a UFD which is not a P.I.D.
- d) i) Let $f(x) \in F[x]$. Let $f(x)$ be of degree 2 or 3 then prove that $f(x)$ is reducible over F if and only if it has a zero in F .
ii) Show that polynomial $\phi_p(x) = x^{p-1} + x^{p-2} + \dots + x + 1$ is irreducible over $\mathbb{Q}$ for any prime P .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P213

[Total No. of Pages : 3

[6041]-679

T.Y.B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS (General-IV)

CC-2F-ST-33276 : Testing of Hypothesis
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-VI) (36383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All question are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.
- 3) Use of scientific calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

Q1) Attempt each of the following:

A) Choose the correct alternative of the following.

[1 each]

- a) Power of a test is the probability of
 - i) Rejecting H_0 when it is false
 - ii) Accepting H_0 when H_1 is true
 - iii) Rejecting H_0 when H_1 is true
 - iv) Accepting H_0 when H_0 is true
- b) Which of the following is simple hypothesis?
 - i) $H_1 : \mu > \mu_0$
 - ii) $H_1 : \mu < \mu_0$
 - iii) $H_1 : \mu \neq \mu_0$
 - iv) $H_1 : \mu = \mu_1$
- c) In case of $N(\mu, \sigma^2)$, σ^2 is known the UMP critical region for testing.
 $H_0 : \mu = \mu_0$ v/s $H_1 : \mu > \mu_0$ is of the form
 - i) $\bar{X} < K$
 - ii) $\bar{X} > K$
 - iii) $\sum X^2 < K$
 - iv) $\sum X^2 > K$
- d) To decide about acceptance of H_0 , SPRT involves
 - i) One region only
 - ii) Two region only
 - iii) Three regions
 - iv) Four regions
- e) For testing the goodness of fit of a distribution, following test is used
 - i) Run test
 - ii) Kolmogorov-smirnov test
 - iii) Sign test
 - iv) Mann-whitney test.

P.T.O.

- B) State whether the following statement is true or false: **[1 each]**
- MP test is always UMP test.
 - LRT can be used to test a simple null hypothesis against a simple alternative hypothesis.
 - The probability of rejecting H_0 when it is not true is known as level of significance.
 - The likelihood ratio test is used for testing composite null against composite alternative hypothesis.
 - In Wald's SPRT, Sample size is fixed.

Q2) Attempt any four of the following: [4×5=20]

- Explain the advantages of Non-parametric tests.
- Define each with examples.
 - Hypothesis
 - Simple hypothesis
 - Composite hypothesis
- Explain type I and type II error along with their probabilities (*i.e.* α and β).
- Explain the procedure for Run Test for 2 samples.
- Prove that : if $T(x)$ is a sufficient statistic for θ and $\lambda^*(t)$ and $\lambda(x)$ are the LRT statistics based on T and X respectively, then $\lambda^*(T(x)) = \lambda(x)$ for every x in the sample space.
- Following data gives length of a certain variety of wheat-
 11.3, 10.4, 10.7, 8.6, 9.3, 8.8, 10.7, 8.2, 11.5, 9.7,
 10.3, 11.2, 9.0, 9.8, 9.3, 9.9, 10.1, 10.0, 9.6, 9.7
 Test whether population median is 10 at 1% L.O.S.

Q3) Attempt any four of the following: [4×5=20]

- Construct LRT for variance of normal distribution when μ known.
- Explain the procedure of Mann-Whitney U test.
- The following is the arrangement of defective (d) and non-defective (n) pieces produced in the give order by a certain machine-
 n n n n d d d n n n n n d d n n n n d d n n d d d d
 Test for Randomness 1% L.O.S.

- d) X is a discrete random variable following.

X	1	2	3	4	5	6	7
$f(x H_0)$	0.01	0.02	0.03	0.04	0.05	0.07	0.78
$d(x H_1)$	0.03	0.09	0.10	0.10	0.20	0.18	0.30

Based on single observation x for testing H_0 against H_1 , write all possible CR's of size $\alpha = 0.10$ and find the most powerful CR among them to obtain a MP test.

- e) Let $X \rightarrow E \text{ Exp } (\theta)$. Construct SPRT of strength (α, β) to test
 $H_0 : \theta = \theta_0$ against $H_1 : \theta = \theta_1$
- f) Explain SPRT (Sequential probability Ratio Test).

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$, μ known. Construct SPRT of strength (α, β) to test
 $H_0 : \sigma^2 = \sigma_0^2$ against $H_1 : \sigma^2 = \sigma_1^2$
- b) A random sample of size 10 is drawn from B ($n=10, p$) distribution. To test $H_0 : p=0.4$ v/s $H_1 : p>0.4$ $\alpha = 0.05 = 5\%$ LOS. By Neyman Pearson lemma find BCR.
- c) Construct SPRT (Sequential Probability Ratio Test) for Poisson distribution.
- d) Suppose that an engineer wishes to compare the number of complaints per week files by union stewards for two different shifts at a manufacturing plant. 100 independent observations on the number of complaints gave means $\bar{x} = 20$ for shift 1 and $\bar{y} = 22$ for shift 2. Assume that number of complaints per week on the ith shift has a poisson distribution with mean θ_i for $i=1,2$. Use the likelihood ratio method to test $H_0 : \theta_1 = \theta_2$ v/s $H_1 : \theta_1 \neq \theta_2$ with significance level $\alpha = 0.01$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

P214

[6041]-681

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC-2F, AMG-6 : Real Analysis - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36344)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Define a set of measure zero.
- b) If $f(x) = 5x$, $0 \leq x \leq 1$ and $\sigma = \left\{0, \frac{1}{3}, \frac{2}{3}, 1\right\}$ is a subdivision of $[0, 1]$ then find $L[f; \sigma]$.
- c) If A is not of measure zero, $B \subseteq A$ and B is of measure zero then prove that $A - B$ is not of measure zero.
- d) Show that the improper integral $\int_0^1 \frac{\cos x}{x^{1/3}} dx$ is convergent.
- e) Define absolute convergence of improper integral.
- f) Let $f_n(x) = \frac{\sin x}{n}$, $0 \leq x \leq 1$, $n = 1, 2, \dots$. Prove that $\{f_n(x)\}_{n=1}^{\infty}$ is converges pointwise to 0.
- g) Define uniform convergence of series of real functions.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) If each of the sets $E_1, E_2, E_3, \dots$ of $\mathbb{R}$ is of measure zero then prove that $\bigcup_{n=1}^{\infty} E_n$ is also of measure zero.
- b) Consider $f(x) = x^3$, $(0 \leq x \leq 1)$ and a subdivision $\sigma_n = \left\{0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \dots, \frac{n}{n}\right\}$ of $[0, 1]$. Find $\lim_{n \rightarrow \infty} U[f; \sigma_n]$.

P.T.O.

- c) If $f \in \mathcal{R}[a, b]$, $g \in \mathcal{R}[a, b]$ then prove that $f + g \in \mathcal{R}[a, b]$ and

$$\int_a^b f + g = \int_a^b f + \int_a^b g.$$

- d) Consider the function

$$f(x) = \begin{cases} 1, & x \text{ is rational in } [0, 1]; \\ 0, & x \text{ is irrational in } [0, 1]; \end{cases}$$

Is f Riemann integrable on $[0, 1]$? Justify your answer.

- e) Evaluate: $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} \left[e^{\left(\frac{3}{n}\right)} + e^{\left(\frac{6}{n}\right)} + \dots + e^{\left(\frac{3n}{n}\right)} \right].$

- f) If $0 \leq x \leq 1$ then prove that $\frac{1}{3\sqrt{2}} \leq \int_0^1 \frac{x^2}{\sqrt{1+x}} dx \leq \frac{1}{3}.$

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Show that the integral $\int_0^1 \frac{1}{x\sqrt{1-x}}$ is convergent.
- b) Prove that the improper integral $\int_a^\infty \frac{dx}{x^\mu}$, where $a > 0$ converges if and only if $\mu > 1$.
- c) Prove that the integral $\int_0^\infty x^{m-1} e^{-x} dx$ is convergent if and only if $m > 0$.
- d) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^\infty \frac{1}{3n^2 + 5}$ is convergent.
- e) Examine the convergence of $\int_0^1 \frac{x^{p-1}}{1+x} dx$.
- f) Let $f_n(x) = \frac{x}{1+nx}$, $(0 \leq x < \infty)$ then prove that $f_n(x)$ converges uniformly to 0 on $[0, \infty)$.

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) Let f be a bounded function on closed and bounded interval $[a, b]$. Prove that $f \in \mathcal{R}[a, b]$ if and only if for each $\epsilon > 0$ there exists a subdivision σ of $[a, b]$ such that $U[f; \sigma] - L[f; \sigma] < \epsilon$.
- b) Let $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ be a sequence of real valued functions on a set E . Prove that $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges uniformly to a function F on E if and only if given $\epsilon > 0$ there exists a natural number N such that $|f_m(x) - f_n(x)| < \epsilon$, $\forall m, n \geq N; x \in E$.
- c) Prove that the improper integral $\int_0^{\infty} \frac{\sin x}{x} dx$ is convergent. Also show that $\int_0^{\infty} \left| \frac{\sin x}{x} \right| dx$ is divergent.
- d) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + x^2}$ converges uniformly on $[0, \infty)$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P215

[6041]-682

T.Y.B.A.

LOGIC

G3 : Logic and Principles of Reasoning

CC - 1F- logic and Methodology of Science - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36363)

Time :2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words.

[15]

- a) Explain the concept of statistical model.
- b) Define natural sciences with examples.
- c) What is a common sense explanation?
- d) Explain the means of inductive.
- e) What are social institutions in social sciences?

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words.

[15]

- a) Functional Model
- b) Derivative laws
- c) Value - neutrality
- d) Social sciences
- e) The laws of nature

P.T.O.

Q3) Answer any Two of the following questions in 200 words.

[20]

- a) Explain the Classification of Laws of Nature.
- b) What is objectivity? Explain in detail
- c) Explain D.N. model of scientific explanation.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words.

[20]

- a) Explain in detail the primary and secondary Laws.
- b) Elaborately explain the teleological and probabilistic model of scientific explanation.

* * *

Total No. of Questions : 4]

P215

[6041]-682

T.Y.B.A.

LOGIC

G3 : Logic and Principles of Reasoning

CC - 1F- logic and Methodology of Science - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36363)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) संख्यात्मक प्रारूपची संकल्पना विशद करा.
- ब) नैसर्गिक शास्त्रे म्हणजे काय? उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- क) व्यावहारिक उपपादन म्हणजे काय?
- ड) विगमन साधने कोणती स्पष्ट करा.
- इ) सामाजिक शास्त्रातील सामाजिक संस्था म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) कार्यात्मक प्रारूप
- ब) तद्भव नियम
- क) मूल्यनिरेपेक्षता
- ड) सामाजिक शास्त्रे
- इ) निसर्ग नियम

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) निसर्ग नियमांचे वर्गीकरण विशद करा?
- ब) वस्तूनिष्ठता म्हणजे काय सविस्तर विशद करा.
- क) वैज्ञानिक स्पष्टीकरणाचे डी.एन. प्रारूप सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) मुलभूत व दुय्यम नियम सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) वैज्ञानिक स्पष्टीकरणाचे प्रयोजनात्मक व संभाव्यात्मक प्रारूप सविस्तर विशद करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P216

[6041]-683

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**CC1D, G - 3 : Introduction to Human Rights and Social Justice
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36373)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (Any three).

[15]

- a) Aadhar.
- b) Secularism.
- c) Right to privacy.
- d) Principles of social justice.
- e) Social justice and caste system.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any three).

[15]

- a) Write the characteristics of Human Rights.
- b) Describe the types of social justice.
- c) Explain the importance of preamble.
- d) Explain the relationship between social justice and sexual groups.
- e) Describe the problems of the aged.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two):

[20]

- a) Explain the relationship between Human Rights and social justice.
- b) Elaborate the right to Public Health.
- c) Describe social justice and diversity.
- d) Describe the role of government in implementing social justice.

Q4) Answer the following question in 300 words each. (Any one)

[20]

- a) Describe the Human Rights in the constitution of India.
- b) Write the importance of Universal Declaration of Human Rights.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P216

[6041]-683

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC1D, G - 3 : Introduction to Human Rights and Social Justice
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) आधार
- ब) धर्मनिरपेक्षता
- क) गोपनीयतेचा अधिकार
- ड) सामाजिक न्यायाची तत्त्वे
- इ) सामाजिक न्याय आणि जातीव्यवस्था

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) सामाजिक हक्कांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) सामाजिक न्यायाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
- क) सरनाम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) सामाजिक न्याय व लैंगिक गटातील संबंध स्पष्ट करा.
- इ) वृद्धांच्या समस्यांचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सामाजिक न्याय व मानवी हक्क यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक आरोग्याचा अधिकार विशद करा.
- क) सामाजिक न्याय आणि विविधता यांचे वर्णन करा.
- ड) सामाजिक न्यायाच्या अंमलबजावणी मध्ये शासनाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) भारतातील राज्यघटनेतील मानवी हक्कांचे वर्णन करा.
- ब) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणेचे महत्त्व लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P217

[6041]-684

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society in India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36374)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any three).

[15]

- a) Forestry.
- b) Service sector and class.
- c) Tourism.
- d) Mining labour.
- e) Service sector and gender.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any three)

[15]

- a) Discuss the nature of social security in the informal sector in India.
- b) Write the problems of the workers working in the hotel Business
- c) Explain the impact of caste on service sector workers in India.
- d) Describe the impact of Religion and Region on service sector in India.
- e) Write the nature of the work of the workers in the service industry.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two)

[20]

- a) Write the types of Hospitality.
- b) Explain the impact of the new economic policy on fishing sector workers.
- c) Write the growth in Hospitality sector in India.
- d) Explain the problems of workers in BPO sector.

Q4) Answer the following questions in 300 words each. (Any one)

[20]

- a) Discuss the impact of the new economic policy on agricultural labour.
- b) Discribe the impact of increasing workers in informal sector on trade unions in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P217

[6041]-684

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society in India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) वनउद्योग
- ब) सेवाक्षेत्र आणि वर्ग
- क) पर्यटन
- ड) खाणमजूर
- इ) सेवा क्षेत्र आणि लिंगभाव

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील सामाजिक सुरक्षेच्या स्वरूपावर चर्चा करा.
- ब) हॉटेल व्यवसायात काम करणाऱ्या कामगारांच्या समस्या लिहा.
- क) भारतातील सेवा क्षेत्रातील कामगारांवरील जातीचा परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील सेवा क्षेत्रातील कामगारांवरील धर्म आणि प्रदेशाचा परिणाम विशद करा.
- इ) सेवा उद्योगातील कामगारांच्या कामाचे स्वरूप लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आदरातिथ्याचे प्रकार लिहा.
- ब) नवीन आर्थिक धोरणाचा मासेमारी क्षेत्रातील कामगारांवर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- क) भारतातील आदरातिथ्य क्षेत्रातील वाढ लिहा.
- ड) बीपीओ सेंटरमध्ये काम करणाऱ्या कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) नवीन आर्थिक धोरणाचा शेती क्षेत्रातील मजूरांवर झालेल्या परिणामाची चर्चा करा.
- ब) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील वाढत्या कामगारांचा कामगार चळवळीवरील परिणाम विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P218

[6041]-685

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

STATISTICS (General - III)

CC-1F, ST - 33876 : Operations Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36385)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of Scientific calculator and Statistical tables is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meaning.*
- 5) *Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt the following :

[5 × 1 = 5]

A) Choose the correct alternative of the following :

a) For balanced assignment problem with four machines should have _____ jobs.

(i) 7

(ii) 8

(iii) 6

(iv) 4

b) Number of basic cells in Transportation problem with 3 origins and 3 destinations is :

(i) 7

(ii) 5

(iii) 6

(iv) 8

c) LPP is solved by graphical method if number of decision variable are :

(i) more than one

(ii) more than two

(iii) less than three

(iv) exactly two

d) In LPP, if primal problem has three constraints then number of variable in dual LPP is :

(i) two

(ii) three

(iii) four

(iv) more than three

e) In Transportations problem (T.P.), the Vogel's Approximation method is used :

(i) to remove degeneracy

(ii) to find the optimum solution

(iii) to find alternative solution

(iv) to find initial basic feasible solution

P.T.O.

- B) State whether the following statements are true or false : **[5 × 1 = 5]**
- Assignment problem is a particular case of Transportation Problem.
 - The region satisfying all constraints given in LPP is known as feasible region.
 - PERT is deterministic in nature.
 - Hungarian method is used to solve transportation problem.
 - Unbalanced Assignment Problem has equal number of machines and jobs.

Q2) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) Prepare initial simplex table to solve the following LPP.

$$\text{Maximize } Z = 4x + 10y,$$

Subject to :

$$x + y \geq 20$$

$$4x + 6y \leq 24$$

$$x, y \geq 0.$$

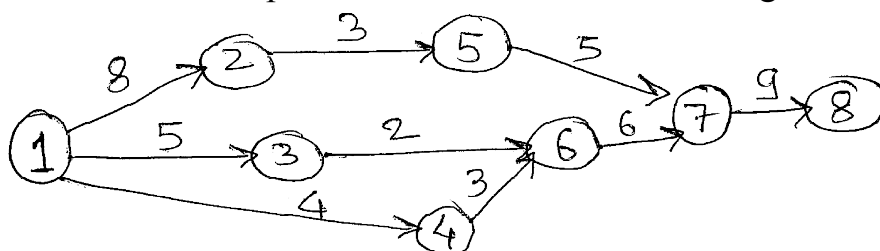
- Write the procedure of graphical method to solve LLP.
- Discuss Hungarian method solve Assignment problem.
- Obtain initial basic feasible solution with respective cost of transportation to the following transportation problem by North-West corner method.

Destination	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Capacity
S ₁	9	3	5	1	7
S ₂	7	3	4	6	9
S ₃	4	8	7	2	14
Demand	5	8	7	10	

- Explain the term artificial variable with its need in L.L.P.
- Describe Monte Carlo method of simulation.

Q3) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- Describe matrix minima method to find IBFS of Transportation problem.
- Obtain the critical path with its duration for following network diagram.

- c) A person wants to decide the constitutions of a diet which will fulfill his daily requirements of proteins, fats and carbohydrates at the minimum cost. The choice is to be made from four different types of foods. The yields per unit of these foods are given in table below :

Food type	Yield per unit			Cost per unit
	Proteins	Fats	Carbohydrates	
A	3	2	6	45
B	4	2	4	40
C	8	7	7	25
D	6	5	4	65
Minimum Requirement	800	200	700	

Formulate the problem as LPP.

- d) Obtain an optimal assignment for the following problem.

Jobs	Machines		
	M ₁	M ₂	M ₃
J ₁	1	4	3
J ₂	4	3	2
J ₃	3	2	2
J ₄	5	1	2

- e) Write a note on various time factors related to PERT.
 f) Explain the term 'Activity' with its types in Network analysis.

Q4) Attempt any two of the following : **[2 × 10 = 20]**

- a) A small project involves 7 activities with their time duration are listed in the following table. Activities are identified by their beginning (i) and ending (j) node numbers :

Activity (i-j) :	1-2	1-3	1-4	2-5	3-5	4-6	5-6
Duration in weeks :	2	4	3	1	6	5	7

- i) Construct a network diagram of the activities in the project.
 ii) Find the earliest and latest duration for each event.
 iii) Obtain critical path with the project length.

- b) Write dual to the following LPP. Solve the dual problem using simplex method :

$$\text{Minimize } Z = 3X + Y$$

Subject to :

$$X + Y \geq 1$$

$$2X + 3Y \geq 2$$

$$X \geq 0 \text{ and } Y \geq 0$$

- c) A bakery keeps stock of a popular brand of a cake. The past experience shows the daily demand for the popular brand of a cake as below :

Daily demand	0	5	10	15	20	25	30
Number of days	3	12	15	35	20	7	8

Simulate the demand for next ten days by using random numbers 25, 39, 65, 76, 12, 05, 73, 89, 19, 49. Also, estimate the average daily demand and Standard deviation for the popular brand of cakes.

- d) Obtain the optimal solution to the following T.P. by using IBFS of least cost method.

Origin	Destination			Availability
	D ₁	D ₂	D ₃	
O ₁	5	8	3	18
O ₂	4	5	7	30
O ₃	6	2	4	12
Requirement	35	15	10	

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P219

[6041]-686

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36183)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) **All questions are compulsory.**
- 2) **Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Answer the following questions in 300 words each. [15]

a) Discuss the types of Heritage.

OR

b) Describe the socio-cultural importance of Heritage tourism.

Q2) Answer the following questions in 300 words. [15]

a) Explain the concept of cultural resource management.

OR

b) Which are the types of Museum?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two). [20]

a) What do you know about Badami-Pattadakal Complex?

b) How to preserve Ancient coins?

c) Write in-brief on Salar Jung Museum at Hyderabad.

d) Explain the importance of Junnar and Karle Caves.

Q4) Write notes on (any four) [20]

a) Sanchi.

b) Gharapuri.

c) Concept fo Documentation.

d) Indian Museum (Kolkata)

e) Concept of Heritage Tourism.

f) Naneghat.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P219

[6041]-686

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]
अ) 'वारसा' याच्या प्रकारांची चर्चा करा.
किंवा
ब) 'वारसा पर्यटन' याचे सामाजिक-सांस्कृतिक महत्त्व वर्णन करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]
अ) सांस्कृतिक संसाधन व्यवस्थापन ही संकल्पना विशद करा.
किंवा
ब) संग्रहालयाचे प्रकार कोणते?
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) बदामी-पट्टडकल संकुल या विषयी तुम्हांस काय माहिती आहे?
ब) प्राचीन नाण्यांचे जतन कसे करतात?
क) हैद्राबाद येथील सालार-जंग संग्रहालय या विषयी थोडक्यात लिहा.
ड) जुन्नर आणि कार्ले लेणी यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
अ) सांची
ब) घारापुरी
क) दस्तऐवजीकरण ही संकल्पना
ड) इंडीयन म्यूझियम (कोलकाता)
इ) ऐतिहासिक पर्यटनाची संकल्पना
फ) नाणेघाट

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P220

[Total No. of Pages : 4

[6041]-687

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

**SEC-1D FMG-6 : Financial Mathematics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36345)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[10]

- a) Let $D=\{(q,p): q=2p^2-3p-2\}$ be the demand set for a particular good. Find the demand at $p = 5$.
- b) Let $D=\{(q,p): q+5p = 40\}$ and $S=\{(q,p) : 2q-15p = -20\}$ be demand and supply set for a market respectively. Find the equilibrium set for the given market.
- c) Define the term 'Annuity'.
- d) Find rank of matrix $A = \begin{bmatrix} 7 & 13 \\ 49 & 90 \end{bmatrix}$.
- e) If $A = \begin{bmatrix} 3 & -2 \\ 2 & 11 \end{bmatrix}$. Determine the Leontief matrix for A.
- f) If the cost function for a commodity is $C(q)=q^3+2q+33$ then find the average variable cost function.
- g) Define the term 'Startup point'.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following:

[20]

- a) You have offered a gift of either rupees 6000 now or rupees 10000 after seven years. Which will you accept assuming fixed interest rate of 8%. justify your answer.
- b) An amount of rupees 25000 is invested at an interest rate 6% per annum. Find the total after 3 year if the interest is compounded.
 - i) Semi-annually
 - ii) Monthly

c) Find the rank of the matrix $A = \begin{pmatrix} -1 & -2 & -3 \\ 3 & 6 & 9 \\ 4 & -2 & 4 \end{pmatrix}$.

- d) Let $A = \begin{pmatrix} 0.2 & 0.2 \\ 0.1 & 0.3 \end{pmatrix}$ represents the matrix of coefficients for an input-output model with two industries. Write the equation that determine the production schedule $\bar{x}$ in terms of external demand $\bar{d}$.
- e) Prove that at the break-even point marginal cost is equal to average cost.
- f) Solve the following system of equations:

$$-x + 2y + 2z = 7,$$

$$x - 4z = -14,$$

$$2x + 2y - z = 4.$$

Q3) Attempt any four of the following:

[20]

- a) Find the maximum and minimum value of the function $f(x) = x \sin x + \cos x$ in the interval $[0, 2]$.
- b) Let $S = \{(q, p) / 2p - 3q = 12\}$ and $D = \{(q, p) / 2p + q = 20\}$ be supply and demand sets respectively, for a particular market. If an excise tax of rupees 2 per unit is imposed then find the new equilibrium market price and quantity.

- c) The supply and demand functions for a commodity are

$$q^s(p) = 3p - 21500, q^D(p) = 8500 - p.$$

Assume that the supplier operate according to the cobweb model. Determine the recurrence equation for the sequence p_t of prices and find the explicit solution if $p_0=7499$.

- d) The supply function for a good is $q^s(p) = ap^2+bp+c$, for some constants a, b and c . When $p = 1$, the quantity supplied is 3, when $p = 2$, the quantity supplied is 9 and when $p = 3$, the quantity supplied is 21. determine the value of constants a, b and c .
- e) An amount of rupees 7000 is deposited in a bank account at 5% annual interest for 10 years. find the value of amount after 10 years.
- f) Write a note on elasticity of demand.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) A factory makes three products X, Y and Z. To Produce \$1 worth of X requires \$0.05 worth of X, \$0.1 of Y and \$ 0.1 of Z. To produce \$1 worth of Y requires \$0.4 worth of X and \$0.1 of Z. to produce \$1 worth of Z requires \$0.1 worth of X and \$0.2 of Y. Each week the external demand for X, Y and Z are \$200, \$500 and \$1500 units respectively. Determine the total production of each commodity.
- b) MK pipes limited is an efficient small firm that can not produce more than 10 units of its product per week. If their cost function is $C(q) = 800+70q-12q^3+q^3$. Determine their
- Fixed cost
 - Profit function.
 - Startup point
 - Break-even point.

- c) The market for a commodity is governed by supply set $S = \{(q,p)/ 2p-3q = 12\}$ and demand set $D=\{(q,p)/ 2p + q =20\}$. Then determine
- The equilibrium set
 - Supply and demand functions
 - Inverse supply and inverse demand functions.
 - Sketch supply set S and demand set D .
- d) Suppose an investor invests money in three different assets land, bonds and stocks and three possible states can occur. If the return matrix of the above investment is

$$R = \begin{pmatrix} 1.05 & 1.20 & 1.10 \\ 1.05 & 1.05 & 1.05 \\ 0.9 & 1.05 & 0.95 \end{pmatrix}$$

Then show that there is no vector of state prices. Also find an arbitrage portfolio.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P221

[Total No. of Pages : 4

[6041]-688

T.Y.B.A.

APPLIED STATISTICS (General)

**SEC-1D-ST-34176 : Design of Experiments, Non-Parametric Tests and
Statistical Quality Control
(2019 CBCS Pattern) (Semester-VI) (36413)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Use of statistical table and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meanings.*
- 5) *Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt each of the following:

A) In each of the following cases, choose the correct alternative: **[1each]**

- a) Total degrees of freedom (d.f.) in RBD with 4 treatments and 5 blocks is
 - i) 4
 - ii) 5
 - iii) 20
 - iv) 19
- b) The completely randomised design (CRD) is
 - i) one-way design
 - ii) two-way design
 - iii) three-way design
 - iv) four-way design
- c) Which of the following test is not a non-parametric test?
 - i) Sign test
 - ii) t-test
 - iii) Run test
 - iv) Wilcoxon's sign rank test
- d) Which of the following is a dimension of quality?
 - i) Hazard rate
 - ii) Process Capability
 - iii) Control Limits
 - iv) Performance

P.T.O.

- e) If a point is out of control in R-chart then we
- Take one more sample and recalculate the control limits
 - Eliminate the out-of-control points and the nearest two points, and recalculate the control limits
 - Eliminate the out-of-control points and recalculate the control limits
 - Take no action
- B) State whether each of the given statement is true or false:
- The precision of design is directly proportional to the number of replicates.
 - Sign test is not used to test the equality of two population variances.
 - The p-chart is used for the fraction defectives.
 - In an analysis of variance, the treatment sum of squares is always an unbiased estimator of error variance.
 - The chance causes in the manufacturing can be discovered and corrected.

Q2) Attempt any four of the following: [5 each]

- Explain in brief the meaning and purpose of statistical quality control.
- State the hypotheses to be tested in L.S.D. Obtain the expected value of the error mean sum of squares in it.
- Describe the procedure of construction of the c-chart.
- What is a uniformity trial? Describe its use in the design of experiment.
- The following is the observed sequence of 8 cold days (C) and 12 warm days (W), during 20 consecutive days of a winter season at a particular place. Use $\alpha = 0.05$ to test the hypothesis that the sequence of days is random by using run test.

W C W W W W C C W C W C C C W W C W C C

- f) Complete the following analysis of the variance table.

Source of Variation	Degree of freedom	Sum of squares	Mean sum of squares	F-ratio
Treatment	4	125	31.25	?
Block	?	250	62.5	?
Error	16	?	?	
Total	24	600		

Q3) Attempt any four of the following:

[5 each]

- State and explain at least three real-life situations where quality control charts are used.
- Explain chance causes and assignable causes of variations.
- Explain a non-parametric sign test.
- Obtain the partition of the total sum of squares and the total degree of freedom in LSD.
- Obtain the least square estimates of parameters in CRD.
- State the hypotheses to be tested in R.B.D. Obtain the expected value of error mean sum of squares in it.

Q4) Attempt any two of the following:

- Three varieties of coal were analyzed by taking four samples each. The ash content (gm/kg) in the varieties was found as: **[10]**

Varieties	Samples			
	1	2	3	4
A	8	7	6	7
B	7	6	4	5
C	3	6	5	5

Carry out a one-way analysis of variance and test whether the varieties differ significantly in their ash content at 5% level of significance.

- The following data indicates the percentage of defectives in a sample of size 50 taken at equal intervals of a production process: **[10]**

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% of defective	0.09	0.11	0.13	0.05	0.14	0.6	0.2	0.12	0.7	0.4
Sample No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
% of defective	0.13	0.06	0.18	0.14	0.17	0.14	0.15	0.8	0.10	0.16

Draw the p-chart to check whether the production process is under control. Suggest the control limits for future use.

- c) The following data indicates the sample mean and range values for 10 subgroups of size 5 items each. [10]

Subgroup No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Average ($\bar{X}$)	18.8	19.2	18.9	19.3	19.1	18.6	10.8	19.2	18.7	19
Range (R)	0.9	1.2	1.6	1	2	1.8	1.7	0.7	2.1	1.9

Set up $\bar{X}$ and R-charts, and examine the state of control of the given process. Comment on your results.

- d) i) A health club advertised a weight-reducing program and claimed that on average a participant in the program loses his/her weight in 6 months. To verify the claim 10 participants in the program were randomly selected. Their weights before and after the program were recorded. [7]

Participant No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Weight (in lb) before joining the program	123	129	123	116	127	121	129	130	125	123
Weight (in lb) after 6 months from joining the Program	115	111	109	112	117	110	108	119	112	115

Do the data above support the claim of the health club? (Use 5% level of significance)

- ii) State the advantages of non-parametric tests over parametric tests. [3]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P222

[Total No. of Pages : 4

[6041]-689

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY - (G3)

**CC - 1F : Socio - political philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36423)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Briefly discuss on M.G. Ranade's concept of 'Liberalism'.
- b) How is Ethics related to Social Philosophy?
- c) Briefly explain the interrelation between 'Truth' and 'Non-violence'.
- d) What are the basic features of Feminism?
- e) Explain the notion of Historical materialism.

Q2) Write short notes on any Three of the following. **[15]**

- a) Relation between sociology and social philosophy.
- b) Discuss 'Liberal Feminism'.
- c) Concept of Liberty.
- d) Relation between politics and political philosophy.
- e) M.G. Ranade's the notion of providence of God.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain, Mill's concept of Right.
- b) Discuss about social democracy according to Dr. B.R. Ambedkar.
- c) What is classless society? According to Marx.
- d) State, Social Philosophy : A branch of Philosophy.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain fully, Mahatma Gandhiji's concept of Satyagraha and give the kinds of Satyagraha.
- b) Discuss fully the nature and scope of Political Philosophy.

* * *

Total No. of Questions : 4]

P222

[6041]-689

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY - (G3)

CC - 1F : Socio - political philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) एम. जी. रानडे यांच्या 'उदारमतवाद' संकल्पनेची थोडक्यात चर्चा करा.
- ब) सामाजिक तत्त्वज्ञानाशी नीतिशास्त्र कशा प्रकारे संबंधित आहे?
- क) 'सत्य' आणि 'अहिंसा' यांच्यातील आंतरसंबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) स्त्रीवादाची मूलभूत वैशिष्ट्ये कोणती?
- इ) ऐतिहासिक भौतिकवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) कोणत्याही तीन संक्षिप्त टिपांची उत्तरे लिहा.

[15]

- अ) सामाजिक तत्त्वज्ञान व समाजशास्त्र यातील संबंध.
- ब) उदारमतवादी स्त्रीवाद.
- क) स्वातंत्र्य संकल्पना.
- ड) राज्यशास्त्र व राजकीय तत्त्वज्ञान यांच्यातील आंतरसंबंध.
- इ) एम. जी. रानडेच्या दैवी संकल्पनेचे स्वरूप.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) मिलची अधिकार हक्क ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांच्या सामाजिक लोकशाहीची चर्चा करा.
- क) मार्क्सच्या मते, वर्गविहीन समाज म्हणजे काय?
- ड) सामाजिक तत्त्वज्ञान : तत्त्वज्ञानाची एक शाखा आहे, स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) महात्मा गांधीजींची सत्याग्रहाची संकल्पना सविस्तर सांगून सत्याग्रहाचे प्रकार द्या.
- ब) राजकीय तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P223

[Total No. of Pages : 3

[6041]-690

T.Y.B.A.

ENGLISH

SEC 1D : Enhancing Employability Skills

Prescribed Text : Aspirations : English for Careers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36333)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Choose the correct alternatives, (any ten)

[10]

- a) By nature, he is an introvert and speaks very little
 - i) Sullen
 - ii) Reticent
 - iii) Shy
 - iv) Gullible
- b) The acrobat put up a Masterly show during the circus.
 - i) Brilliant
 - ii) Cunning
 - iii) Detailed
 - iv) Joyful
- c) We find his behaviour inexplicable
 - i) sad
 - ii) happy
 - iii) understandable
 - iv) complicated
- d) I hand a dog. It _____ me to the market one day.
 - i) Follows
 - ii) Followed
 - iii) Following
 - iv) Had followed
- e) Gaurav _____ his lunch when the pilot asked him to fly the plane.
 - i) have
 - ii) has
 - iii) had
 - iv) was having
- f) The ice was carved _____ (by, with) a sharp knife _____
(by, with) the mountaineer.
- g) The country is in a highly situation following the army triumph.
 - i) excited
 - ii) dangerous
 - iii) protected
 - iv) confused

P.T.O.

- Q2)** Answer any one of the following in about 150 words. **[10]**

- [6041]-690**

Q3) Answer any three of the following in about 100 words. **[15]**

- a) Explain the commercial value of content writing.
- b) list out of the strategies for writing impactful online articles.
- c) What are the effective strategies for web content writing.
- d) Discuss any five techniques for writing effective social media posts.

Q4) Answer any three of the following in about 100 words. **[15]**

- a) Describe the various categories of ad copies with examples of your own.
- b) Sum up the strategies for writing effective newspaper ads.
- c) Describe the differences between radio and TV. ads.
- d) Explain the unique advantages of internet ads over other forms of advertising

Q5) Attempt any five of the following: **[20]**

- a) Write a blog post on 'corruption' in about 100 words.
- b) Describe your daily routine
- c) Prepare a humorous advertisement on Facebook regarding 'Road safety'
- d) Use humour to convert the following statements into attractive taglines.
 - i) We offer trouble free wedding planning.
 - ii) Our dresses will make you stand out every where.
- e) Prepare a one line humorous tagline for a sanitizer. Use a personal tone.
- f) Prepare an ad copy in 2 to 3 lines for a video game in a personal tone.
- g) Design classified newspaper ad for the following situation. You are Mr. Gaurav Abuja, Assistant Human resources manager at Hotel Lemeridian, Pune, your hotel needs a female receptionist at its pune branch. Draft an advertisement for the same in 50-60 words.
- h) Deign TV ads for the following
A home bakerg which supplies a wide variety of customised cakes for all occasions. orders can be placed online and customer preference are taken care of perfectly.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P224

[Total No. of Pages : 2

[6041]-691

**T.Y.B.A. (Vocational Stream)
FUNCTIONAL ENGLISH - V**

**Introduction to Print Media and Writing for Mass Media and Key
Competency Modules
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36851)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write short notes on any three of the following. [12]

- a) Meaning of book review.
- b) Nature and forpose of book review.
- c) Characteristics of book review.
- d) Types of review.
- e) Difference between review and critical analysis.

Q2) Write a book review on the book you have recently read. [8]

Q3) A) Write short notes on any three of the following. [12]

- a) Translation as a skill.
- b) Need and importance of translation.
- c) Characteristics of good translation.
- d) Translator as a career.
- e) Qualities of good translator.

B) Translate the given news item in English. [8]

**अडीच लाख जणांनी
घेतले राणीचे अंत्यदर्शन**

लंडन, ता. २० (पीटीआय)
: ब्रिटनच्या दिवंगत राणी एलिझाबेथ
द्वितीय यांचे सुमारे अडीच लाख
नागरिकांनी अंतिम दर्शन घेतल्याची
माहिती आज येथील पोलिसांनी जाहीर
केली. एलिझाबेथ यांच्यावर सोमवारी
विंडसर पॅलेस येथे अंत्यसंस्कार
करण्यात आले.

राणी एलिझाबेथ यांचे ८ सप्टेंबरला
स्कॉटलंड येथे निधन झाले होते.
त्यानंतर त्यांचा मृतदेह १५ तारखेपासून
लंडनमधील वेस्टमिन्स्टर हॉलमध्ये
नागरिकांना दर्शन घेण्यासाठी ठेवण्यात
आला होता. या चार दिवसांत सुमारे
अडीच लाख नागरिकांनी राणीचे
अंत्यदर्शन घेतले. अंत्यदर्शनासाठी
लोकांना किमान १४ तास रांगेत उभे

राजघराण्याने प्रसिद्ध केलेले राणी
एलिझाबेथ यांचे छायाचित्र.

राहावे लागत होते. राणी एलिझाबेथ
यांच्या अंतिम यात्रेसाठीही हजारो
लोक उपस्थित होते. वेस्टमिन्स्टर अँबे
ते विंडसर पॅलेस या सुमारे चाळीस
किलोमीटरच्या पट्ट्यात रस्त्याच्या
दुतर्फा नागरिक एलिझाबेथ यांच्या
अंत्यदर्शनासाठी उभे होते.

P.T.O.

Q4) A) Give Marathi/Hindi words for the following words (any five). **[5]**

a) Observatory	b) Principal
c) Vice - Chancellor	d) Cashier
e) University	f) Dictionary
g) Tender	h) Circular
i) Exchange	j) Judgement

B) Translate the following passage in Marathi/Hindi we feel very hot in summer. The sun shines brightly and the temperature is high. And then suddenly, there are clouds in the sky and it starts raining - not just water but even small balls of ice we say it has started hailing. The small balls of ice are called hailstones. Why does it hail in the hot summer season?

As we move up from the land, the temperature begins to fall. Up in the sky, it is very cold even in the hot season. Therefore, the water particles in the cloud turn into little bits of ice. **[5]**

Q5) A) write short notes on any three of the following. **[12]**

- a) Short film and documentary
- b) Cinematography
- c) Elements of short films
- d) Dialogues in films
- e) Make up and costumes in films

B) Write a short review in about 200 words of any adventure movies that you have watched. **[8]**

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PA-3915

[Total No. of Pages : 4

[6041]-693

T.Y. B.A. (Semester - VI)

MUSIC

राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (36214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला या पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रागेश्री रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा रागेश्री रागाची माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 2) दरबारी कानडा रागाची विस्तृत शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

- i) चौताल
- ii) अद्भुत्रिताल
- iii) एकताल

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. [5]

- i) औडवजाती
- ii) षाडवजाती
- iii) संपूर्णजाती
- iv) आरोह
- v) पकड

प्रश्न 5) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- i) उस्ताद अब्दुल करीम खां
- ii) पं. शिवकुमार शर्मा
- iii) बैजू बावरा

प्रश्न 6) निबंध लिहा. (कोणताही एक)

[5]

- i) मैफिल सादरीकरणाचे तंत्र
- ii) संगीतग्रंथांचे महत्त्व
- iii) कंठसाधनेचे महत्त्व

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

PA-3915

[6041]-693

T.Y. B.A. (Semester - VI)

MUSIC

तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (36214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला या पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) चक्रदारविषयी लिहा. [5]

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

- i) त्रिताल
- ii) झुमरा
- iii) चौताल

प्रश्न 3) तबल्यातील प्रमुख घराण्याबाबत लिहा. [5]

प्रश्न 4) रागसंगीताविषयी लिहा. [5]

प्रश्न 5) निबंध लिहा (कोणताही एक)

[5]

- i) लोकसंगीत
- ii) सुगमसंगीत
- iii) दिल्लीबाज

प्रश्न 6) जीवनचरित्र लिहा (कोणतेही एक)

[5]

- i) उस्ताद झाकीर हुसैन
- ii) अहमदजान थिरकवा
- iii) उस्ताद बिस्मिल्ला खान

